

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
KÜRESEL TİCARET YÖNETİMİ VE HUKUKU
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ULUSLARARASI TİCARETİ DÜZENLEYEN
KURALLAR VE DÜZENLEMELER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
HÜSEYİN ZAFER GÜLSEVEN

GAZİANTEP – 2021

T.C.
HASAN KALYONCU ÜNİVERSİTESİ
ÖZEL HUKUK ANABİLİM DALI
KÜRESEL TİCARET YÖNETİMİ VE HUKUKU
TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

ULUSLARARASI TİCARETİ DÜZENLEYEN
KURALLAR VE DÜZENLEMELER

YÜKSEK LİSANS TEZİ

HAZIRLAYAN
HÜSEYİN ZAFER GÜLSEVEN

TEZ DANIŞMANI
PROF. DR. ENVER BOZKURT

GAZİANTEP – 2021

TEZ ETİK VE BİLDİRİM SAYFASI

Yüksek Lisans Tezi olarak sunduğum “**Uluslararası Ticareti Düzenleyen Kurallar ve Düzenlemeler**” başlıklı çalışmanın tarafımca, bilimsel ahlak ve geleneklere aykırı düşecek bir yardıma başvurmaksızın yazıldığını ve yararlandığım eserlerin kaynakçada gösterilenlerden oluştuğunu ve bunlara atıf yapılarak yararlanmış olduğumu belirtir ve onurumla doğrularım. 22.04.2021

Hüseyin Zafer GÜLSEVEN

ÖZET

Uluslararası ticaretin giderek yaygınlaşması ve her ülkenin kendine ait ticari uygulamalarının olması taraflar arasında birtakım uyuşmazlıkların yaşanmasına yol açmaktadır. Dış ticarete ortaya çıkabilecek bu gibi sorunların engellenmesi için ticari kuralların yeknesaklaştırılması ihtiyacı ortaya çıkmıştır. Bu kapsamda, küresel düzeyde etkinliği olan Milletlerarası Ticaret Odası (International Chamber of Commerce-ICC) ve Birleşmiş Milletler gibi bazı kurumlar çeşitli çalışmalar yaparak bu uyuşmazlıkları gidermek üzere bazı konularda birörnek kurallar oluşturmuşlardır. Belirlenen kuralların en öne çıkanları, satış sözleşmeleri için oluşturulan Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması ya da Viyana Antlaşması ile ICC tarafından oluşturulan teslim şekillerine ilişkin Incoterms Kuralları, Akreditiflere İlişkin Birörnek Usuller ve Uygulama Kuralları, Vesaik Mukabili Ödeme İşlemlerine İlişkin Tahsiller için Birörnek Kurallar ve Garantilere İlişkin Birörnek Kurallardır. Yapılan bu çalışmanın birinci bölümünde; küreselleşme süreci, uluslararası ticaretin gelişimi ve dış ticarete kullanılan belgeler üzerinde durulmuş ve Viyana Antlaşması incelenmiştir. İkinci bölümde ise ICC'nin belirlemiş olduğu ve en yaygın kullanıma sahip kurallar detaylandırılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Viyana Antlaşması, ICC, Incoterms, akreditif

ABSTRACT

The increasing spread of international trade and the own commercial practices of each country lead to some disputes between the parties. In order to prevent such problems that may arise in foreign trade, the need for the uniformization of trade rules has arisen. In this context, institutions such as the International Chamber of Commerce (ICC) and the United Nations, which have an effectiveness at the global level, have conducted various studies and created exemplary rules on some issues to resolve these disputes. The most prominent of the established rules are the United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods (CISG) on contracts for international goods created for sales contracts, or the Incoterms rules on the forms of delivery created by the ICC by the Vienna Treaty, Uniform Customs and Practice for Documentary Credits (UCP 600), Uniform Rules for Collections (URC 522) and Uniform Rules (URC 522) and One-Way Rules for Guarantees Demand Guarantees (URDG 758). In the first chapter of this study; the process of globalization, the development of international trade and the documents used in foreign trade and the Vienna Agreement is examined. In the second chapter, the rules set by the ICC with the most common use are detailed.

Keywords: Vienna Treaty, ICC, Incoterms, letter of credit

İÇİNDEKİLER

Sayfa No.

ÖZET.....	i
ABSTRACT	ii
İÇİNDEKİLER.....	iii
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	vi
KISALTMALAR LİSTESİ.....	vii
GİRİŞ.....	1

BİRİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI MAL SATIMINA İLİŞKİN SÖZLEŞMELER HAKKINDA

BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ANTLAŞMASI.....	3
1.1. Genel Kavramlar	3
1.1.1. Küreselleşme Kavramı	3
1.1.2. Uluslararası Ticaret ve Gelişim Süreci.....	6
1.1.3. Uluslararası Ticareti Açıklayan Teoriler	7
1.1.4. Uluslararası Ticarete İlişkin Belgeler	9
1.2. Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması	12
1.2.1. Sözleşmenin Uygulama Alanı	15
1.2.2. Yer Bakımından Uygulama Alanı	15
1.2.3. Konu Bakımından Uygulama Alanı	17
1.2.3.1. <i>Mal Kavramı</i>	17
1.2.3.2. <i>Mal Satım Sözleşmesi</i>	17
1.3. Antlaşma Kapsamına Girmeyen Satımlar	18
1.4. Satıcının Yükümlülükleri	20
1.5. Alıcının Yükümlülükleri	21
1.6. Sözleşmenin İhlali	22
1.6.1. Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları.....	23
1.6.1.1. <i>Aynen İfayı Talep Hakkı</i>	25
1.6.1.2. <i>İkame Mal Teslimi Hakkı</i>	25
1.6.1.3. <i>Malın Onarımını Talep Hakkı</i>	26

1.6.1.4. Semen in İndirilmesini Talep Hakkı.....	26
1.6.5.5. Sözleşmeden Dönme Hakkı.....	27
1.6.1.6. Tazminat İsteme Hakkı.....	28
1.6.2. Alıcının Sözleşmeyi İhlalinde Satıcının Hakları	30
1.6.2.1. Aynen İfayı Talep Hakkı.....	31
1.6.2.2. Sözleşmeden Dönme Hakkı.....	31
1.6.2.3. Tazminat Talep Etme Hakkı.....	32
1.7. Ayıplı İfa	32
1.8. Sorumluluktan Kurtulma.....	36

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI TİCARET ODASI'NIN BELİRLEDİĞİ KURALLAR.....	38
2.1. Milletlerarası Ticaret Odası'nın Belirlediği Temel Kurallar.....	38
2.1.1. Incoterms Kurallarının Ortaya Çıkışı	39
2.1.2. Incoterms Kapsamında Teslim Şekillerine İlişkin Kurallar	42
2.1.2.1. Tüm Taşıma Yöntemlerini Kapsayan Kurallar	43
2.1.2.1.1. Ex Works (EXW) – İşyerinde Teslim	43
2.1.2.1.2. Free Carrier (FCA) – Taşıyıcıya Masrafsız Teslim	45
2.1.2.1.3. Carriage Paid To (CPT) – Taşıma Ödenmiş Olarak	47
2.1.2.1.4. Carriage and Insurance Paid To (CIP) – Taşıma ve Sigorta Ödenmiş Olarak	49
2.1.2.1.5. Delivered at Place Unloaded (DPU) – Eşyanın Boşaltılacağı Yerde Teslim.....	50
2.1.2.1.6. Delivered at Place (DAP) – Belirlenen Yerde Teslim.....	51
2.1.2.1.7. Delivered Duty Paid (DDP) – Gümrük Vergileri Ödenmiş	53
2.1.2.2. Deniz ve İçsu Taşımalarına Özgü Kurallar	53
2.1.2.2.1. Free Alongside Ship (FAS) – Gemi Doğrultusunda Masrafsız.....	53
2.1.2.2.2. Free on Board (FOB) – Gemide Masrafsız Teslim	55
2.1.2.2.3. Cost and Freight (CFR) – Masraflar ve Navlun	56
2.1.2.2.4. Cost, Insurance, Freight (CIF) – Masraflar, Sigorta ve Navlun	57
2.1.3. Tahsiller İçin Birörnek Kurallar-URC 522.....	59
2.1.4. Akreditiflere İlişkin Birörnek Usuller ve Uygulamalar-UCP 600.....	63
2.1.5. Talep Garantilerine İlişkin Birörnek Kurallar-URDG 758.....	70
SONUÇ.....	73
KAYNAKÇA	75

TABLÖLAR LİSTESİ

	Sayfa No.
Tablo 1. Incoterms 2020 Teslim Şekilleri	42
Tablo 2. Incoterms 2020 Teslim Şekillerinde Tarafların Sorumlulukları	59

ŞEKİLLER LİSTESİ

	Sayfa No.
Şekil 1. Vesaik Karşılığı Ödeme.....	62
Şekil 2. Akreditifli Ödeme	66

KISALTMALAR LİSTESİ

ABD	:	Amerika Birleşik Devletleri
AWB	:	Havayolu Konşimentosu
CFR	:	Masraflar ve Navlun
CIF	:	Masraflar, Sigorta ve Navlun
CIM	:	Demiryolu Hamule Senedi
CIP	:	Taşıma ve Sigorta Ödenmiş Olarak
CISG	:	Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması
CMR	:	Karayolu Taşıma Belgesi
CPT	:	Taşıma Ödenmiş Olarak
DAP	:	Belirlenen Yerde Teslim
DPU	:	Eşyanın Boşaltılacağı Yerde Teslim
DDP	:	Gümrük Vergileri Ödenmiş
DEQ	:	Rıhtımda Teslim
EXW	:	İşyerinde Teslim
FAS	:	Gemi Doğrultusunda Masrafsız
FCA	:	Taşıyıcıya Masrafsız Teslim
FOB	:	Gemide Masrafsız
ICC	:	Milletlerarası Ticaret Odası
UCP	:	Akreditiflere İlişkin Birörnek Usuller ve Uygulama Kuralları
URC	:	Vesaik Mukabili Ödeme İşlemlerine İlişkin Tahsiller için Birörnek Kurallar
URDG	:	Talep Garantilerine İlişkin Birörnek Kurallar

Y. : Yıl
S. : Sayı
s. : Sayfa
ed. : Editör
GATT : Gümrük Tarifeleri ve Ticaret Genel Antlaşması
DTÖ : Dünya Ticaret Örgütü

GİRİŞ

Ekonominin en önemli bileşenlerinden birini oluşturan faaliyet mal ve hizmetlerin el değiştirmesidir. Bu faaliyetler ülke içinde yapıldığında ülke içindeki ticaret kuralları yerel düzeyde uygulanır. Mal ve hizmetlerin ülkeler arasındaki el değiştirme faaliyetinde iste farklı kurallar ve ilkeler ortaya çıkmaktadır. Bir ürün veya hizmetin ülkeler arasındaki akışına genel olarak ithalat denir. Dış satım olarak da adlandırılan ithalat, ihracat kavramıyla birlikte bir ülkenin dış ticaret işlemlerini oluşturmaktadır. İhracat ise yurtiçinde üretilen veya bulundurulmuş mal ve hizmetlerin yurtdışındaki alıcılara satılmasıdır. Eşanlamı dışsatım olan ihracat geniş tanımıyla ülke sınırları içinde satışı hakkında bir sorun bulunmayan veya yurtdışından ithalat yoluyla elde edilen mal ve hizmetlerin başka bir ülkenin sınırları içerisinde gerçekleşen satışın sonucunda elde edilen değerlerin belirli bir süre boyu içerisinde bankalar aracılığıyla TL olarak tahsil edilmesi sürecidir.

Küreselleşme günümüzde siyasi, kültürel, sosyal ve ekonomik alanların hepsinde etkisini göstermektedir. Ticarete konu mal ya da hizmetin ülkeler arasında serbest dolaşımı olarak ifade edilen uluslararası ticaret ise küreselleşmenin doğal sonucudur. Gelişen teknoloji ve sınır kavramının önemini kaybetmesi, uluslararası ticaretin gelişimini daha da hızlandırmıştır. Ülkeler artık birbirleri ile yalnızca ticari anlamda değil her konuda sürekli olarak bir ilişki halindedirler ve ülkelerin bundan uzak durmaları imkansız bir hale gelmiştir.

Ülkeler çeşitli sebeplerle uluslararası ticarete dahil olmakta ve ihracat veya ithalat yapmaktadırlar. Söz konusu bu işlemler için satım sözleşmesi yapmaları gerekmektedir. 1993'te International Chamber of Commerce (ICC) tarafından Uniform Rules and Practices for Documentary Credits (UCP) kurallarının uluslararası ticarete uygulanması süreci başlatılmıştır. UCP'nin belirli yıllar dahilinde revizyonu gerçekleştirilerek UCP 600 şeklinde son halini almasıyla dünya genelinde geçerli ve ülkelerin uyguladıkları kurallar serisine dönüşmesi, istisnai durumlar haricinde gelişmesinin sürdüğü görülmektedir. Uluslararası ticaretin en önemli sözleşmelerinden olan satım sözleşmeleri ülkeler bazında farklılık gösterdiğinden bu durum hukuki bir belirsizliğe yol açmaktadır. Uluslararası mal satımına ilişkin satış sözleşmelerinden kaynaklanan bu anlaşmazlıkların çözümü için uygulanacak kuralların bir örnek olması gerekliliği ortaya çıkmış ve bu kapsamda, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) yapılmıştır. Bu Antlaşma çerçevesinde mal satım sözleşmesi yapılırken tabi olunacak kurallar belirlenmiştir.

Uluslararası ticarete uyulması gereken kurallardan bazıları da Milletlerarası Ticaret Odası tarafından belirlenmiştir. Belirlenen bu kurallardan en çok öne çıkanları şunlardır: teslim şekillerine ilişkin belirlenen Incoterms kuralları, ticari akreditifler için Akreditiflere İlişkin Birörnek Usuller ve Uygulama Kuralları (UCP 600), tahsiller için Vesaik Mukabili Ödeme İşlemlerine İlişkin Tahsiller İçin Birörnek Kurallar (URC 522) ve garantiler / kontrgarantiler için Garantilere İlişkin Birörnek Kurallar (URDG 758).

Bu çalışmanın birinci bölümünde, küreselleşme kavramı ve uluslararası ticaretin gelişimi hakkında yapılan incelemelere yer verilmiş; Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) üzerinde detaylı bir araştırma yapılmıştır. Çalışmada bu antlaşma Viyana Antlaşması olarak kullanılacaktır. Söz konusu Antlaşma kapsamında satış sözleşmelerini nasıl kurulacağı ve tarafların sorumlulukları gibi konular üzerinde durulmuştur.

Çalışmanın ikinci bölümünde ise Milletlerarası Ticaret Odası'nın (ICC) ortaya koymuş olduğu ve küresel düzeyde en bilinen kurallar olan, Incoterms kuralları, UCP 600, URC 522 ve URDG 758 sayılı broşürler detaylı bir şekilde incelenmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI MAL SATIMINA İLİŞKİN SÖZLEŞMELER HAKKINDA BİRLEŞMİŞ MİLLETLER ANTLAŞMASI

1.1. Genel Kavramlar

1.1.1. Küreselleşme Kavramı

Küreselleşme geniş anlamda tanımlandığında siyasi, sosyal ve ekonomik ilişkilerin yoğunlaşması, farklı toplumların inanç ve beklentilerinin tanınması, uluslararası bağlantıların artması gibi farklı ama birbiri ile ilişkili konuları kapsayan bir kavram olarak karşımıza çıkmaktadır. Başka bir ifade ile toplumların değerlerinin sınır kavramını ortadan kaldırarak dünyaya yayılması, farklılıkların önemsiz hale gelmesidir. Bu değerler ekonomik, siyasi, sosyal, kültürel, piyasa bağlantıları, kabul edilecek politik yapı, demokrasi, insan hakları, inanış ve çevre gibi konuların küresel hale gelmesi ile oluşmaktadır. Dolayısıyla küreselleşmenin siyasi, ekonomik, kültürel, hukuki, eğitim, sağlık, çevre gibi pek çok konuda ortaya çıktığı söylenebilir ¹.

Dünyanın yaşadığı değişim sürecini ifade eden küreselleşme hakkında oldukça geniş bir literatür olmasına rağmen ortak bir tanım yapılabilmemiş değildir. Dolayısıyla küreselleşme ile ilgili kesin bir tanım yapılamamakla birlikte bu kavram; mal, hizmet ve sermaye hareketliliğinin artması sonucunda toplumların ekonomik olarak bütünleşmesi ve ülkelerin dünya piyasalarına katılması sürecinde diğer devletlerle daha yoğun iletişim ve etkileşime girmesi ve tarafların birbirine bağımlı hale gelmesi olarak açıklanabilir ².

Küreselleşme, liberalizmin daha etkin hale gelmesi, derinlik kazanması ve dünyanın hemen hemen her ülkesini etkilemesi olarak ifade edilebilir. Serbest piyasa hareketinin öncüsü olan Adam Smith'in fikirlerinin giderek kutsallaştırılmasıyla, liberalizm ve kapitalizm bir inanış olarak görülmeye başlanmıştır. Serbest piyasa sistemini engelleyen unsurların ortadan kaldırılması ve serbest girişime imkan verilmesi, söz konusu mekanizma için yerine

¹ Aydemir, Cahit / Kaya, Mehmet, "Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü", Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 6, S. 20 (2007), s. 234.

² Kıvılcım, Fulya, "Küreselleşme Olgusu ve Çokuluslu Şirketlerin Küreselleşme Süreci Üzerindeki Rolü", Ekonomi Bilimleri Dergisi", Y. 5, S. 2 (2013), s. 3.

getirilmesi gereken koşullardır. Bu düşünce, piyasanın kendi kendine düzene girebileceği söylemine dayanmaktadır ³.

Küreselleşme, iletişim başta olmak üzere toplumsal etkileşim şekillerinin fiziki sınırları önemsiz hale getirecek düzeyde yaygınlaşması ve insani gündem ile ilgili her şeyin tüm dünya için geçerli olması şeklinde ifade edilebilir. Küreselleşmeyle önceden ulusal, yerel ya da bölgesel olarak görülen sorunlar küresel sorun haline dönüşmeye başlamıştır. Bu durum öyle bir düzeye gelmiştir ki günümüzde bir ülkenin iç işlerini, dışardan gelen müdahalelerden ya da diğer ülkelerin politikalarından soyutlaması oldukça güçtür ⁴.

Küreselleşme kavramı ile ilgili yapılan tanımlarda ortak olarak şu unsurlar göze çarpmaktadır ⁵:

- Uluslararası serbest mal ve hizmet ticareti,
- Sermayenin uluslararası hareketliliği,
- Teknoloji üretimi, kullanımı, sanayide dönüşüm ve yeni istihdam şekilleri,
- Rekabet artırıcı yasal ve kurumsal düzenlemeler.

Küreselleşmenin birbirine bağlı pek çok alanda etkin olmasına rağmen, günümüzde yalnızca piyasa ekonomisini baz alan liberal ideolojinin tekelinde olduğu düşüncesi hakimdir. Bilhassa ülkeler arasında ekonomik ilişkilerin artması ve ülkelerin birbirine bağımlı hale gelmesi, serbest ticaret, doğrudan yabancı yatırımlar ve finansal kaynakların serbest dolaşımı gibi konuların sıkça tartışılıyor olması küreselleşme kavramının liberal düşüncenin yansıması olarak değerlendirilmesine yol açmıştır. Sanayi devrimi ile dünya genelinde ekonomik ilişkilerin yoğunluk kazanması küreselleşmenin en önemli nedeni olsa da günümüzde yaşanan gelişmeler göz önüne alındığında bu durumun küreselleşmenin yalnızca bir alt süreci olduğu görülmektedir. Ancak söz konusu süreç küreselleşmenin tamamını açıklar hale gelmiştir ⁶.

Günümüzde bir ülkenin diğer ülkelerle bağlantı içerisinde olmaması mümkün değildir. Uluslararası mal ve hizmet, girişimci-yatırım fonları ve teknoloji hareketliliğinden dolayı ekonomi, sanayi, hizmet sektörleri, gelir ve istihdam düzeyleri, yaşam kalitesi gibi birçok konuda ülkeler birbirinden etkilenmektedir ⁷.

³ Baytar, Orhan, “Küreselleşme Dinamiklerinin Medya Sektörüne Etkileri”, Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi”, Y.1 (2011), s. 50.

⁴ Erdoğan, Mustafa, “Küreselleşme, Hukuk ve Türkiye”, Liberal Düşünce, S.25-26 (2002). s. 53.

⁵ Bora, Elçin A., “Küreselleşmenin Tarihçesi”, <http://www.meritymm.com/wp-content/uploads/2013/05/kuresellesme.pdf>, (Erişim Tarihi: 15.12.2020), s. 5.

⁶ Aytekin, İbrahim, “Küreselleşme ve Ekonomik Küreselleşme”, Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 1, S. 2 (2013), s.127.

⁷ Özel, Hasan A., “Küreselleşme Sürecinde Ticari ve Finansal Açıklığın Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği”, Yönetim Bilimleri Dergisi, Y. 10, S. 19 (2012), s. 22-23.

Küreselleşme, ülkelerin her konuda birbirine bağımlılığını arttırmakta ve kişilerin hayatını kendilerinden uzakta meydana gelen gelişmelerden etkilenir hale getirmektedir. Küreselleşme sürecinde bilgi, düşünceler, teknoloji, kültür, felaketler ve daha birçok faktör sürekli bir hareketlilik içerisinde. Sınırları ortadan kaldırması yönüyle değerlendirildiğinde küreselleşme, yerel toplumlardan küresel topluma geçişi sağlamaktadır ⁸.

Ülkeler arasındaki ekonomik ilişkilerin artması ve derinleşmesi toplumların yaşam standartları ve maddi olanakları üzerinde doğrudan etkiye sahiptir. Dolayısıyla bu durum oldukça büyük bir önem taşımaktadır. Sebep olduğu bu etki nedeniyle küreselleşme olgusu genelde ekonomik merkezli olarak değerlendirilmektedir. Dış ticaretin serbestleşmesi, doğrudan yabancı yatırımlar için pazar ekonomisi ilkeleri doğrultusunda yasal ve idari tedbirlerin alınması, kişilerin yaşam standartlarını belirleyen en önemli olgulardan olan istihdam ve büyüme gibi makro ekonomik hedefler üzerinde etkilidir. Dolayısıyla artan ekonomik ilişkiler küreselleşmenin tanımlanmasında başlıca kaynaklardır. Fakat, bu durum küreselleşmenin farklı boyutlarını değerlendiren ekonomi ve yaşam standartları ile ilgili olan diğer yaklaşımların göz ardı edilmesine sebep olmaktadır ⁹.

Küreselleşmenin ekonomik boyutu, en ön planda olan, sıkça tartışılan ve diğerlerine göre daha eskiye dayanan bir boyuttur. Ekonomik küreselleşme günümüzde o kadar derinleşmiştir ki bir ülkenin milliyetçi davranması hiçbir düzende mümkün görülmemektedir. Sosyalizmin en katı şekilde uygulandığı ülkelerde bile sistemin temel dinamiklerine aykırı olmasına rağmen yabancı yatırımcılar teşvik edilmekte ve desteklenmektedir ¹⁰.

Ekonomik küreselleşme, genel olarak ulusal ekonomilerin dünya ekonomisine entegre olması, yani dünyanın tek bir pazar haline dönüşmesi olarak tanımlanabilir. Diğer bir ifadeyle ekonomik küreselleşme, bilgi ve iletişim teknolojilerinde yaşanan gelişmelerle beraber ülkeler arasında mal, sermaye ve emek hareketliliğinin artması ve böylece ekonomik ilişkilerin yoğunluk kazanması ve yakınlaşmanın meydana gelmesidir. Ekonomik küreselleşme ile mal ve hizmetlerle uluslararası sermaye hareketlerine ilişkin işlemler artmış ve teknoloji küresel anlamda hızlı bir şekilde yayılmaya başlamıştır ¹¹.

Küreselleşmenin yarattığı yeni durum esas olarak, örgütlerin dünyada hiçbir kısıtlama olmaksızın tek pazar çatısı altında faaliyette bulunabilmesine dayanmaktadır. Tek pazar düşüncesinin gerçekleştirilebilmesi ise devletlerin sınırlarını daha esnek hale getirmesi ile

⁸ Erdoğan, "Küreselleşme, Hukuk", s. 54.

⁹ Ateş, Davut, "Küreselleşme: Ne Kadar Tek Boyutlu", Doğu Üniversitesi Dergisi, Y.7, S.1 (2006), s. 27.

¹⁰ Aytakin, "Küreselleşme ve Ekonomik Küreselleşme", s. 130.

¹¹ Çelik, Mehmet Y., "Boyutları ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme", Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 32, S. 2 (2012), s. 68.

mümkündür. Bu kapsamda gelişmiş ülkelerin kontrolü altında olan Dünya Ticaret Örgütü benzeri kurumların geliştirdiği uluslararası ticarete ilişkin düzenlemeler yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır¹².

1.1.2. Uluslararası Ticaret ve Gelişim Süreci

Uluslararası ticaret, basit olarak ticaret konusu eşyanın sınır ötesinde dolaşımı şeklinde tanımlanabilir. Bu ticareti gerçekleştirenler katma değer elde etmekte ve ülke ekonomilerine dolaylı yoldan katkıda bulunmaktadır. Sağlanan bu yararların artırılması için ülkeler, ülke grupları, uluslararası ticaretle ilgili faaliyetlerde bulunan kurum ve kuruluşlar, uluslararası ticaretin geliştirilmesi ve kolay hale getirilmesi için idari ve teknolojik gelişmeler doğrultusunda birtakım düzenlemeler yapmakta, kural, terim, uygulamalar ve sistemler geliştirmektedirler¹³.

Ticari küreselleşme gümrük vergilerinin kaldırılmasını amaçlamaktadır. Serbest ticaret anlayışı eskilere dayanmaktadır. 1870'lerden 1914'lere yani I. Dünya Savaşı'na kadar ticari serbestlik hakim olmuş ancak ilerleyen dönemlerde bir takım aksamalar yaşanmıştır. 1929 yılında yaşanan Büyük Buhran sonrasında devletler iç pazarı koruyan politikalar doğrultusunda hareket etmişler ve gümrük vergilerini arttırmışlardır. Adeta gümrük savaşları haline gelen bu uygulamalar uluslararası ticareti kısıtlamış ve bu etki II. Dünya Savaşı sonlarına kadar sürmüştür. Savaşın bitimine yakın 1944 yılında, ABD'nin Bretton Woods kasabasında 44 ülke bir araya gelmiş, dünya ekonomisinin yeniden şekillendirilmesine karar vermişler ve dünya ticaretinin serbestleştirilmesini hedeflemişlerdir¹⁴.

Uluslararası ticaretin yaygınlaşmasında, 1947 yılında kurulan GATT kapsamında gümrük tarifeleri ve kotaların kaldırılarak ülkeler arası ticaretin küresel düzeyde serbestleştirilmesi etkili olmuştur. Diğer taraftan yaşanan teknolojik gelişmeler sayesinde taşıma maliyetlerinin düşmesi uluslararası pazarın daha kolay bir şekilde takip edilmesini sağlamıştır. Dolayısıyla teknolojik gelişmelerin, ticaretin küreselleşmesi üzerindeki etkisi inkar edilemez¹⁵.

¹² Tağraf, Hasan, "Küreselleşme Süreci ve Çokuluslu İşletmelerin Küreselleşme Sürecine Etkisi", C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Y. 3, S. 2 (2002), s. 34.

¹³ Ortakarpuz, Metehan, Uluslararası Ticaretin Gelişimine ve Kolaylaştırılmasına Yönelik Güncel Gelişmeler, ed. Alper Gedikli, Ali Antepi, Sosyal Bilimlerde Güncel Konular, Konya, Eğitim Yayınevi, 2020, s. 101.

¹⁴ Gürkan, Ömer, Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen, Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi, S. 3 (2001), s.8.

¹⁵ Kıvılcım, "Küreselleşme Olgusu ve Çokuluslu Şirketlerin Küreselleşme Süreci Üzerindeki Rolü", s. 7.

Bretton Woods kapsamında Dünya Bankası ve Uluslararası Para Fonu kurulmuştur. Diğer taraftan ekonomik bir örgüt olan ve uluslararası ticari ilişkileri yönetmekle görevli Dünya Ticaret Örgütü'nün (DTÖ) kurulması da sağlanmıştır. GATT'ın gümrük tarifelerinin indirilmesinde başarılı olmasına rağmen, daha geniş yetkilere sahip bir yapıya ihtiyaç duyulmuştur. Dünyanın en büyük sermayelerine sahip ülkelerin yeni pazarlara açılma düşüncesi doğrultusunda kurulan DTÖ, yedi yıllık pazarlıklar sonrasında 1995 yılında sonuca ulaşmıştır¹⁶.

Bilgi teknolojilerinin gelişmesi sınır ötesi hareketlerin maliyetlerini azaltmış ve gelişen taşıma yöntemleri diğer ülkelerle rekabeti kolaylaştırmıştır. Bilgiye erişimin ve işlemlerin düşük maliyetlerle yapılıyor olması, hükümetlerin siyasi ifade özgürlüğünü engellemesini etkisiz hale getirmekte ve piyasaların fiyat, kalite ve alternatifler açısından bilgiye ulaşmasını sağlamaktadır. Diğer ülkelerdeki müşterilere hizmet sunmayı zorlaştıran ulusal, yasal, teknik ve kültürel sınırlar, gelişen bilgi teknolojileri ile önemsiz hale gelmiştir. GATT ve DTÖ'nün çalışmaları sonucunda gümrük ve diğer ulusal vergilerin kaldırılması uluslararası ticaretin giderek artmasını sağlamıştır¹⁷.

1.1.3. Uluslararası Ticareti Açıklayan Teoriler

Adam Smith, yazmış olduğu Ulusların Zenginliği kitabında, serbest dış ticaretin ve uluslararası uzmanlaşmanın faydalarından bahsetmiştir. Geliştirmiş olduğu Mutlak Üstünlükler Teorisi, emek maliyetinin eşit varsayıldığı şartlarda, ülkeler hangi malın üretiminde daha düşük maliyetlere sahipse o malı üretmeleri gerektiğini, üretimi yüksek maliyetli olan ürünleri ise ithal etmeleri gerektiğini savunmaktadır¹⁸.

Adam Smith'in Mutlak Üstünlükler Teorisi'ne yönelik analizlerde bulunan David Ricardo, Karşılaştırmalı Üstünlük Teorisini geliştirmiştir. Bu teori, üretimdeki üstünlük derecesinin önemli olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla bir ülke hangi malların üretiminde daha fazla üstünlüğe sahipse o malların üretimine odaklanmalıdır. Ricardo, karşılaştırmalı üstünlüklerin uluslararası ticaretin temelini oluşturduğunu ifade etmiştir. Herhangi bir malın üretiminde diğer mallara oranla daha fazla verim elde ediliyorsa, diğer mallar üretilerek

¹⁶ Göngen, Mehmet Ali, "Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu Küreselleşmeyi Yöneten Üç Ana Kurum: IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü", SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 29 (2013), s. 128.

¹⁷ Dikkaya, Mehmet / Deniz, Fatih, "Ekonomik Küreselleşmenin Yol Açtığı Problemler: Teorik Bir Bakış", Y. 2, S. 3 (2006), s. 170.

¹⁸ Yüksel, Esra / Saridoğan, Ercan, "Uluslararası Ticaret Teorileri ve Paul R. Krugman'ın Katkıları", Öneri Dergisi, Y. 9, S. 35 (2011), s. 200.

kaynaklar israf edilmemelidir. Bu kapsamda uygulanacak en doğru politika, söz konusu ülkenin karşılaştırma yapıldığında üretimde en etkin olduğu alanlarda uzmanlaşarak ihracat yapması ve üretim maliyetinin nispeten daha maliyetli olduğu malları ise ithal etmesidir¹⁹.

Klasik teorinin eksik kaldığı önemli noktalardan biri de karşılaştırmalı üstünlükleri, emek verimliliklerindeki farklılıklarla ilişkilendirmiş olsa da bunun nedenlerine yeterince değinmemiş olmasıdır. Heckscher ve Ohlin geliştirmiş oldukları “Faktör Donanımı Teorisi” ile söz konusu eksiklik giderilmiştir. Bu teori, bir ülkenin bir malın üretiminde maliyet üstünlüğü elde etmesinde belirleyici unsurun söz konusu ülkenin sahip olduğu faktör donanımı olduğunu savunmaktadır. Dolayısıyla bir ülke hangi üretim faktöründe üstünse o faktörün daha yoğun kullanıldığı mallarda karşılaştırmalı üstünlük sağlamaktadır. Diğer bir ifade ile bu malların üretimini daha ucuza gerçekleştirir ve bunda uzmanlaşır²⁰.

Leontief, Faktör Donanımı Teorisi’ni ABD’deki girdi-çıkış tabloları ile test etmiştir. İthalat ve ihracat mallarının faktör yoğunluğunu ölçen Leontief, elde ettiği sonuçların Faktör Donanımı Teorisi’ni varsayımlarına uymadığını görmüştür. Teori ve uygulama arasında tespit edilen bu paradoks Leontief Paradoksu olarak ifade edilmiştir. Ortaya çıkan bu çelişkiyi açıklamak üzere yapılan çalışmalar, yeni dış ticaret teorilerinin ortaya çıkmasını sağlamıştır. İlk başlarda söz konusu durumu açıklayan varsayımlar sonradan daha kapsamlı araştırmalarla modern dış ticaret teorilerine dönüşmüştür²¹.

Leontief Paradoksu üzerine ortaya çıkan yeni dış ticaret teorileri ise şunlardır:

- Nitelikli İşgücü Teorisi, sanayileşmiş ülkeler arasındaki dış ticaretin büyük bir kısmının ülkelerin işgücü açısından avantajlı olan ülke, bu faktörlere bağlı üretimde uzmanlaşmalı ve o malların ihracatını yapmalıdır. İşgücü niteliğinin farklarının dış ticareti üzerindeki etkisini belirlemek üzere iki yaklaşıma başvurulmuştur. Bunlardan ilkinde, ithalat ve ihracatın çeşitli işgücü özellikleri açısından içeriği ölçülerek karşılaştırma yapılmıştır. İkinci yaklaşımda ise ithalatı ve ihracatı yapılacak mallarda fiziki sermaye, yalın işgücü ve beşeri sermaye girdilerinin oransal payları ortaya konulmaktadır²².

- Teknoloji Açığı Teorisi, 1961 yılında M.V. Posner tarafından geliştirilmiş olup, Heckscher-Ohlin modelinin teknolojiye ilişkin, ticaret yapan bütün ülkelerin aynı üretim tekniğine serbestçe ulaşabilir olduğu varsayımına karşı çıkmaktadır. Söz konusu varsayım pek

¹⁹ Coşkun, Ahu, “Dış Ticaret Teorileri Kapsamında Türkiye'nin Rekabet Gücü Üzerine Bir Değerlendirme”, S.3 (2014), s. 3.

²⁰ Yüksel / Sarıdoğan, “Uluslararası Ticaret Teorileri”, s. 200.

²¹ Ekizceleroğlu, Caner, “Türkiye’de Bilgi Ekonomisi ve Bilgi Yoğun Malların Dış Ticareti (1969-2009)”, Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi, Y. 30, S. 1 (2011), s. 216.

²² Dura, Cihan, “Yeni Dış Ticaret Teorileri: Genel Bir Bakış”, Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, S. 16 (2000), s. 5-6.

çok sanayi için gerçekçi olmaktan uzaktır. Birçok işletme patent, sınai ve fikri mülkiyet hakları gibi yasal desteklerle üretim teknolojisini gizlemektedir²³.

- Ürün Dönemleri Teorisi, R. Vernon tarafından 1966'da Teknoloji Açığı Teorisi'nin bir uzantısı ve genelleştirilmiş hali olarak ortaya çıkmıştır. Bu teoriye göre, yeni ürünler gelişirken pek çok süreçten geçmekte ve karşılaştırmalı üstünlük ürün dönemleri boyunca değişmektedir. Ayrıca yeni ürünlerin daha çok ABD gibi ülkelerde icat edildiğini savunmaktadır²⁴.

- Tercihlerde Benzerlik Teorisi, 1961 yılında Steffan B. Linder tarafından geliştirilmiştir. Linder, Faktör Donanımı Teorisi'nin doğal kaynaklar gibi ilkel ürünler ticaretini açıklamış olduğunu ancak sanayi malları ticareti için aynı durumun söz konusu olmadığını öne sürerek Tercihlerde Benzerlik Teorisini ortaya çıkarmıştır. Bu teori, sanayi malları ticaretinin büyük oranda gelir düzeyi ve tercihleri benzer olan ülkeler arasında geliştiğini varsaymaktadır²⁵.

- Ölçek Ekonomileri Teorisi, Heckscher-Ohlin Teorisi'nin verimliliğe ilişkin, ülkelerde malların sabit verim şartları altında üretildiği varsayımına karşı geliştirilmiştir. Ölçek ekonomileri sebebiyle artan getiri söz konusu olduğunda, ülkeler her açıdan aynı şartlara sahip olsalar da karlı dış ticaret yapabilirler. Heckscher-Ohlin Teorisi bu ticareti açıklayamamıştır²⁶.

- Monopolcü Rekabet Teorisi, uluslararası ticareti, endüstri-içi ticaret, mal farklılaştırması ve ölçek ekonomileri ile açıklamaktadır. Bu teori, faktör donanım teorisinin malların homojenliği varsayımının öne sürdüğü ticarete konu malların birimlerinin homojen ve birbirlerinin aynısı olduğu fikrine karşı çıkmaktadır. Söz konusu varsayımına göre bir ülke bir malı hem ithal hem ihraç edemez. Fakat gerçek hayatta bu durumun tersi sıkça yaşanmaktadır. Klasik teori bu durumu açıklayamamıştır²⁷.

1.1.4. Uluslararası Ticarete İlişkin Belgeler

Dış ticarete kullanılan belgeler; Ticari belgeler (satış kontratı, proforma fatura, ticari fatura gibi), banka belgeleri (poliçe, akreditif ihbar mektubu, akreditif başvuru formu), taşıma ve sigorta belgeleri (konşimento ve sigorta poliçesi) ve devletlerin formalitelerine göre

²³ Dura, "Yeni Dış Ticaret Teorileri", s. 6.

²⁴ Deviren, Nursen Vatansever, "Yeni Dış Ticaret Teorileri", Mevzuat Dergisi, Y. 7, S. 81 (Eylül 2004).

²⁵ Deviren, "Yeni Dış Ticaret Teorileri".

²⁶ Dura, "Yeni Dış Ticaret Teorileri", s. 11.

²⁷ Dura, "Yeni Dış Ticaret Teorileri", s. 12.

düzenlenen belgeler olarak dört gruba ayrılabilir. Bu çalışmada bunların sadece birkaçına değinilecektir.

Poliçe: Poliçe, alacaklının borçlunun üzerine çektiği ve belirli bir paranın belli bir vade sonunda ya da ibrazında üçüncü kişiye veya emrine ödenmesini öngören kayıtsız şartsız ödeme emridir. Poliçede yer verilmesi gereken unsurlar ise; senet metninde poliçe ya da senet ifadesi, kayıtsız şartsız ödeme ifadesi, muhatabın ismi, ticaret unvanı ve adresi, vade, ödenecek tutar, ödeme yeri, keşide tarihi ve yeri, keşidecinin imzasıdır²⁸.

Denizyolu Konşimentosu: Türk Ticaret Kanunu'nun (TTK) 1228. Maddesinde konşimentonun tanımı şu şekildedir: “Konşimento, bir taşıma sözleşmesinin yapıldığını ispatlayan, eşyanın taşıyan tarafından teslim alındığını veya gemiye yüklendiğini gösteren ve taşıyanın eşyayı, ancak onun ibrazı karşılığında teslimle yükümlü olduğu senettir.” Konşimento, esas olarak denizyolu ve havayolu taşıma belgesini ifade etmektedir. Türkçede denizyolu ve havayolu taşıma senetlerinin ikisi için de konşimento ifadesi kullanılmaktadır. Fakat bu iki konşimentodan yalnızca denizyolu konşimentosu kıymetli evrak niteliğindedir. Bu hukuki ayırım ve havayolu konşimentosunun günümüzdeki hacmi göz önüne alındığında konşimento teriminin deniz konşimentosu ve havayolu konşimentosu şeklinde ayrı kullanılması daha uygundur²⁹.

Kara Yolu Taşıma Belgesi (CMR): Convension Marhandises Routiers (CMR) anlaşması kapsamında düzenlenen karayolu taşıma belgesidir. Malların anlaşmada belirtilen şartlara göre taşınacağı ve sağlam şekilde karayoluyla taşınmak üzere teslim alındığının ispatıdır. Malın mülkiyetini temsil etmemektedir. Üç nüsha şeklinde düzenlenen belgenin, birincisi yükletene verilir, ikincisi mallarla birlikte kalır, üçüncüsü ise taşımacıda kalır³⁰.

CMR, konşimentonun ve TTK'da yer alan taşıma senedinin aksine emtia senedi değildir ve de kıymetli evrak niteliği yoktur. Taşıyıcıdan teslim talebinin hukuki varlığı için taşıma senedinin hamili olmak gerekli değildir. CMR'de taşıma sözleşmesinden kaynaklanan hak, taşıma senedinin hamili olan kişiye ait değildir. Bunun aksine taşıma hukukuna göre hak sahibi kim gözükiyorsa ona ait olacaktır. Bu yüzden CMR konşimento gibi bir teşhis senedi değildir. Sonuç olarak bu taşıma senedi taşıma sözleşmesinin ispatlayan bir araç olarak

²⁸ Keskin, Aslı, “İthalat İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Bir Uygulama”, (İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), İstanbul, 2007, s. 18.

²⁹ Aytüre, Selma / Berki, Ömer, “Uluslararası Ticarete Denizyolu Taşımacılığı ve Ticaret Hukuku Bakımından Önemi”, 7-8 September, 2018, Aydın, s. 1243.

³⁰ Dış Ticarete Bankacılık İşlemleri ve Akreditif, İstanbul, İstanbul Sanayi Odası Yayınları, 2015, s. 54.

düzenlenmiştir ve karayolu eşya taşımacılığında taşıyıcının sorumluluğunu belirlemek için kullanılmaktadır³¹.

Havayolu Konşimentosu (AWB): Havayolu konşimentosu (Airwaybill-AWB), malların uçak aracılığıyla belli bir yere taşınması için teslim alındığını göstermektedir. AWB, 12 nüsha şeklinde düzenlenmektedir. Fakat sadece üç nüshası ticari değere sahiptir. Bu üç nüshadan birer tanesi ihracatçıya ve ithalatçıya verilir bir tanesi de taşıma şirketinde kalır³².

AWB, havayolu taşıma şirketleri tarafından alıcı ya da alıcının bankası adına düzenlenmektedir. Ciro kabiliyetine sahip değildir. Banka, varma noktasında havayolu şirketine yazılı talimat vererek malların alıcıya teslim edilmesini sağlamaktadır³³.

Demiryolu Hamule Senedi (CIM): Demiryolu Hamule Senedi (Rail Consignment Note- CIM), malların demiryolu ile taşınması hakkında uluslararası CIM Antlaşması kapsamında yer alan kurallara göre düzenlenmektedir. Demiryolu yönetimi tarafından bir vagonun dolması ile düzenlenir ve göndericiye verilir. 6 nüsha olarak düzenlenen bu belgenin ciro niteliği yoktur ve 4. Nüshası “hamule senedi duplikası” olarak adlandırılmaktadır. Bu belge, malların demiryolu yönetimine teslim edildiğini ifade eden bir “alındı” niteliğindedir. Mülkiyetin devri temlikname ile mümkündür. Kredili işlemlerde alıcı bankadır. Dördüncü nüshanın bankaya ibrazı ile temlikname düzenler ve malların mülkiyetinin alıcıya geçerek teslim alınması sağlanır³⁴.

Sigorta Belgeleri: Taşımacılık açısından emtia nakliyat sigortası önemli bir konudur. Çalışmanın devamında detaylandırılacak olan teslim şekillerinden yalnızca CIF ve CIP yöntemlerinde emtia nakliyat sigortası ile ilgili bir zorunluluk mevcuttur. Ayrıca sözleşmede taşıma sorumluluğunu üstlenen tarafın her durumda emtia nakliyat sigortası yapması yararına olacaktır. Çünkü emtia sigortaları, malın taşınması esnasında yaşanacak kayıp ve hasar risklerine karşı teminat sağlamaktadır. Uluslararası mal taşımacılığında, taşımayı yapanların sorumsuzluk hallerinin geniş tutulduğu göz önüne alındığında bu sigortaların faydaları daha net görülmektedir. Yapılan sigorta sonucunda düzenlenen poliçe, yalnızca bir yük için bir poliçe olabileceği gibi birden fazla yük için genel poliçe şeklinde de olabilir. Eğer akreditifli ödemede, sigorta poliçesi de istenilen belgeler arasındaysa, UCP 600’ün 28. maddesinde sigorta poliçesinin içeriği ile ilgili özel şartlar düzenlenmiştir (örneğin, akreditif metninde

³¹ Yeşilova, Ecehan, “CMR-Taşıma Senedinin İspat Kuvveti”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 7, S. 1 (2005), s. 242.

³² Keskin, “İthalat İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, s. 14.

³³ Dış Ticarete Bankacılık İşlemleri ve Akreditif, s. 52.

³⁴ Dış Ticarete Bankacılık İşlemleri ve Akreditif, s. 55.

sigorta tutarına ilişkin herhangi bir şey belirtilmemişse sigorta tutarı malların CIF ve CIP değerinin en az %110'u kadar olacaktır)³⁵.

1.2. Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması

Mal ve hizmet üretiminin artması ve küreselleşmenin olanaklarından faydalanmaya başlaması ile ticaret yapan kişiler, uluslararası ticarete katılarak, ihracat ve ithalat kapsamında satım sözleşmeleri düzenlemek zorunda kalmışlardır. Satım sözleşmeleri, uluslararası ticaretin en önemli sözleşmeleri olmakla birlikte bu sözleşmelere ilişkin mahkemelerin ve uyuşmazlık durumunda uygulanacak kuralların çeşitli olması sebebiyle hukuki belirsizlik ve taraflar için fazladan işlem maliyeti ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucunda uluslararası ticaretin gelişimi zarar gördüğünden uluslararası ticaretin uyumlaştırılması gerekmiştir. Bu kapsamda yapılan yeknesaklaştırma çalışmaları, ulusal hukukların çeşitliliğinin ve değişkenliğinin hukuki güvenlik açısından yaratacağı engelleri yok ederek sürecin güvenli ve yaygın işlemlerini sağlamaktadır. Ayrıca sanayileşmiş ülkelerle üçüncü dünya ülkelerinin menfaatleri arasında uyumlaştırmaya yardımcı olmaktadır³⁶.

Uluslararası taşınır mal satımında yaşanacak uyuşmazlıkların çözümünde milli hukuk sistemlerinin yetersiz kalması, uluslararası ticari çevreleri ve uluslararası kuruluşları bu alanda bazı çalışmalar yapmaya yönlendirmiştir. Milletlerarası ticari faaliyetlerde bulunan taraflar yaptıkları satım sözleşmesinde hangi kuralların geçerli olacağını netleştirilmesini ister. Bu kapsamda, üzerinde fikir birliğine varılmış, etkin bir şekilde çalışan uluslararası bir düzenlemenin olmaması, tarafların uluslararası özel hukuk yöntemlerine başvurmalarına neden olmakta ve aralarında hukuk tercihinde bulunmaları verimli bir hukuki çözüm sağlamamaktadır. Bu sebeple uluslararası mal satımında sözleşmelere ilişkin hukuki bir sistem oluşturmak üzere yeknesaklaştırma çalışmaları yapılmaya başlanmıştır³⁷.

Hukukun birleştirilmesi için yapılan çalışmalar üç gruba ayrılmaktadır. Bunlar³⁸:

- 1964 tarihli Lahey Antlaşmaları'nın temeli olan ilk çalışmalar,

³⁵ Babayiğit, Sema, "Uluslararası Ticarete Kullanılan Belgeler", Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 14, S. 1-2 (2010), s. 216-217.

¹ Şen, Murat, <http://www.muratsen.org/wp-content/uploads/CISG-Giri%C5%9F.pdf>, (Erişim Tarihi: 16.20.2020).

³⁷ Köse, Yunus Emre, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi", Uluslararası Hukuk Bülteni, S. 11 (2017), s. 22-23.

³⁸ Erdem, Ercüment, "Viyana Satım Antlaşması'na Genel Bakış ve Maddi Uygulama Alanı", ed. Şükran Şıpka / Ahmet Cemil Yıldırım, Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'a göre Satış Sözleşmeleri: Sales Contracts Under the New Turkish Code of Obligations and The CISG (117-156), İstanbul, On İki Levha, s. 120.

- Milletlerarası mal satımının ilk kez uluslararası arenada düzenlendiği 1964 tarihli Lahey Antlaşmaları,

- 11 Nisan 1980 tarihli, bu konuda yapılan tüm çalışmaların sonucu olan Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşmasıdır (Viyana Antlaşması).

Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (United Nations Convention on Contracts for the International Sale of Goods-CISG) ya da en bilinen adıyla Uluslararası Satımlara İlişkin Viyana Konvansiyonu, 11 Nisan 1980’de Birleşmiş Milletler himayesinde Viyana’da yapılan konferansta kabul edilmiştir. Uluslararası mal satımına ilişkin kuralların yeknesaklaştırılması hakkında yıllarca süren çalışmalar, CISG’in kabulü ile sonuca varmıştır. Antlaşma’ya zamanla birçok ülke katılmıştır. İlk başta 11 ülkenin imzalamış olduğu Antlaşma, günümüzde Birleşik Krallık dışında dünya ekonomisinin en etkili ülkelerinin hemen hemen tamamı tarafından kabul edilmiş ve Antlaşma’nın taraf ülke sayısı 85’e ulaşmıştır³⁹.

Uluslararası ticaret, eşitlik, güven ve karşılıklı fayda esasına dayanmaktadır. Uluslararası mal satımı sözleşmelerinde farklı sosyal, ekonomik ve hukuki sistemleri göz önünde bulunduracak yeknesak kuralların kabulü, uluslararası ticarete hukuksal sorunların ortadan kalkmasına destek olmakta ve ticaretin artmasını sağlamaktadır. Viyana Antlaşması, uluslararası mal satımıyla ilgili uyuşmazlıklarda sunulan çözümleri tek bir çatı altında toplamaktadır. Antlaşma’nın bu yönü, farklı hukuki geleneklere ve ekonomik sistemlere sahip ülkelerin de bu kuralları benimsemesini sağlamıştır. ABD, Rusya, Fransa, İtalya, Almanya ve Avrupa Birliği’nin çoğunluğu bu Antlaşma’nın tarafıdır⁴⁰.

Viyana Antlaşması, uluslararası taşınır mal satımına ilişkin sözleşmelerin kuruluş, ifa ve sona erme süreçleri ile ilgili maddi hukuk kurallarını düzenlemektedir. Bu sözleşme sadece uluslararası ve ticari taşınır mal satımlarına ilişkin hükümler içermektedir ve Viyana Sözleşmesi’nin düzenleme alanını belirlemek için hangi mal satım sözleşmelerinin uluslararası özellikte olduğu tespit edilmelidir⁴¹.

Günlük hayatta en sık karşılaşılan sözleşme türü olan satım sözleşmesi, küreselleşmenin etkilediği unsurlardandır. İletişim ve lojistikte yaşanan gelişmeler sonucunda, önceleri yakın mesafede yer alan taraflar arasında yapılan sözleşmeler artık küresel ölçekli

³⁹ Eşen, Miraç, “Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) ve Uygulama Alanı”, https://www.academia.edu/42773987/CISG_VE_UYGULAMA_ALANI, (Erişim Tarihi: 16.12.2020), s. 3-4.

⁴⁰ Selanik, Atakan Adem / Bayram, Orkun / İşilay, Talay Değirmenci, “Viyana Antlaşması'nın (CISG) Tarihsel Gelişimi ve Uygulama Alanı”, Gaziantep University Journal of Social Sciences, Y. 17, S. 4 (2018), s. 1353.

⁴¹ Ceylan, Özge, “Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Antlaşması Uyarınca Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları”, (Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2016, s. 3.

düzye yapılmaya başlanmıştır. Yaşanan bu değışimler çerçevesinde, tarafların farklı hukuk sistemlerine sahip olması yeknesak bir hukuk sisteminin kurulmasını gerektirmiştir. Bu amaç doğrultusunda, Antlaşma kapsamında belirlenen hukuk kurallarının, uluslararası satımlarda uygulanması sağlanmaya çalışılmaktadır ⁴².

Antlaşma, başarılı bir yeknesaklaştırma örneğidir. Ancak uluslararası satım sözleşmeleri ile ilgili hukuki konuların tamamı bu kapsamda düzenlenmiş değildir. CISG, sözleşmenin kurulması ile hak ve yükümlülükleri düzenlemektedir. Satım sözleşmesinin ya da bu sözleşmenin hükümlerinin geçerliliği ve sözleşmeye konu malların mülkiyetine etkisi hakkında düzenleme yapılmamıştır. Bu yüzden CISG'in uygulanması için gereken şartlar sağlansa bile, CISG kapsamında düzenlenmeyen konularda iç hukukla beraber hareket edilecektir. Bu sebeple sözleşme taraflarının, muhtemel belirsizlik durumunda hangi ülke hukukunun birlikte uygulanacağını belirlemesi faydalı olacaktır. Ayrıca CISG'in 2. ve 3. maddelerinde yer alan bazı satım sözleşmeleri konularından dolayı CISG kapsamına girmemektedir ⁴³.

Antlaşma'da yer alan düzenlemeler şu şekilde sıralanabilir; sözleşmenin kurulması, yorumlanması, sözleşme kapsamında satıcının yükümlülükleri ve bunların ihlali durumunda alıcının hakları, alıcının yükümlülükleri ve bunların ihlal edilmesi halinde satıcının hakları, hasarın intikali ile satıcı ve alıcı için ortak hükümler ⁴⁴.

Viyana Antlaşması, uygulama alanına giren yabancılik unsuruna sahip satım sözleşmelerinde uygulanmaktadır ve uluslararası ticaret için önemli bir yere sahiptir. Antlaşma'ya taraf olan ülkelerin, söz konusu Antlaşma hükümlerini iç hukuklarına yansıtmaları ile uluslararası uyuşmazlıklarda belirsiz kanunlar ihtilafı kurallarına ve ülkelerin iç satım hukuklarını başvurma ihtiyaçları azalmıştır. Bu açıdan, Antlaşma tarafı olan ülke sayısı da göz önüne alındığında, Antlaşma'nın amacına ulaştığı ve uluslararası düzeydeki satım sözleşmelerinde uygulanacak hukukun büyük oranda yeknesaklaştırıldığı görülmektedir ⁴⁵.

⁴² Yaraş, İlğaz, "CISG ve Türk Hukuku Uyarınca Uluslararası Satım Hukukunda Ayıba Karşı Tekeffül ve Cezai Şarta İlişkin Hükümlerin Karşılaştırılması", (2017), https://www.goksufiisik.av.tr/Articleletter/2017_Winter/GSI_Articleletter_2017_Winter_Article16.pdf (Erişim Tarihi: 25.12.2020), s. 213.

⁴³ Karaca, Hüseyin Akif, "CISG'in Miletlerarası Uygulama Alanı, İrade Serbestisi ve Bazı Yorum Meseleleri", Public and Private International Law Bulletin, Y. 39, S. 1 (2019), s. 193-194.

⁴⁴ Uzun, Tuğba Birinci, "CISG Uygulamasında Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılması", Dokuz Eylül üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 16, S. 1 (2014), s. 154.

⁴⁵ Müftüoğlu, Serap, "CISG Altında Ayıplı İfa Halinde Alıcının Seçimlik Hakları", <http://www.yazicio.com/tr/cisg-altinda-ayipli-ifa-halinde-alicinin-secimlik-haklari/> (Erişim Tarihi: 18.12.2020). (2018), s. 2.

1.2.1. Sözleşmenin Uygulama Alanı

Antlaşma'nın uluslararası sözleşmelerde kullanılabilmesi için birtakım şartlar belirlenmiştir. Bu şartlar, Antlaşma'nın 1. maddesinde düzenlenen tarafların işyerlerinin konumu kriterine dayanan, ikincisi ise 2. ve 3. maddede düzenlenen sözleşmeye konu mallar kriterine dayanan koşullardır. Antlaşma'nın 6. maddesinde, taraflar arasında yapılacak sözleşmede Antlaşma'nın baz alınıp alınmayacağı konusunda tarafların iradesi ve bunun sınırları hakkında düzenleme yapılmıştır⁴⁶.

Maddeye göre, bir mal satım sözleşmesinin uluslararası olarak değerlendirilmesi için tarafların işyerlerinin farklı ülkelerde yer alması gerekmektedir ve bu sözleşme için yeterli olmaktadır. Milletlerarası unsurun tanımı yapıldıktan sonra, Antlaşma'nın uygulama alanı biraz daha daraltılarak iki farklı uygulanma şekline yer verilmiştir. Buna göre, Antlaşma'nın satış sözleşmeleri için geçerli olması; tarafların işyerlerinin bulunduğu ülkelerin Antlaşma'ya taraf olması veya uluslararası özel hukuk kurallarının ülkelerden birinin hukukunun uygulanmasını işaret etmelidir. Ancak tarafların işyerlerinin farklı devletlerde yer alması koşulu bir ön şart olup gerçekleşmesi zorunludur⁴⁷.

Taraflar irade serbestisi ile Antlaşma'nın uygulanmayacağını açıkça belirttikleri veya bir ülkenin borçlar hukuku kanunlarının uygulanacağını kararlaştırdıkları takdirde Antlaşma uygulanmayacaktır. Bu yüzden Antlaşma, emredici nitelikte değildir. Ayrıca Antlaşma'nın 6. maddesi kapsamında, sözleşme tarafları Antlaşma'nın uygulanmasına karar verebileceği gibi yalnızca sınırlı bir şekilde uygulanmasına ya da hüküm ve sonuçlarının değiştirilmesine de kendi iradeleriyle karar verebilirler⁴⁸.

1.2.2. Yer Bakımından Uygulama Alanı

Antlaşma'nın 1. maddesinin ilk fıkrasında, Antlaşma'nın yer bakımından uygulanabilmesinin, satım sözleşmesi taraflarının işyerlerinin farklı ülkelerde yer almasına bağlı olduğu belirtilmektedir. Antlaşma'nın yer bakımından uygulama alanı, tarafların

⁴⁶ Karaca, "CISG'in Milletlerarası Uygulama Alanı", s. 194.

⁴⁷ Yalçıntaş, Simin, "Viyana Satım Sözleşmesi'nin Kapsamı ve Sözleşme ile Türk Milletlerarası Satım Hukukunda Yaşanacak Değişiklikler", Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi, Y. 27, S. 3 (2011), s. 285.

⁴⁸ Gülel, İlhan, "Viyana Satım Sözleşmesinin (CISG) İfa Engelleri Sistemi ve Bu Sistemde Alıcının Sahip Olduğu Haklar", Y. 11, S. 38 (2019), s. 166.

işyerlerinin bulunduğu yere göre belirlenir ve sözleşmenin kurulduğu ve ifa edildiği yer önemsizdir⁴⁹.

Tarafların işyerleri Antlaşma'ya taraf ve farklı devletlerde bulunduğu takdirde Antlaşma doğrudan uygulanmaktadır. Bu doğrudan uygulanma kuralı, işyerlerinin farklı ülkelerde bulunması ve ülkelerin Antlaşma'ya taraf olması kurallarının sağlanmasına bağlıdır. Antlaşma'nın uygulanmasını istemeyen taraf, söz konusu şartların sağlanmadığını kanıtlamalıdır. Ayrıca ifade edilen bağlayıcılık, Antlaşma kapsamındaki ülkelerin mahkemeleri için geçerlidir. Antlaşma tarafı olmayan bir ülke için CISG kurallarının uygulanma zorunluluğu yoktur. İşyeri, satım sözleşmesi yükümlülüklerinin muhatabı olmak zorundadır ve kararlarını alırken bağımsız olmalıdır. İşyeri olarak kabul edilen yerde devamlılık esas olmalı ve bu devamlılık tarafların iş ilişkisini de kapsamalıdır⁵⁰.

Yukarıda ifade edilen Antlaşma'nın 1. maddesinin 1/(a) bendinde belirtilen uygulanabilirlik şartı sağlanmadığında, yani alıcı ve satıcının işyerlerinin yer aldığı ülkelerden en az biri Antlaşma tarafı olmasa da Antlaşma'nın uygulanması mümkündür. Söz konusu maddenin 1/(b) bendine taraflar dava açılan ülke mahkemesinin ihtilaf konusunda Antlaşma'ya taraf ülkelerden birinin kurallarının uygulanmasını talep edebilmektedir. Bu durum Antlaşma'nın dolaylı uygulanması olarak ifade edilmektedir. Bu bendin uygulanması için aynı maddenin 1/(a) bendinde belirtilen tarafların işyerlerinin farklı ülkelerde yer alması kuralı ön şart niteliğindedir. İkinci şart ise davanın açıldığı devlet mahkemesinin kanunlar ihtilafı durumunda bir akit devlet hukukuna gönderme yapmasıdır⁵¹.

Bu hüküm kapsamında, sözleşme taraflarının işyerleri aynı ülkede yer alıyorsa, satım sözleşmesi başka bir yönüyle uluslararası özellikte olsa bile Antlaşma'nın uygulanması imkansızdır. Sözleşmenin uluslararası nitelikte olup olmadığı, sözleşmenin kuruluş anı baz alınarak belirlenmelidir. Bu nedenle, sözleşme kurulduğu sırada tarafların işyerleri farklı devletlerde yer alıyor ve daha sonra taraflardan biri işyerini diğer tarafın işyerinin bulunduğu ülkeye taşırsa bu durum Antlaşma'nın uygulanmasına zarar vermeyecektir. Sözleşmenin kuruluşu sırasında tarafların iş yerleri farklı ülkelerde olmasına karşın sonrasında taraflardan birinin işyerini farklı ülkeye taşıması yine Antlaşma'nın uygulanmasını engellemeyecektir⁵².

⁴⁹ Deynekli, Adnan, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Uygulama Alanı", International Conference On Eurasian Economies 2015, s. 606.

⁵⁰ Selanik / Bayram / Işlay, "Viyana Antlaşması'nın (CISG) Tarihsel Gelişimi ve Uygulama Alanı", s. 1359.

⁵¹ Yalçıntaş, "Viyana Satım Sözleşmesi'nin Kapsamı", s.7.

⁵² Kocasakal, Özdemir, "Viyana Konvansiyonu'nun Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Uygulanma Alanı", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı (2013), s. 24.

1.2.3. Konu Bakımından Uygulama Alanı

Antlaşma'nın 1. maddesinin 1. fıkrasına göre, bu Antlaşma yalnızca taşınır mal satımı sözleşmeleri için geçerlidir. Ancak Antlaşma'da mal satım sözleşmelerine ilişkin bir tanım yer almadığından uygulamada bazı sorunlar ortaya çıkabilmektedir. Bundan dolayı Antlaşma kapsamı belirlenirken ilk olarak satım sözleşmesi ve mal kavramlarının tanımı yapılmalıdır⁵³.

1.2.3.1. Mal Kavramı

Satım sözleşmelerinde mal kavramı genelde her türlü taşınır ve taşınmazı kapsamaktadır. Hatta sözleşmeye konu malın maddi olarak var olmasına bile gerek duyulmaz. Dolayısıyla para ile alınabilen ve ekonomik değere sahip tüm maddi ve maddi olmayan varlıklar satılabilmektedir⁵⁴.

Mal kavramına, Viyana Satım Antlaşması açısından bakıldığında herhangi bir tanımlamanın yapılmadığı görülmektedir. Fakat Antlaşma'da yalnızca taşınır malların satımına ilişkin düzenlemeler yapılmıştır. Buna göre mal kapsamından taşınmaz mallar ile sınai mülkiyet ve alacak hakları gibi maddi olmayan varlıklar Antlaşma dışında tutulmuştur. Yani mal kavramı Antlaşma'ya göre sadece taşınırlar olarak değerlendirilmektedir. Dolayısıyla bu ifadeden mal kavramının, maddi olarak var olan ve taşınması mümkün mallar olarak anlaşılması gerektiği görülmektedir. Malın yeni veya kullanılmış olması, Antlaşma'nın uygulanabilirliğini etkilememektedir⁵⁵.

1.2.3.2. Mal Satım Sözleşmesi

Viyana Satım Antlaşması'nda açıkça belirtilmemiş olmakla birlikte, satım sözleşmesi yaygın kullanımıyla yani malların parayla değiştirilmesi olarak anlaşılmalıdır⁵⁶.

Satım sözleşmesi, mal ve ücret konusunda anlaşmaya varılarak kurulsun bile gelecekte olabilecek uyuşmazlıkların çözümü için taraflar genelde söz konusu malın özelliklerini,

⁵³ Yalçıntaş, "Viyana Satım Sözleşmesi'nin Kapsamı", s. 10.

⁵⁴ Erdem, "Viyana Satım Antlaşması'na Genel Bakış", s. 135.

⁵⁵ Yıldırım, Zeynep, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (Viyana Satım Sözleşmesi) Uygulama Alanı", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 17, S. 1-2 (2013), s. 1082.

⁵⁶ Erdem, "Viyana Satım Antlaşması'na Genel Bakış", s. 133.

teslimini, bedelinin ödenme biçimini, tarih ve yer konularını sözleşmede belirtirler. Ayrıca hasarın geçişini, ithalat ve ihracat vergilerini kimin sorumluluğunda olacağını, sözleşmenin fesih şartlarını ve şeklini, sigorta yükümlülüğünü, mülkiyetin geçişini, eksik ya da ayıplı mal teslimini, temerrüt, garanti süresi ve mücbir sebep olarak kabul edilen durumları da sözleşme düzenlemektedir⁵⁷.

1.3. Antlaşma Kapsamına Girmeyen Satımlar

Antlaşma'nın uygulanmayacağı satımlar 2. maddede altı bent şeklinde belirtilmektedir. İlk üç bentte Antlaşma'nın uygulama alanına girmeyen satım sözleşmeleri, diğer üç bentte ise Antlaşma'nın kapsamı dışında kalan satım konusu mallar yer almaktadır. Tüketici satımları, açık arttırma ile yapılan satışlar, haciz mallarının adli makamlarca satımı ya da söz konusu makamların herhangi bir kararı doğrultusunda yapılan satımlar Antlaşma'nın uygulanmayacağı satımlardır. Bu satımlarda milli hukuk düzenlemeleri çerçevesindeki kurallar geçerlidir⁵⁸.

Antlaşma kapsamına alınmayan satımlardan ilki yukarıda da görüldüğü üzere, kişisel kullanım için mal alınması şeklinde ifade edilen tüketici satımlarıdır. Söz konusu bentte tüketici satımları tanımlanmış ve bu tanıma giren satımların Antlaşma dışında tutulacağı belirtilmiştir. Antlaşma tüketici satımını, şahsi kullanım veya aile ya da ev ihtiyacı için alınan malların satımını ifade etmektedir. Fakat, satıcının sözleşme kurulurken ya da kurulduktan sonra malların böyle bir kullanım amacıyla alındığını bilmemesi ya da bilmek mecburiyetinde olmaması halinde bu satım, tüketici satımı olarak değerlendirilmeyecek ve Antlaşma uygulanabilecektir. Tüketici satımlarının bu şekilde kapsam dışında tutulmasındaki amaç, emredici kurallar niteliğindeki tüketicinin korunmasına ilişkin ulusal kanunlara müdahale edilmek istenmemesidir⁵⁹.

Antlaşma'nın 2. maddesinin (b) bendine göre açık arttırma şeklindeki satımlar kapsam dışındadır. Zira bu gibi satımlara ilişkin genelde devletlerin iç hukukunun emredici hükümlerinde düzenlemeler yer almaktadır. Ayrıca alıcı, ihale sonrasında belirlenmiş olduğundan, Antlaşma'nın uygulanması için ihale sonucunun beklenmesi gerekmektedir.

⁵⁷ Selanik /Bayram / Işılay, "Viyana Antlaşması'nın (CISG)", s. 1361.

⁵⁸ Tarman, Zeynep Derya, "Türk Satım Hukukunda Yeni bir Dönem: Viyana Satım Antlaşması'nın Milletlerarası Satım Sözleşmelerine Etkisi", İpek Yolu Canlanıyor: Türk-Çin Hukuk Zirvesi Konferans Bildiri Kitabı, Ankara, 2013.

⁵⁹ Yalçıntaş, "Viyana Satım Sözleşmesi'nin Kapsamı", s. 11.

Dolayısıyla alıcının açık arttırma sonuçlanana kadar belli olmaması bu satımların Antlaşma kapsamına girmemesinin sebeplerinden biridir⁶⁰.

Antlaşma'nın 2. maddesinin (c) bendi kapsamında, cebri icra ya da diğer kanunlar çerçevesinde yapılan satımlarda Antlaşma uygulanmamaktadır. Bu satım türünde herhangi bir müzakere yapılamadığı için Antlaşma kapsamına girmemesi isabetli olmuştur. Cebri icra ile yapılan satımlarda, satım işlemi ülkenin resmi makamları tarafından yapıldığından, malın teslimi, sözleşmeye aykırılık gibi uygulamaların bu satımlarda geçerli olma ihtimali yoktur⁶¹.

Antlaşma'nın 2. maddesinin (d) bendine göre menkul kıymet ve kambiyo senetleri kapsam dışında bırakılmaktadır. Hisse senedi, bono, poliçe, çek benzeri kıymetli evrakların satımı, ortada bir mal teslimi olmadığı için Antlaşma'nın uygulanmayacağı satımlar içerisinde yer almaktadır. Diğer taraftan, konşimento ya da emtia senedi gibi somut bir malın temsilini ifade eden senetler Antlaşma kapsamına girmektedir. Tedavülde olmayan, tarihsel ya da sanatsal anlamda değer taşıyan ticari senetler de taşınır mala dönüştüğünden Antlaşma kapsamına alınmıştır⁶².

Söz konusu maddenin (e) bendinde gemi, tekne, hava yastıklı taşıt veya hava taşıtı satımının Antlaşma kapsamına alınmayacağı belirtilmektedir. Bu sayılan taşıtların tescil durumu dikkate alınmaksızın Antlaşma haricinde tutulmaktadır. Satım sırasında hangi araçların tescile tabi olduğunun, bunun taraflarca bilinip bilinmediğinin belirlenmesinin zorluğu sorun çıkmasına sebep olacaktır. Ayrıca bu satım türlerine ilişkin her ülkenin hukukunda özel tescil düzenlemesi bulunmaktadır⁶³.

İlgili maddenin son bendinde ise elektrik enerjisinin de Antlaşma kapsamına girmeyen satımlar arasına eklendiği görülmektedir. Elektrik enerjisinin taşınır mal olup olmadığı hakkında, ülkeler herhangi bir fikir birliğine varamadıklarından kapsam dışında tutulmuştur⁶⁴.

Gemi ya da teknenin motorlu veya yelkenli olması, denizlerde ya da iç sularda kullanılması göz ardı edilmektedir. Elektrik satımı Antlaşma dışında tutulurken, diğer enerji kaynakları (doğalgaz, petrol vb.) Antlaşma kapsamına girmektedir. Bu sayılan malların satımında genelde devletlerin emredici iç hukuk kuralları mevcut olduğundan Antlaşma'nın bu kurallarla çatışmasını engellemek ve Antlaşma'nın uygulanmasında oluşabilecek

⁶⁰ Selanik / Bayram / Işıl, "Viyana Antlaşması'nın (CISG)", s. 1364.

⁶¹ Selanik / Bayram / Işıl, "Viyana Antlaşması'nın (CISG)", s. 1364.

⁶² Develioğlu, Hüseyin Murat, "CISG'nin Sözleşmelerin Konusu ve Niteliği Bakımından Uygulama Alanı", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı (2015), s. 57.

⁶³ Selanik / Bayram / Işıl, "Viyana Antlaşması'nın (CISG)", s. 1364.

⁶⁴ Tarman, "Türk Satım Hukukunda Yeni Bir Dönem", s. 177.

farklılıkların önüne geçmek için böyle bir düzenleme yapılmıştır. Ayrıca daha fazla devletin Antlaşma'ya taraf olması de amaçlanmıştır⁶⁵.

Viyana Antlaşması'nın uygulama alanına girmeyen konular, Antlaşma'nın 4. maddesi haricinde 5. ve 6. maddelerinde de düzenlenmektedir. Antlaşma'nın 5. maddesinde "bu Antlaşma satıcının, malların bir kimsenin ölümüne veya yaralanmasına sebep olmasından kaynaklanan sorumluluğuna uygulanmaz", 6. maddesinde ise " taraflar, bu Antlaşmanın uygulanmamasını kararlaştırabilecekleri gibi, 12. madde saklı kalmak şartıyla, hükümlerine istisna getirebilir veya hükümlerinin doğurabileceği etkileri değiştirebilirler" şeklinde hükümler mevcuttur. Sözleşmenin kurulması ve bu kapsamda tarafların hak ve borçları dışında kalan konularla ilgili, malın yol açtığı cismani zararlardan ya da ölümden kaynaklanan zararlar sebebiyle satıcının sorumluluğuna ilişkin ve tarafların Antlaşma'nın uygulanmamasına karar verdikleri durumlarda Antlaşma uygulanmaz. Üçüncü kişilerin hakları da Antlaşma'nın konusunu girmemektedir⁶⁶.

1.4. Satıcının Yükümlülükleri

Satıcının yükümlülükleri hakkında Antlaşma'nın 30. maddesinde şu ifade yer almaktadır: "Satıcı sözleşmede ve bu Antlaşma'da öngörüldüğü şekilde malları teslim etmek, onlara ilişkin belgeleri vermek ve malların mülkiyetini geçirmekle yükümlüdür."

Yukarıda belirtilen madde kapsamında satıcının, üç temel borcunun olduğu söylenebilir. Bunların ilki malların teslimidir. Mal tesliminin şekli ve yeri Antlaşma'nın 31. maddesinde, teslim zamanı ise 33. maddesinde belirtilmiştir. Satıcı, söz konusu malları, karşı tarafla yapmış oldukları sözleşme ve uygulamalar, ticari teamüller ve Antlaşma maddeleri doğrultusunda belirlenmiş olan yer ve zamanda teslim etmekle yükümlüdür⁶⁷.

Satıcı teslim yükümlülüğünü yerine getirmek için sözleşmede ya da Antlaşma kapsamında belirlenen teslim fiilini, doğru yer ve zamanda gerçekleştirmelidir. Diğer bir ifadeyle teslim yükümlülüğü, teslim yeri, teslim fiili ve teslim zamanı olmak üzere üç konuda önem taşımaktadır. Söz konusu bu hususlar için sözleşmede düzenleme yapılabilir ya da teslim yükümlülüğüne ilişkin yalnızca bazı yönler itibariyle karara varılmış olabilir. Uygulanacak hukukun belirlenmesi ise şu sıraya göre yapılmaktadır; ilk olarak sözleşme

⁶⁵ Yıldırım, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin", s. 1085.

⁶⁶ Deyneki, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler", s. 609.

⁶⁷ Karacan, Hatice, "Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Konvansiyonu'nda (CISG) Satıcı Açısından İfa Yeri ve Zamanı", Erciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 2, S. 3-4, s. 245.

hükümlerine, bunlar yoksa tarafların teslimle ilgili alışkanlıklarına ve Antlaşması'nın 9. maddesinde yer alan sözleşmenin içeriğinden sayılan teamüllere bakılmalıdır. Uyuşmazlık bu sayılan yöntemlerle çözülemediği takdirde Antlaşma'nın yedek hukuk kurallarına başvurulmaktadır⁶⁸.

Satıcının yükümlülüklerinden olan belgelerin tesliminin hangi belgeleri kapsadığı Antlaşma'da açıkça belirtilmemiştir. Nedeni ise sözleşme belgelerinin ülkelerin hukuki düzenlemelerine göre farklılık göstermesidir. Dolayısıyla bu belgeler, her olayda ayrı olarak değerlendirilmektedir. Ancak uygulamalara bakıldığında en çok malın zilyetliğinin kazanılması için gereken belgeler, malın gümrükten geçirilerek ithal edilmesi için gereken belgeler, taşıyıcı ya da sigortacıya isteklerin yöneltmesini sağlayan belgeler ve malın fonksiyonunu yerine getirebilmesi için gereken kullanım talimatları gibi belgeler olduğu görülmektedir⁶⁹.

1.5. Alıcının Yükümlülükleri

Antlaşma'da açık bir şekilde belirtilmemiş olmakla beraber alıcının ödevleri, asli ve diğer yükümlülükler şeklinde iki kısma ayrılmıştır. Semen ödeme ve malı teslim alma yükümlülüğü alıcının asli yükümlülüklerinden olup Antlaşma'nın 53 ile 60. maddelerinde düzenleme yapılmıştır. Dürüstlük kuralından, ticari teamüllerden ve tarafların anlaşmasından doğan yükümlülükler diğer yükümlülükler kapsamına girmektedir ve bunların ihlal edilmesinin sözleşmenin ihlal edilmesi anlamına geleceği konusu da Antlaşma'nın 62. maddesinde düzenlenmiştir⁷⁰.

Yukarıda ifade edilen yükümlülüklerin yerine getirilmemesi halinde sonuçların ne olacağı 61. maddede düzenlenmiştir. Bu durumda başvurulacak ilk yol, "Satıcı alıcıdan semeni ödemesini, malları teslim almasını veya diğer yükümlülüklerini ifa etmesini talep edebilir, meğerki bu taleplerle bağdaşmayan bir hukuki imkândan yararlanmış olsun" şeklindeki alıcının haklarına paralel olarak yapılan 62. maddedir. Buna göre satıcı ilk olarak aynen ifa talebinde bulunabilir.

Alıcının malı teslim alma yükümlülüğü, malın teslim alınması için yapılan hazırlıklardan ve malın fiili olarak teslim alınmasını kapsamaktadır. Alıcının yerine getirmek

⁶⁸ Öztürk, Esra, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'na (CISG) Göre Satıcının Malları ve Belgeleri Teslim Yükümlülüğü", Y. 6, S. 21 (2015), s. 553-554.

⁶⁹ Öztürk, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler", s. 584-585.

⁷⁰ Taştan, Furkan Güven, "Viyana Satım Sözleşmesi'ne Göre Alıcının Sözleşmeyi İhlali Halinde Satıcının Hakları", Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 3, S. 2 (2018), s. 362.

zorunda olduğu, tarafların anlaşması, taraflar arasındaki uygulamalar ve ticari teamüllere göre belirlenen ve makul düzeydeki tüm beklentiler hazırlık fiilleri içerisine girer. Örnek verilecek olursa, teslim için satıcının iş yeri kararlaştırılmışsa, alıcı gereken ithalat izinlerini almak zorundadır. Teslim yeri olarak alıcının işyeri seçildiğinde ise, alıcının söz konusu malları uygun bir şekilde depolaması hazırlık fiili kapsamına girmektedir ⁷¹.

1.6. Sözleşmenin İhlali

Sözleşme kapsamında taraflardan biri üstlendiği yükümlülüğü herhangi bir nedenden dolayı yerine getirmediği takdirde “sözleşmenin ihlali” söz konusu olmaktadır. Bu durum, sözleşme taraflarından, üçüncü kişilerden ya da başka bir sebepten kaynaklanabilir. Fakat, bir kişiden veya bir sebepten kaynaklanması fark etmeksizin tarafların yükümlülükleri Antlaşma kapsamında garanti taahhüdü niteliğinde olduğundan taraflar kusurlu olmasa bile sözleşme ihlal edilmiş sayılmaktadır. Sözleşmenin ihlal edilmesi halinde diğer taraf beklediği menfaati elde edememekte ya da menfaatinde azalma olmaktadır. Sözleşmenin ihlali ile beklenen menfaatten büyük oranda yoksun kalınıyor ve sonuç olarak sözleşmenin varlığı anlamını kaybediyorsa sözleşmenin “esaslı ihlali” söz konusu olmaktadır. Sözleşme kapsamındaki malların yerine aynı miktar ve özellikteki başka bir malın verilmesi ile ihlalin sonuçları engellenebiliyorsa bu durumda esaslı ihlal durumu olmayabilir. Ancak, başka mal teslimi ile ilgili bu durum, özellikle alıcı için makul olmayacak bir gecikmeye, zahmete ya da masrafa neden olmamalıdır ⁷².

Esaslı ihlal kavramı, sözleşmenin ihlali durumunda tarafların Antlaşma kapsamında faydalanabilecekleri hukuki imkanları belirlediğinden büyük bir önem taşımaktadır. Antlaşma’da genel olarak esaslı ve esaslı olmayan ihlal şeklinde bir ayırım yapıldığı görülmektedir. Buna göre, taraflar bazı haklarını tüm sözleşme ihlallerinde kullanabiliyorken, bazı haklarını ise ağır ihlaller söz konusu olduğunda kullanabilmektedirler. Hukuki yaptırımlar ihlalin türüne değil esaslı olup olmamasına göre uygulanmaktadır ⁷³.

⁷¹ Taştan, “Viyana Satım Sözleşmesi’ne Göre”, s.364.

⁷² Gülel, “Viyana Satım Sözleşmesinin (CISG) İfa Engelleri”, s. 169.

⁷³ Toker, Ali Gümrah, “Viyana Satım Sözleşmesi (CISG) Uyarınca Sözleşmenin Esaslı İhlali”, Y. 33, S. 1 (2013), s. 218.

Esaslı ihlalin şartlarının sağlanmadığı ihlallerin hepsinde, esaslı olmayan ihlal durumu söz konusudur. Asli ve diğer borçlar esaslı olmayacak şekilde ihlal edildiğinde, sözleşmenin ortadan kaldırılması dışındaki diğer haklar kullanılabilir⁷⁴.

Esaslı ihlal kavramı, Antlaşma'nın 47. maddesinde belirtilen, alıcının takdirinde olan satıcıya ek süre verme yetkisi açısından da önem taşımaktadır. Sözleşmenin esaslı ihlalinde alıcı, satıcıya ek süre tanımadan seçimlik haklarından yararlanabilmektedir. Ancak, esaslı ihlalin olmadığı durumlarda, alıcının esaslı ihlal şartına gerek olmadan başvurduğu seçimlik haklarının yerine getirilmesi için 47. madde kapsamında ek süre tanınması kendi yararına olacaktır. Çünkü, bu sürenin sona ermesi ile esaslı ihlal ortaya çıkacak ve alıcı bu durumda istediği seçimlik hakkı kullanabilecektir⁷⁵.

Antlaşma'da sözleşmeye aykırılık halleri tek çatı altında toplanmıştır ve aykırılık halinde başvurulacak yaptırımlarda ayırım yapılmıştır. Borcun ifasının imkansız hale gelmesi, borçlunun ya da alacaklının temerrüde düşmesi, borcun gereken şekilde ifa edilmemesi (kötü ifa) gibi durumlar Antlaşma'ya göre sözleşmenin ihlali olarak değerlendirilir ve bu durumda uygulanacak yaptırımlar, ihlalin esaslı olup olmamasına göre; aynen ifa (m. 46), sözleşmenin ortadan kaldırılması (m. 49) ve tazminat (m. 74) olarak üçe ayrılmaktadır. Antlaşma'nın 45. maddesinin 1. fıkrası kapsamında, satıcının yükümlülüklerinden herhangi biri yerine getirilmediği takdirde, Antlaşma'nın devamındaki maddelerinde alıcının belirtilen haklardan faydalanabileceği düzenlenmektedir⁷⁶.

1.6.1. Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları

Mesafelerin uzun olduğu, gümrük işlemleri ve akreditif gibi para transferler şekillerinin kullanılması ile prosedürlerin arttığı uluslararası mal satımında, ülkeler arası mal taşınmasında ve dolaşımında güçlüklerin olduğu göz önüne alındığında, kurulan satım sözleşmesinin mümkün olduğunca korunması ve sözleşmeye bağlılık ilkesine sıkı bir şekilde bağlı kalınması önem arz etmektedir. Bunun için sözleşmeye aykırılık olsa bile sözleşmenin ayakta tutulması Antlaşma'nın öncelikli amaçlarından biridir. Antlaşma hükümleri belirlenirken şartlar sözleşmenin ayakta tutulmasını sağlamak üzere düzenlenmiştir. Sözleşmeyi sonlandırmak ve tarafların ekonomik olarak zarara uğramasına yol açacak hukuki olanaklar

⁷⁴ Taştan, "Viyana Satım Sözleşmesi'ne Göre", s. 369.

⁷⁵ Müftüoğlu, "CISG Altında Ayıplı İfa", s. 13.

⁷⁶ Demir, Zeynep Rana, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Aynen İfa Talebi ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırılması", C. 39, S. 2 (2019), s. 562.

mümkün olduğunca en son başvurulacak yöntemler olarak öngörülmüştür. Sözleşmeyi, kabul edilen şartlar doğrultusunda eksiklikleri gidermeye çalışarak sürdürmek, Antlaşma'nın amaçları ve tarafların menfaatleri açısından daha uygun olacaktır. Bu sebeple Antlaşma'yı hazırlayanlar, alıcının sözleşmeyi sonlandırma ve ikame mal teslimini isteme haklarının kullanımını için sözleşmenin esaslı ihlalinin gerekli olduğunu belirtmişlerdir. Eksik ifa olmasına karşın sözleşmenin ayakta tutulması ve satıcının fazla külfete katlanmaması için alıcının malın onarımını, semenin indirilmesini ya da tazminat talep etmesi gibi tamamlayıcı hukuki olanakların kullanılması öngörülmüş ve buna teşvik edilmiştir⁷⁷.

Satıcının yükümlülükleri daha önce de belirtildiği gibi Antlaşma'nın 30. maddesine göre malın teslimi, ilgili evrakların ve mülkiyetin devridir. Ancak satıcı bu yükümlülüğünü yerine getirmediği ya da geç yerine getirdiği takdirde alıcı, Antlaşma'nın 46. maddesinin 1. fıkrası ve 47. maddesi kapsamında borcun ifa edilmesini ve gecikmeden dolayı tazminat ödenmesini talep edebilir. Alıcı, kurallar gereği edimin ifasından vazgeçip zararın tazminini isteyebilir ya da sözleşmeden dönebilir. Ancak burada dikkat çeken husus, BM Satım Hukuku'nun mümkün olduğunca sözleşmeyi ayakta tutmaya çalışması ve ancak ağır ihlaller halinde ağır hukuki sonuçların uygulanmasını amaçlamasıdır⁷⁸.

Aynen ifa, malların onarımı ve semenin indirilmesi talebinde bulunma hakları esaslı olup olmamasına bakılmaksızın sözleşmenin ihlal edildiği tüm şartlarda kullanılabilir. Bunlara ek olarak yine her türlü ihlalde faydalanılabilecek bağımsız ve tamamlayıcı nitelikteki hukuki olanak olan tazminat hakkına da Antlaşma'da yer verilmiştir. Tazminat hakkının kullanılması diğer hukuki hakların kullanılmasına engel değildir. Antlaşma'nın 46. ve 52. maddelerinde yer alan tazminat haricindeki haklar birbiriyle yarışmakta olup bunların aynı anda kullanılması imkansızdır⁷⁹.

Edimin ifasının gerçekleşmemesi her zaman sözleşme tarafları arasındaki menfaat dengesinin esaslı bir şekilde bozulması olarak değerlendirilmez. Satıcıya ifa için ek süre verilmesi ve bu süre içerisinde edimin ifası ile alıcının sözleşmeden beklentileri karşılanacak ise sözleşmeden dönme, duruma ve hakkaniyet ölçüsüne uymayacaktır. Sözleşmeden dönme hakkına, günümüz çağdaş hukuklarında belirli şartların yerine getirilmemesi halinde başvurulmaktadır. Antlaşma'nın 49. maddesinin 1. fıkrasına göre, kural olarak borcun ifasının gerçekleşmemesi durumunda, satıcının sözleşme veya Antlaşma kapsamında verilen yükümlülüğü yerine getirmemesi esaslı bir ihlal oluşturursa ya da satıcının malı teslim

⁷⁷ Gülel, "Viyana Satım Sözleşmesinin (CISG) İfa Engelleri", s. 167.

⁷⁸ Çetiner, Bilgehan, "Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ile BM Satım Hukuku'nun Satıcının Sorumluluğu Bakımından Karşılaştırmalı İncelenmesi", Legal Hukuk Dergisi, Y. 5, S. 58 (2007), s. 3141-3142.

⁷⁹ Gülel, "Viyana Satım Sözleşmesinin (CISG) İfa Engelleri", s. 171.

etmemesi sebebiyle söz konusu fıkra çerçevesinde sağlanan ek sürede yine malın teslimini yapmaz veya teslim edemeyeceğini açıklarsa alıcı sözleşmeden dönme hakkına sahiptir ⁸⁰.

1.6.1.1. Aynen İfayı Talep Hakkı

Aynen ifa, satıcının sözleşme konusu edimi tarafların anlaşmasına uygun şekilde alıcıya teslim etmesidir. Aynen ifa talebi, alıcının menfaatinin sözleşme çerçevesinde olabildiğince tatmin edilmesini amaçlamaktadır. Zira tarafların sözleşme ilişkisi kurmasının esas amacı üzerinde anlaşmaya varılan edimin ifa edilmesidir. Dolayısıyla, ifa imkansız hale dönüşmedikçe alıcı bu hakka başvurmaktadır. Diğer taraftan, zararın tam olarak belirlenemediği ya da parayla karşılanmasının güç olduğu durumlarda aynen ifa en makul hak olarak ön plana çıkmaktadır. Fakat, aynen ifa yalnızca alıcılar için değil aynı zamanda satıcılar için de uygundur. Herhangi bir sebeple edimi gerektiği gibi ifa edemeyen satıcı, alıcının diğer haklara başvurmayarak aynen ifa talebinde bulunması ile bazı yükümlülüklerden kurtulmaktadır. Keza, alıcının aynen ifa talebi dışındaki taleplerden faydalanabilmesi için bazı şartların oluşması gerekmektedir ⁸¹.

1.6.1.2. İkame Mal Teslimi Hakkı

İkame mal teslim talebinde bulunabilmek için Antlaşma'nın 46. maddesinin 2. fıkrasına göre 25. maddede belirtildiği gibi sözleşmenin esaslı ihlalinin söz konusu olması gerekmektedir. Zira taraflar farklı ülkelerde yer aldığından, alıcının malı iade etmesi, satıcının yenisini göndermesi fazladan masrafa yol açabilir ve dolayısıyla bu çözüm yolu makul olmayabilir. Ayıplı malın tamirinin imkansız olması, kullanılamaz olması, yeniden satılamaz olması esaslı hallere örnek verilebilir. Ayrıca, yenisi talep edildiğinde alıcı daha önce almış olduğu malı satıcıya iade etmek mecburiyetindedir. Alıcı malı esaslı değişiklik olmadan iade edemiyorsa yenisini isteme hakkına da sahip olamaz. Bu hak, Antlaşma'nın 39. maddesi kapsamında, malın sözleşmeye aykırı olduğunun tespit edilmesi sonrasında yapılacak bildirim ve bununla beraber bildirim sonrasında uygun bir süre içerisinde kullanılmalıdır ⁸².

⁸⁰ Çetiner, "Türk Borçlar Kanunu ve BM Satım Hukuku Karşılaştırması", s. 3141-3142.

⁸¹ Işıntan, Pelin, "Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Borçlar Kanunu Düzenlemelerinde Aynen İfa Kavramı", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, S. 1 (2013), s. 163.

⁸² Baş, Ece, "Satım Hukukunda Aynen İfa Talebinin Birinci Yapıtım Olması Sorunu", Journal Of Yasar University, Y. 8, S. Özel (2013), s. 635-636.

Ferden belirlenmiş olan sanat eseri gibi bir malın ortadan kaybolması durumunda ikame edilmesi imkansız hale gelmektedir. Dolayısıyla ikame mal teslim hakkına yalnızca cins borçlarda ya da ikamesi mümkün mallarda başvurulabilmektedir⁸³.

1.6.1.3. Malın Onarımını Talep Hakkı

Alıcıya onarım talep etme hakkı sağlayan Antlaşma'nın 46. maddesinin 3. fıkrasıdır. Madde ile malların sözleşmeye uygun olmama durumu ele alınmıştır.

Malların sözleşmeye uygun olmaması durumunda Antlaşma'nın 46. maddesinin 3. fıkrasına göre aykırılık onarım ile düzeltilebilir ve bu durum aynen ifa talebinin başka bir yönüdür. Burada önemli olan sözleşmeye konu malın uygun bir şekilde onarılabilmesidir. Malın onarılması talebi, maldaki bozuk parçaların değişimini ve yedek parça teslimini de içerisinde barındırmaktadır. Söz konusu hükme göre onarım hakkı, bütün şartların değerlendirilmesinden sonra makul görüldüğünde kullanılabilir. Buradaki makul olma ölçüsü, onarımın ekonomik olarak etkin bir çözüm olmasını ifade etmektedir. Onarım talebi, örneğin yenisi ile değiştirilmesinden daha fazla masrafa yol açacaksa bu hak kullanılamayacaktır. Onarım talebinde, yenisiyle değişimde aranan esaslı ihlale gerek yoktur ve bu talep 39. maddeye göre satıcıya belirtilen şekilde ve zamanda bildirilmelidir⁸⁴.

Malın onarımını talep hakkının, ikame mal tesliminden en önemli farkı, bu hakkın ihlalin esaslı olması koşuluna bağlanmamış olmasıdır. Daha da önemlisi ise ihlalin onarılabilmesi, ihlali esaslı olmaktan çıkarır ve böylece malın tamir edilebileceği her durumda alıcı ilk olarak onarma hakkını kullanmak zorunda kalacaktır. Onarım hakkının kullanılabilmesi malın tamir edilebilir olması ve bunun makul bir istek olması ön koşullarına bağlıdır⁸⁵.

1.6.1.4. Semen'in İndirilmesini Talep Hakkı

Alıcı istediği takdirde, sözleşmeye aykırı malı alıp, ayıp sebebiyle malın bedelinin indirilmesini talep edebilir. Bu indirim miktarının hesaplanması, Antlaşma'nın 50. maddesinde malın teslimi sırasındaki gerçek değeri ve sözleşmeye uygun olduğu takdirde

⁸³ Gülel, "Viyana Satım Sözleşmesinin (CISG) İfa Engelleri", s. 173.

⁸⁴ Baş, "Satım Hukukunda Aynen İfa Talebi", s. 636-637.

⁸⁵ Kızılay, Ayşegül, "Türk Borçlar Kanunu ile Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Hükümleri Çerçevesinde Satış Sözleşmesinde Ayıptan Sorumlulukta Alıcının Seçtiği Hakkın Sonradan Değiştirilebilirliği Sorunu", Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 7, S. 2 (2017), s. 203.

alacağı değer ilişkisi oranından indirim yapılması şeklinde belirtilmektedir. Dolayısıyla indirim miktarının hesaplanması şu şekildedir ⁸⁶;

Ayıpsız değer/ayıplı değer= sözleşme bedeli/ödenecek bedel

Antlaşma'nın 50. maddesine göre, alıcının satım bedeli üzerinden indirim talebinde bulunabilmesi için bedelin ödenmiş olması gerekli değildir. Ayrıca yine aynı maddede, satıcının ifaya ilişkin eksiklikleri gidermesi ya da satıcının 37. veya 48. maddeye uygun bir şekilde yaptığı ifanın alıcı tarafından kabul edilmemesi durumlarında alıcının indirim hakkından faydalanamayacağı belirtilmektedir ⁸⁷.

Semenin indirilmesi, Antlaşma'nın 50. maddesinde belirtilen yöntem kapsamında malın teslim alındığı sırada sözleşmede yer alan özelliklere uygun olması halinde alacağı değer ile teslim edildiğinde ve sözleşmeye uygun olmaması nedeniyle daha düşük bir değere sahip malın değeri arasındaki orana göre yapılmaktadır. Bu hesap yöntemi ile maldaki ayıptan dolayı değerinin düşmesi ve sözleşmede belirtilenden daha düşük kalitede olması durumları karşılanmaktadır ⁸⁸.

1.6.5.5. Sözleşmeden Dönme Hakkı

Alıcının sözleşmeden dönebilmesi için ilk olarak sözleşmenin esaslı bir şekilde ihlal edilmiş olması gerekmektedir. Esaslı ihlal, 25. madde kapsamında düzenlenmiş olup çalışmada daha önce değinilmiştir. Bu yüzden burada tekrar edilmeyecektir. İhlal edilen sözleşme yükümlülüğünün asli ya da tali olması göz ardı edilmektedir. Söz konusu ihlal, alıcıyı sözleşmeden beklediği menfaatten önemli düzeyde yoksun bırakmalıdır. Esaslı ihlale yol açacak durumun oluşup oluşmadığı her olayda hukuki yorumla belirlenmektedir. Sözleşmenin esaslı ihlali; zamanında ifada bulunmama, kalıcı olarak ifada bulunmama, sözleşmeye aykırı mal tesliminde bulunma, sözleşmeye ilişkin belgelerin gereken şekilde ya da hiç teslim edilmemesi durumlarında oluşmaktadır. Ancak sayılan bu durumların tek başına meydana gelmiş olması esaslı ihlale yol açmaz buna ek olarak alıcının sözleşmeden beklediği menfaati büyük oranda kaybetmesi ve bunun öngörülebilir olması da gereklidir. Bu durum

⁸⁶ Çetiner, "Türk Borçlar Kanunu ve BM Satım Hukuku Karşılaştırması", s. 3148.

⁸⁷ Ataseven, Binnur / Döğer Hümeýra, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması Uyarınca Satıcının Tazminat Sorumluluğu", https://www.goksusafistik.av.tr/Articleletter/2018_Winter/GSI_Articleletter_2018_Winter_Article2.pdf (Erişim Tarihi: 16.12.2020), s. 29.

⁸⁸ Gülel, "Viyana Satım Sözleşmesinin (CISG) İfa Engelleri", s. 174.

karşısında alıcının tazminat, semenin indirilmesi ya da onarım haklarını kullanması menfaat kaybını telafi edemiyorsa son olarak sözleşmeden dönme hakkını kullanmalıdır⁸⁹.

Sözleşmeden dönme hakkı, Antlaşma'nın 47. maddesinin 1. fıkrasına göre satıcıya verilen ek sürede ihlalin (esaslı olup olmaması fark etmeksizin) giderilmemesi ya da ek süre verilmeden esaslı ihlal halinde doğrudan kullanılabilir. Antlaşma'nın 25. maddesi kapsamında, sözleşmenin esaslı ihlaline yol açan, alıcının beklediği menfaatin büyük oranda azalması ve sözleşmenin varlığının alıcı için artık önemini kaybetmesi durumlarında faydalanılmaktadır. Fakat buna ek koşullar da mevcuttur; esaslı ihlal için gereken objektif ve sübjektif öngörülebilirlik faktörü olarak ifade edilen kavram, esaslı ihlale sebep olan durumun, satıcı ya da aynı konumdaki uygun kişi tarafından sözleşmenin yapılması ya da malın teslimi anında bilinmesidir⁹⁰.

1.6.1.6. Tazminat İsteme Hakkı

Antlaşma'ya göre satıcının yükümlülüklerini yerine getirmemesi halinde alıcının yararlanabileceği haklarından biri olan tazminat isteme hakkı için satıcının, sözleşmenin ihlalinde kusurlu olup olmaması önemli değildir. Zira satıcının kusursuz sorumluluğuna dayanan bir tür garanti sorumluluğu söz konusudur⁹¹.

Antlaşma'da yer alan tazminat sorumluluğu, kusursuz sorumluluk olarak belirtilmiştir. Buna göre alıcının satıcıdan tazminat talebinde bulunabilmesi satıcının sözleşmeye aykırı eylemde bulunması yeterlidir. Kural gereği satıcı, kusursuz olduğunu ispatlasa bile sorumluluktan kurtulamaz ancak Antlaşma'da satıcının tazminat sorumluluğundan kurtulması için 79. ve 80. madde kapsamında bazı imkanlar öngörülmüştür. Antlaşma'da yer alan tazminat hakkı, alıcının tüm zararlarının tazmin edilmesi gerektiği fikri çerçevesinde düzenlenmiştir. Dolayısıyla da Antlaşma'da tazmin edilmesi talebinde bulunulan zararlar için müspet-menfi ya da dolaylı-doğrudan gibi ayrımlar yapılmamış ve alıcının ayıptan kaynaklı tüm zararlarının tazmin edilmesi amaçlanmıştır⁹².

Antlaşma'nın "Satıcının ve Alıcının Yükümlülüklerine İlişkin Ortak Hükümler" başlıklı beşinci bölümünün "Tazminat" başlıklı ikinci ayrımında yer alan 74. madde ve

⁸⁹ Topaloğlu, Mustafa, "Milletlerarası Mal Satımında Sözleşmeden Dönme", <http://avekon.org/papers/1258.pdf> (Erişim Tarihi: 25.12.2020), 2015, s. 616.

⁹⁰ Gülel, "Viyanalı Satım Sözleşmesinin (CISG) İfa Engelleri", s. 175.

⁹¹ Gülel, "Viyanalı Satım Sözleşmesinin (CISG) İfa Engelleri", s. 180.

⁹² Karaman, Tuba Akçura, "Borçlar Kanunu ve Viyanalı Satım Antlaşması (VSA) Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu ve Alıcının Hakları", Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı, (2013), s. 252.

devamındaki hükümlerinde, sözleşmenin iki tarafının da sözleşmenin ihlali durumunda sunulan diğer haklardan ayrı olarak tazminat isteme hakkına sahip oldukları belirtilmektedir. Antlaşma kapsamında, tazminat isteme hakkı için dört temel ilke olduğu görülmektedir. Bu ilkelere birincisi, sözleşmenin ihlali nedeniyle zarar eden tarafın katlandığı tüm olumsuz sonuçların bütünüyle tazmin edilmesini talep edeceği tam tazmin ilkesidir. İkinci ilke, zarardan daha fazla tazminat istemine hükmedilmeyeceğidir. Buna göre sözleşmeyi ihlal eden tarafa cezalandırıcı bir tazminat yüklenmeyecek, zarar ile tazminatın eşit olarak belirlenecektir. Üçüncü ilke ise tazminat talebi için sözleşmeyi ihlal eden tarafın kusuru olup olmadığına bakılmaksızın tazminat talebinde bulunabileceğini belirten kusursuz sorumluluk ilkesidir. Sonuncu ilke ise kusursuz sorumluluk ilkesinin sınırını belirleyen ve Antlaşma'nın 74. maddesinde "Söz konusu tazminat, ihlâl eden tarafın sözleşmenin kurulması sırasında sözleşme ihlâlinin muhtemel sonucu olarak öngördüğü veya o tarihte bildiği veya bilmesi gereken veriler ışığında öngörmesi gereken zararı aşamaz" şeklinde düzenlenen öngörülebilirlik ilkesidir⁹³.

Öngörülebilirlik ölçütü, bir sözleşme ihlalinin neden olabileceği muhtemel zararlar nedeniyle, sözleşmeyi ihlal eden tarafın sorumluluğunun önceden sınırlandırılmasıdır. Ayrıca ihlalde bulunan taraf, yükümlülüklerinin ihlal edilmesinde kusurlu olsa bile öngörülebilirlik ölçütü baz alınacaktır. Öngörülebilirlik, sözleşmenin kurulduğu an dikkate alınarak belirlenir. Ancak, kusurun varlığı ile ilgili yapılacak değerlendirme, yükümlülüğün ihlal edildiği an göz önüne alınarak belirlenir. Öngörülebilirlik ilkesi ile sözleşme kurulurken tarafların olabilecek ekonomik risklerin farkında olması ve bunları bilerek yükümlülük altına girmesi amaçlanmaktadır. Bu ilke ayrıca, taraflardan birinin bilmediği riskler ve özel durumlarla ilgili diğer tarafın onu bilgilendirmesini sağlamaya çalışmakta ve tarafların bilgi paylaşımında bulunmasını ve işbirliğine girmelerini amaçlamaktadır.⁹⁴

Antlaşma'nın 45. ve 61. maddelerine göre, özellikle alıcı olmak üzere zarara uğrayan taraf, diğer hukuki haklardan faydalansa bile tazminat talep etme hakkını kaybetmez. Dolayısıyla gecikmiş ifa, malın yenisi ile değiştirilmesi/tamir edilmesi, semenin indirilmesi, sözleşmeden dönme gibi seçimlik hakların kullanılması, tazminat talebinde bulunma hakkına başvurulmasına engel teşkil etmeyecektir. Tazminat talep etme hakkının birlikte kullanıldığı seçimlik hak, tazminat miktarı üzerine etkilidir. Örneğin bu hakkın semende indirim talep

⁹³ Kurşat, Pelin, "Vienna Satım Sözleşmesi Madde 74 Vd. Uyarınca Sözleşme İhlalinden Doğan Sorumluluk", Türkiye Adalet Akademisi Dergisi, Y. 9, S. 36 (2018), s. 318.

⁹⁴ Uzun, "CISG Uygulamasında Tazminat", s. 160.

etme hakkıyla beraber kullanılması ile sözleşmeden dönme hakkıyla beraber kullanılması durumlarında talep edilecek tazminat aynı olmayacaktır ⁹⁵.

1.6.2. Alıcının Sözleşmeyi İhlalinde Satıcının Hakları

Esaslı şekilde ihlal edilen bir yükümlülüğün asli ya da diğer yükümlülüklerden biri olması önemli değildir. Dolayısıyla, alıcı diğer yükümlülüklerinden herhangi birini esaslı şekilde ihlal ederse satıcı sözleşmeyi ortadan kaldırma hakkına sahip olur ⁹⁶.

Alıcı, semen ödeme yükümlülüğünü yerine getirirken temerrüde düşerse, bu durum esaslı ihlal olarak değerlendirilmez. Satıcı için önemli bir menfaat kaybına yol açıyor ve bu sonucu alıcı öngörebiliyorsa o zaman esaslı ihlalden bahsedilebilir. Semen ödeme belli bir vadeye bağlanmış ise ödemenin zamanında yapılmaması esaslı ihlale neden olmamaktadır. Fakat belirlenen vade satıcı için büyük bir önem taşıyorsa, yükümlülüğün yerine getirilmemesi büyük bir menfaat kaybına yol açacak ve esaslı ihlal durumu ortaya çıkacaktır. Söz konusu vadenin satıcı için taşıdığı önem ise Antlaşma'nın 8. ve 9. maddeleri çerçevesinde yapılacak yoruma göre belirlenir. Örneğin, aynı anda ifaya karar verilmesi, kesin vadenin belirlenmesi, kurda hızlı dalgalanmaların olması, satıcının tedarikçilere ödeme yapmaması sonucunda ceza ödeyecek olması, sözleşmeye konu malın çabuk bozuluyor olması ve bunun gibi hallerde ödeme zamanı satıcı için oldukça önem arz ettiğinden ihlal esaslı ihlal olarak kabul edilir ⁹⁷.

Antlaşma kapsamında alıcının sözleşmeyi ihlali söz konusu olduğunda satıcının seçimlik hakları olarak; ifanın talep edilmesi (semenin ödenmesi, malların teslim alınması ya da sözleşme ile kararlaştırılmış veya işin icabından kaynaklanan diğer yükümlülüklerin ifası), sözleşmeden dönme (m. 64), sözleşme uyarınca malların, şeklinin ve ölçüsünün alıcının bileceği ihtiyaçlarına göre belirleyecek ve bu yükümlülüğü makul sürede yerine getirmemişse, alıcının kendisinin bu belirlemeyi yapmasıdır (m.65) ⁹⁸.

⁹⁵ Şahin, Gizem Özkan, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Madde 79/1 Hükmü Uyarınca Sorumluluktan Kurtulma", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 69, S. 2 (2020), s. 673.

⁹⁶ Taştan, "Viyana Satım Sözleşmesi'ne Göre", s. 386.

⁹⁷ Taştan, "Viyana Satım Sözleşmesi"ne Göre", s. 386-387.

⁹⁸ Uzun, "CISG Uygulamasında Tazminat", s. 158.

1.6.2.1. Aynen İfayı Talep Hakkı

Aynen ifayı talep hakkı, ihlal edilen yükümlülüğün sözleşmede belirtilen ya da Antlaşma'da öngörülmüş olan ifa kurallarına uygun olarak yerine getirilmesi talebidir. Alıcı yükümlülüklerinden birini ihlal ettiği takdirde satıcı bu yükümlülüklerin aynen ifasını talep edebilir (m. 62). Diğer haklarda olduğu gibi bu hakkın sınırları da dürüstlük ilkesi doğrultusunda Antlaşma'nın 7. maddesinin 1. bendinde belirlenmiştir⁹⁹.

1.6.2.2. Sözleşmeden Dönme Hakkı

Satıcının sözleşmeden dönmesi, 64. madde kapsamında düzenlenmiştir.

Maddeye göre, alıcının sözleşmeyi esaslı ihlal durumunda satıcı bu hakkını kullanabilir. Sözleşme esaslı şekilde ihlal edilmese de satıcının vereceği ek sürede semen ödenmez ya da mal teslim alınmazsa veya bu eylemler açık bir şekilde reddedilmişse satıcı sözleşmeden dönme hakkına başvurabilir. Satıcı dönme hakkını kullanmadan temerrüde düşen alıcı semeni öderse sözleşmeden dönme hakkı düşer. Fakat satıcı, ödeme yapıldığından habersiz bir şekilde bu hakkını kullanmışsa dönme beyanı geçerli olmaktadır. Semen geç ödenmesi haricindeki alıcının diğer temerrüt durumlarında, semen ödenmiş olsa bile temerrüt devam ettikçe satıcı dönme hakkına başvurabilir. Satıcı bu hakkını alıcıya beyan ederek kullanılmalıdır. Antlaşma'nın 26. ve 27. maddeleri gereğince, dönme beyanı, gereken şekilde yapılmış ancak bu beyan alıcıya geç ulaşmışsa satıcı bu hakkını kaybetmiş olmayacaktır. Beyan yazılı şekilde yapılmak zorunda değildir, dava açma şeklinde de ispatlanabilir.¹⁰⁰

Sözleşmeyi ortadan kaldırma hakkı, sözleşmeyi alıcının ihlal etmesi halinde satıcının kullanabileceği seçimlik haklardandır. Antlaşma, sözleşmeyi mümkün olduğunca ayakta tutmaya çalıştığından söz konusu bu hak en son çare olarak değerlendirilmektedir. Zira Antlaşma'ya göre sözleşmenin ortadan kaldırılması hakkı kural olarak esaslı ihlal söz konusu olduğunda kullanılabilir ve diğer durumlarda alıcı aynen ifa ya da tazminat talebinde bulunabilmektedir. Sözleşmenin ortadan kaldırılması hakkı, bozucu yenilik doğurmaktadır dolayısıyla etkisi kullanmakla tükenir ve kural gereği bu haktan dönüş yoktur. Bu hak, şartın bütünüyle alıcıya bağlı olması haricinde şarta bağlanmamaktadır. Örneğin, bu hakkın kullanımı için alıcıya verilen ek süre içerisinde edimin ifa edilmemesi şartı öne sürülebilir

⁹⁹ Taştan, "Viyana Satım Sözleşmesi"ne Göre", s. 376.

¹⁰⁰ Topaloğlu, "Milletlerarası Mal Satımında Sözleşmeden Dönme", s. 618.

ancak satıcının tedarikçilerine cezai şart ödemesi durumunda bu hakkın kullanılacağı şartı öne sürülemez¹⁰¹.

1.6.2.3. Tazminat Talep Etme Hakkı

Tazminat talep etme hakkının söz konusu olabilmesi; alıcının yükümlülüklerinden birini ihlal etmesi, zararın ve ihlal ile zarar arasında illiyet bağının bulunması gerekmektedir. Tazminat talep etme hakkı kusurdan bağımsız olup ihlalin esaslı olması şartına bağlı değildir. Antlaşma kapsamında fiili zararlarla birlikte mahrum kalınan karlar da tazminat talebi içerisine yer almaktadır. Ancak doğrudan veya dolaylı zarar ayırımına gidilmeden iki şekilde de tazminat talebinde bulunulabileceği ön görülmüştür. Sonuç olarak öngörülebilirlik ilkesi çerçevesinde dolaylı zararın tazmini de talep edilebilir. Antlaşma’da bu hak için birtakım sınırlamalara yer verilmiştir. İlk olarak 77. madde kapsamında satıcı, alıcının sözleşmeyi ihlali sebebiyle oluşan zararı azaltma yükümlülüğü altındadır. Satıcı bu ilkeyi gerçekleştirmediği oranda tazminat talebi hakkını kaybeder. Antlaşma’nın 79. maddesine göre alıcı sorumluluktan kurtulduğunda, satıcı tazminat talep edemez. Yine 80. maddeye göre, satıcının eylemlerinden ya da ihlalden kaynaklanan ihlallerde ve bir sorumsuzluk antlaşması yapılmış olması durumunda alıcıdan tazminat talep edilemez¹⁰².

1.7. Ayıplı İfa

Antlaşma’da seçimlik hakların sayısı ve çeşitlerine ilişkin sözleşmenin ihlali başlığı altında da düzenlemeler mevcut olup tazminat isteme hakkı burada da genel hükümlerden dolayı yer almaktadır. İki düzenleme arasındaki fark, sahip oldukları ortak seçimlik hakların kapsamı ve şartları ile ilgilidir. İki düzenleme için de bazı durumlarda alıcının bu hakları kullanması sınırlandırılmıştır.

Antlaşma’nın ilgili maddesine bakıldığında ayıplı mal kavramının yer almadığı görülmektedir. Ancak madde kapsamında ifade edilen şartlara uygun olmayan mallar sözleşmeye aykırı dolayısıyla ayıplı mal olarak kabul edilecek ve satıcı bundan sorumlu

¹⁰¹ Taştan, “Viyana Satım Sözleşmesi’ne Göre”, s. 384-385.

¹⁰² Taştan, “Viyana Satım Sözleşmesi’ne Göre”, s. 395.

tutulacaktır. Alıcı, sözleşmeye uygun olmayan mal teslim edildiğini ifade ederek malı kabul etmeme hakkına sahiptir ¹⁰³.

Antlaşma'nın 35. maddesinin 1. fıkrası, malın sözleşmeye uygunluğu konusu için ilk olarak yapılan sözleşmeye bakılmasını ifade etmektedir. Satıcının esas yükümlülüğü, sözleşmede kararlaştırılan malı teslim etmektir. Miktarı, kalitesi ve çeşidi sözleşmede belirtilen malların, yine sözleşme kapsamında yer aldığı şekilde paketlenmesi ve muhafaza edilerek teslimi satıcının görevidir. Aynı maddenin 2. fıkrasına göre ise sözleşmede herhangi bir düzenleme yer almadığı takdirde, malların sözleşmeye uygun olacağı zamanla ilgili birtakım kriterlere belirtilmiştir. Diğer bir ifade ile sözleşmedeki düzenlemelerin yetersiz olması durumunda Antlaşma, malın sözleşmeye uygunluğunun belirlenebilmesi için taşıması gereken özellikler söz konusu maddenin 2. fıkrasında sıralanmaktadır ¹⁰⁴.

Antlaşma'nın yukarıda ifade edilen maddesi kısaca şunu ifade etmektedir: Sözleşmede mala ilişkin bir düzenleme varsa, belirtilen düzenlemeye aykırı mal tesliminde ayıplı ifa ortaya çıkmaktadır. Eğer sözleşme kapsamında mala ilişkin düzenlemelere yer verilmemiş ya da yetersiz kalmışsa, bu durumda söz konusu maddede ifade edilen standartlara aykırı mal teslimi ayıplı ifaya yol açmaktadır ¹⁰⁵.

Yukarıda yer alan 2. fıkranın (c) bendine göre, sözleşme, malların standardı kabul edilecek ve malın tesliminden önce alıcıya sunulan model, örnek veya numuneden farklı bir malın teslim edildiği takdirde ayıplı mal olarak değerlendirilecektir. Fakat taraflar, satıcının göndermiş olduğu malların, önceden gönderilen numune ya da modele uygun olmamasından satıcının sorumlu tutulmayacağını karar verebilirler ¹⁰⁶.

Satım sözleşmesinde malların taşınması da yer almakta ve uygun bir şekilde paketlenmesi satıcının yükümlülüklerinden biri olarak belirlenmiştir. Bu konu, sözleşmede taraflar arasında özel olarak düzenlenebilir ya da konuya değinilmemiş olabilir. Herhangi bir karar verilmemişse o zaman Antlaşma'nın 35. maddesi baz alınır. Yukarıda da yer verilen bu maddenin (d) bendine göre, sözleşmeye konu mallar için mutad olan şekilde paketleme yapılmaması ya da yüklemenin o mallar için uygun biçimde yapılmamış olması durumunda

¹⁰³ Beysülen, Berfu, "Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) ve Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Kısmen İfa ve Kısmen Ayıplı İfa Halinde Alıcının Hakları", (2015), <https://docplayer.biz.tr/63078651-Milletlerarasi-mal-satimina-iliskin-sozlesmeler-hakkinda-birlesmis-milletler-antlasmasi-cisg-ve-turk-borclar-kanunu-kapsaminda-kismi-ifa-ve-kismen.html> (Erişim Tarihi: 25.12.2020), s. 3.

¹⁰⁴ Kızılay, "Türk Borçlar Kanunu ile Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler", s. 198-199.

¹⁰⁵ Toker, "CISG Uyarınca Sözleşmenin Esaslı İhlali", s. 236.

¹⁰⁶ Ayhan, Hilal Lale, "Birleşmiş Milletler Viyana Sözleşmesi'ne Göre Uluslararası Satım Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu", Gazi üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 15, S. 2 (2011), s. 16.

ayıplı mal söz konusu olacaktır. Bu kapsamda, malların Antlaşma'ya uygun olarak kabul edilebilmesi için yüklemenin ve paketlemenin gereken şekilde yapılması zorunludur ¹⁰⁷.

Satıcının ayıplı maldan sorumluluğu “Malların Sözleşmeye Uygunluğu ve Üçüncü Kişilerin Hak veya Talepleri” başlıklı Ayrım II’de düzenlenmiştir. Buna göre ¹⁰⁸;

Ayıp, hasar alıcıya geçtiği sırada mevcut olmalıdır.

Alıcı, malları muayene etme ya da ettirmekle sorumludur.

Alıcı muayene sonrasında herhangi bir ayıp tespit ederse bunu bildirmelidir.

Alıcı, ayıplı malı kabul etmemiş olmalıdır.

Antlaşma'nın 36. maddesinin 1. fıkrası “Satıcı, hasarın alıcıya geçtiği anda mevcut olan sözleşmeye aykırılıktan, sözleşmeye aykırılık bu andan sonra belirgin hale gelmiş olsa dahi, sözleşme ve bu anlaşma uyarınca sorumludur” şeklindedir. Buna göre, satıcının ayıplı maldan sorumlu olabilmesi, ayıbın, hasarın alıcıya geçtiği anda mevcut olmasına bağlanmış ve bu yeterli görülmüştür. Satıcı bu andan sonra açık ayıplarla birlikte gizli ayıplardan da sorumlu olmaktadır. Diğer bir ifade ile satıcının ayıba karşı tekeffül borcundan sorumlu olması için ayıbın bu andan önce mevcut olması yeterli ve hasarın geçişinden önce ortaya çıkması gerekmemektedir. Genelde pek çok ayıp hasarın intikalinden sonra ortaya çıkmaktadır. Antlaşma kapsamında ayıbın, hasarın intikalden önce mi yoksa sonra mı ortaya çıktığına dair uyuşmazlıklarda ispatın hangi tarafın yükümlülüğünde olduğu konusunda ulusal mahkemelerde uygulamalar farklıdır ¹⁰⁹.

Antlaşma'nın 35. maddesinin 3. fıkrasında, gözden geçirme ve bildirim ile ilgili düzenleme yapılmıştır. Bu fıkra göre, alıcının sözleşme kurulduğu anda bildiği ya da bilmemesinin imkansız olduğu, malın mutata kullanıma uygun olması ve mutata şekilde paketlenmesine ilişkin ortaya çıkacak aykırılıklarda satıcının sorumluluğu yoktur. Alıcının konu hakkında bilgisinin olması, ayıbın etkisini de tam olarak bilmesi olarak değerlendirilir ve bu durum malın kullanımını ve değerinin azalmasıyla birlikte hukuki anlam ve öneminin farkında olunması ile mümkündür. Alıcı, sahip olduğu bilgiye, satıcının bildirmesi ile ya da başka bir ulaşıma ulaşmış olabilir. Hükümde belirtilen “bilmemesinin mümkün olmadığı” ibaresi ile bilgisizliğin ağır ihmalden kaynaklandığı ifade edilmektedir. Alıcı ağır ihmalden dolayı

¹⁰⁷ Ayhan, “Ayıba Karşı Tekeffül Borcu”, s. 18.

¹⁰⁸ Ataseven / Döğer, “Satıcının Tazminat Sorumluluğu”, s. 25.

¹⁰⁹ Ayhan, “Ayıba Karşı Tekeffül Borcu”, s. 20.

bilgiye ulaşamamış olsa da satıcının kötü niyetli olarak sessiz kalması alıcının hakkını kaybetmesine neden olmaz ¹¹⁰.

Antlaşma'nın 38. maddesi şu şekildedir: “Alıcı, malları, koşulların izin verdiği ölçüde kısa bir süre içerisinde muayene etmek veya ettirmek zorundadır.”

Muayene, “devir ve teslim edilen malın ya da eserin gözden geçirilmesi”, hasarın geçtiği anda maddi ya da hukuki ayıbın varlığı, yani malın ya da eserin belirtilen anda, taşınması gereken niteliklere ne düzeyde sahip olduğu ile ilgilidir. Somut olayların şartları ve sözleşmeye konu mal veya eserin özellikleri göz önünde bulundurularak muayenenin kapsamı belirlenmektedir. Alıcı ve iş sahibi, muayeneyi malın ya da eserin durumuna ilişkin kesin bir fikre ulaşmak için esaslı bir şekilde yapmak ve gecikmeye sebep olacak davranışlardan kaçınarak bitirmekle yükümlüdür. Muayene süresi, somut olayın şartlarının izin verdiği ölçüde en kısa sürede tamamlanmalıdır. Muayene süresi, muayenenin gerçekleşeceği bir an değil bir süreç olarak değerlendirilmelidir. Muayeneye başlamakta ya da gerçekleştirilmede geç kalınması, bildirim hızıyla yapılması ile dengelenebilir ¹¹¹.

Antlaşmanın 39. Maddesine göre, Antlaşma'da malın sözleşmeye aykırı olduğunun bildirim, malın ayıplı olduğunun tespit edildiği veya tespit edilmesi gerektiği tarihten itibaren makul süre içerisinde yapılmalıdır. Buradaki makul süre ile neyin ifade edilmek istendiği olaya göre Antlaşma'yı uygulayacak mahkeme tarafından belirlenmektedir. Söz konusu maddenin 2. fıkrasında ayıp bildirim için iki yıllık bir üst sınır verilmiştir. Dolayısıyla alıcı, malların fiili olarak teslim edildiği andan itibaren en geç iki yıl içerisinde ayıbı satıcıya bildirmek zorundadır. Aksi durumda alıcı söz konusu ayıba dayanma hakkını kaybetmektedir ¹¹².

Antlaşma'da düzenlenen gözden geçirme ve bildirim yükümlülüğü, ayıplı satımdan dolayı alıcıya sağlanan tazminat talebi ve diğer hakların kullanımı için oldukça önemlidir. Zira ifade edilen külfetler yerine getirilmediği takdirde alıcı, tazminat talep etme hakkı da dahil olmak üzere diğer haklarını kaybeder ¹¹³.

Antlaşma'nın 35. maddesinin 3. fıkrasında “Alıcının sözleşmenin kurulması anında bildiği veya bilmemesinin mümkün olmadığı sözleşmeye aykırılıklardan satıcı, fıkra 2'nin (a) ilâ (d) bentleri çerçevesinde sorumlu değildir” şeklinde düzenleme yer almaktadır. Buna göre,

¹¹⁰ Ünlütepe, Mustafa, “Taşını Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler”, Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 24, S. 1 (2018), s. 306.

¹¹¹ Aktürk, İpek Yücer, “Viyana Satım Sözleşmesi Kapsamında Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğu”, Ankara Barosu Dergisi, S. 1 (2015), s. 219.

¹¹² Karaman, “Borçlar Kanunu ve VSA Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu”, s. 233.

¹¹³ Karaman, “Borçlar Kanunu ve VSA Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu”, s. 234.

alıcı, malın ayıplı olduğunu bilerek ya da bilmesi gerektiği halde teslim alıyorsa bu durumda malı kabul etmiş sayılır. Alıcının, malı ayıplı olmasına rağmen kabul etmesi ile teslim alması farklıdır. Malın kabulü, malın ayıplı olduğu bilinmesine rağmen teslim alınmış olması durumunu ifade etmektedir ¹¹⁴.

1.8. Sorumluluktan Kurtulma

Antlaşma'nın 79. ve 80. maddelerinde tarafların sorumluluktan kurtulması düzenlenmiştir.

İlgili hüküm, kusursuz sorumluluk ilkesini kısmen sınırlamış ve taraflardan birinin kontrolü dışındaki bir durumun yükümlülüklerin yerine getirilmesini engellemesi halinde tazminat ödeme yükümlülüğünün ortadan kalkmasına yol açmıştır. Burada ifaya engel olan durum ne borçluya ne de alacaklıya yüklenemeyecek nedenlerden dolayı ortaya çıkmaktadır ¹¹⁵.

Yukarıda yer verilen Antlaşma'nın 79. maddesinin 1. fıkrasına göre, taraflardan herhangi biri yükümlülüklerini kendinden kaynaklı olmayan herhangi bir engelden dolayı yerine getiremiyorsa ve bunun sözleşme kurulurken tahmin edilmesi imkansız ve söz konusu engel ile yarattığı sonuçlar kaçınılmazsa, satıcı bunu kanıtlayabildiği durumlarda tazminat sorumluluğu hiç doğmaz. Bu maddenin Antlaşma'da düzenlendiği yer ve lafzından, sözleşmeyi ihlal eden taraf için ayırım yapılmadığı görülmekte ve şartlar gerçekleştiği takdirde tazminat sorumluluğundan kurtulma hem alıcı hem de satıcı için geçerli olabilmektedir ¹¹⁶.

Engelin varlığı, sorumluluktan kurtulmak için gerekli bir şarttır ancak bu tek başına yeterli olmamaktadır. Bu kapsamda 79. madde uyarınca, engelin sözleşme kurulduğu sırada öngörülememesi şartı da aranmaktadır. Öngörülebilirlik ise sözleşme kurulduğunda ortaya çıkmış ya da çıkacak engelin, aynı faaliyetlerde bulunan makul ve özenli başka bir kişi tarafından öngörülebilmesi koşuluna bağlanmaktadır. Örneğin, bir yerde belli dönemlerde oluşan sel, kasırga benzeri doğal afetler, satım konusu mallara zarar veriyor ise bu nedene dayanarak sorumluluktan kurtulmak mümkün değildir ¹¹⁷.

Taraflardan herhangi birinin sorumluluktan kurtulması için gereken şartlardan bir diğeri, sözleşmenin kurulma anında öngörülemeyen ve tarafların kontrolü dışından oluşan

¹¹⁴ Aktürk, "Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğu", s. 224.

¹¹⁵ Şahin, "CISG Madde 79/1 Hükümü Uyarınca Sorumluluktan Kurtulma", s. 674.

¹¹⁶ Dönmez, Cansu, "CISG Uyarınca Alıcı ve Satıcının Sorumluluktan Kurtulması ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırması", Public and Private International Law Bulletin", Y. 39, S. 1 (2019), s. 118.

¹¹⁷ Kurşat, "Viyanalı Satım Sözleşmesi Madde 74", s. 333.

¹¹⁷ Uzun, "CISG Uygulamasında Tazminat", s. 160.

engelden veya bu engelin sonuçlarından kaçınmanın imkansız olmasıdır. Taraflardan birinin sözleşme kapsamındaki yükümlülüğünü yerine getirmesini imkansız hale getiren engelin ya da sonuçlarının önüne geçmek için ticari açıdan makul olabilecek tüm tedbirlerin alınması gerekmektedir. Örneğin, sözleşme kapsamında ifası imkansız olan malların yerine ikame mallar ya da farklı ulaşım yöntemleri kullanılabilir ¹¹⁸.

Antlaşma'nın 79. maddesinin 3. fıkrasına göre, bir engel ancak mevcut olduğu takdirde taraflar sorumluluktan kurtulabilir. Fakat bu haktan, ifa tarihi sözleşmenin esaslı unsurunu oluşturduğunda faydalanılamaz. Söz konusu maddede yer alan hüküm çerçevesinde sorumluluktan kurtaran engelin ortadan kalktığı tarih, ifa tarihi olarak belirlenmiştir ve eğer sözleşmeden dönülmemişse tarafların sorumluluklarının belirtilen tarihten devam edeceği ifade edilmiştir. Günümüz itibariyle bu fıkranın yalnızca erteleme nedeniyle ortaya çıkan zararları kapsadığı ve geçici ifa engelinin ortadan kalkması ile tarafların gecikmiş ifayı kabul etmek mecburiyetinde olmadığı görüşü yaygındır ¹¹⁹.

Antlaşma'nın 80. maddesi, "Bir taraf, diğer tarafın yükümlülüklerini ifa etmemesine, bu ifa etmeme durumu kendi eyleminden veya eylemsizliğinden kaynaklandığı ölçüde dayanamaz." şeklindedir. Burada yer alan hüküm, hem Antlaşma'nın 77. maddesinde belirtilen zarar azaltma külfetinin bir yansıması hem de 7. maddenin 1. fıkrasında yer alan dürüstlük kuralının ifadesidir. Dolayısıyla borçlu, alacaklının eylemlerinden dolayı sözleşmeyi ihlal ediyorsa yükümlülükten kurtulacaktır. Çünkü, kimse yol açtığı olumsuz durumdan faydalanmamalıdır. Söz konusu maddeye göre, borçlu ifade edilen bu durumda tazminat sorumluluğu ile beraber diğer sorumluluklarından da kurtulmakta ve böylece alıcı, tazminat talebi dışındaki aynen ifa, semenin tenzili, onarım ya da sözleşmeden dönme gibi haklarını kullanamayacaktır. Bu kapsamda, 80. maddede ifade edilen sorumluluktan kurtulma, 79. maddenin 5. fıkrasında düzenlenenden daha geniş kapsamlı olduğundan, 80. madde hükmü 79. madde hükmünden daha üstündür. Ayrıca 80. maddeye göre borçlunun sorumluluktan kurtulması alacaklının kusuruna bağlanmaz ¹²⁰.

¹¹⁸ Köroğlu, Belin, "Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (CISG) Madde 79 ve 80 Kapsamında Sorumluluktan Kurtulma", Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 17, S. 1-2 (2013), s. 781.

¹¹⁹ Köroğlu, "CISG Madde 79 ve 80 Kapsamında Sorumluluktan Kurtulma", s. 790.

¹²⁰ Dönmez, "CISG Uyarınca Alıcı ve Satıcının Sorumluluktan Kurtulması", s. 136-137.

İKİNCİ BÖLÜM

MİLLETLERARASI TİCARET ODASI'NIN BELİRLEDİĞİ KURALLAR

2.1. Milletlerarası Ticaret Odası'nın Belirlediği Temel Kurallar

Uluslararası ticaretle ilgili kurallar, Uluslararası Ticaret Odası (International Chamber of Commerce-ICC) tarafından yayınlanan broşürlerden önce genel olarak ticari örf ve adetlere çerçevesinde şekillenmekteydi. Bu örf ve adetler her ülkede farklı şekillerde uygulandığından zamanla ortak kurallar belirlenmesine ihtiyaç duyulmuş ve bu kapsamda 1919 yılında merkezi Paris'te olan ICC kurulmuştur. Günümüzde ICC, ticaret, imalat ve hizmet sektöründe faaliyette bulunan 139 ülkenin üye olduğu bir kuruluştur ve küresel düzeyde ticaretin gelişmesi ve kurallar doğrultusunda yapılması için çalışmalar yapmakta ve dış ticarete geçerli olan kuralları “broşür” olarak küçük kitapçıklar şeklinde yayınlamaktadır. Üye ülkelerin bu broşürleri kullanmaları zorunlu olmayıp ancak tarafların satış sözleşmelerine dahil etmeleriyle bağlayıcı hale gelmektedir ¹.

ICC, esas olarak, I. Dünya Savaşı sonrasında harap olmuş ve sekteye uğramış ekonominin canlandırılmasını amaçlamaktaydı. Bu kapsamda, uluslararası ticaret ve yatırımları teşvik etmek, serbest pazar ekonomisini gerçekleştirmek ve sermaye akışını serbest hale getirmek üzere çalışmalar yürütmüştür. İş adamları, finansçılar ve sanayicilerden oluşan bir grubun liderlik ettiği Belçika, Fransa, İtalya, ABD ve Birleşik Krallık tarafından kurulmuştur. Bu kurucular, uluslararası ticarete katkıda bulunmayı ve ticareti arttırarak uluslararası uzlaşmayı ve barışı sürdürmeyi amaçlamışlardır ².

Ticarete kurallar, ticari gelenek örf ve adetlere dayanmaktadır. Birörnek Kurallar olarak adlandırılan ve kullanılmakta olan ICC'nin liderlik ettiği, alanında uzman kişilerin hazırlamış olduğu kurallar, milli komitelerin görüşü alınarak genel mutabakat sonrası yayınlanmaktadır. Bu kuralların en yaygın olanları; teslim yöntemleri için Incoterms, ticari akreditifler için Akreditiflere İlişkin Birörnek Usuller ve Uygulama Kuralları (Uniform Customs and Practice for Documentary Credits-UCP 600), tahsiller için Vesaik Mukabili Ödeme İşlemlerine İlişkin Tahsiller İçin Birörnek Kurallar (Uniform Rules for Collections-URC 522) ve garantiler / kontrgarantiler için Garantilere İlişkin Birörnek Kurallar'dır

¹ Incoterms 2020 ve Getirdiği Değişiklikler, <https://www.globelink-unimar.com/incoterms-2020-ve-getirdigi-degisiklikler> (Erişim Tarihi: 30.12.2020).

² Bican, Buğrahan, “Milletlerarası Ticaret Odası Tahkimi, Görev Belgesi ve Usulü”, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, S. 29 (2015), s. 2.

(Uniform Rules for Demand Guarantees-URDG 758). ICC kuralları, tüm dünyada yaygın şekilde kullanılmakla beraber yasa veya yaptırımlar içeren düzenlemeler değildir. Bu kurallar, uluslararası ticareti kolaylaştırmak için belirlenen standart uygulamalardır. Taraflar sözleşmelerini söz konusu kurallar çerçevesinde düzenleyerek buna tabi olurlar ve her seferinde benzer bilgileri tekrar yazmaktan kurtulmuş olurlar. Yine bu kurallar sayesinde başka ülkelerde yer alan kişilerle sözleşme yapmak kolaylaşmaktadır³.

Teminat mektuplarına ilişkin uluslararası kurallar akreditif, tahsil ya da Incoterms kuralları kadar yaygın değildir. Bunun en önemli sebebi ise ülkelerin kendi kanunlarında, yeni sayılabilecek uluslararası ticaret akreditif ve tahsil işlemleri ile ilgili düzenlemelerin olmaması ve teminat mektuplarını kapsayan uygulamaların mevcut olmasıdır. Bu sebeple ICC 458 sayılı Talep Garantileri Kuralları güncellenerek 758 sayılı Garantilere İlişkin Birörnek Kurallar yayınlanmış ve Teminat Akreditiflerine ilişkin ise 1999 yılında Uluslararası Teminat Akreditifi Uygulamaları yayınlanmıştır⁴.

2.1.1. Incoterms Kurallarının Ortaya Çıkışı

Ticari örf ve adetler, belli bölgelerde ya da ticari alanlarda etkin olmaktadır. Bu örf ve adetler, yorumlanmasındaki farklılıklar ve ülkesel değişkenlikler nedeniyle uluslararası ticarete sorunlar ortaya çıkmaktadır. Yaşanan bu sorunların çözümü için, ticari örf ve adetler incelenmiş, bunların belirli normlara ve şartlara bağlanması için özel bir kurumun gerekliliği fark edilmiş, ülkelerin iç hukuk düzenlemelerinde uyumlaştırma ya da birlik sağlamak adına bazı konuların uluslararası anlaşmalara bağlanması ve uluslararası örgütlenmenin sağlanmasının gerekliliği ortaya çıkmıştır⁵.

Uluslararası ticaretin giderek artması ile ticari ilişkilerin tarafları çoğalmış ve bununla beraber uygulanacak hukuk sistemlerinin sayısı da fazlalaşmıştır. Dolayısıyla uluslararası ticari ilişkilerde birden fazla ülke hukukunun etkili olması hangi kurallar çerçevesinde hareket edileceği konusunda karışıklığa yol açmakta ve taraflar arasında uyuşmazlık yaşanmasına neden olmaktadır. Söz konusu uyuşmazlıkların çözümü sürecinde uygulanacak yeknesak kurallarla sonuca varılacak ulus üstü bir yargı sisteminin olmaması

³ Özalp, Abdurrahman, "Ticaretin Kuralları", Uluslararası Ticaret Dergisi, S. 4 (2019), s. 4.

⁴ Meral, Yurdağül, "Stratejik Finansal Yönetiminde Teminat Mektupları ve Teminat (Standby) Akreditiflerinin Rolü", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 18, S. 35 (2019), s. 518.

⁵ Sunay, Nesrin Akın, "'Incoterms 2010' Kuralları Hakkında Genel Bilgi ve Bu Kurallar Kapsamında 'DAT ve DAP' Ticari Terimleri", Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi, S. 127 (2012), s. 2.

sebebiyle her ülkenin kendi ulusal mahkemeleri yetkilidir. Bu durum, tarafsızlık ve uzmanlık açısından yeterli olmamaktadır ⁶.

Uluslararası ticari sözleşmelerde ortaya çıkan yorum farklılıklarını gidermek üzere ICC, uluslararası ticarete kullanılan terimlerin hangi anlama geldiğine ve nasıl yorumlanması gerektiğine ilişkin bağlayıcı olmayan kılavuz niteliğinde kurallar belirlemiştir. Bu kurallar, uluslararası ticari terimlerin İngilizcesi “International Commercial Terms” olan kelimelerin kısaltılması ile Incoterms kuralları olarak 1936 yılında yayınlanmıştır. ICC, üç harften meydana gelen teslim şekilleri belirleyerek uzun sözleşmeler yerine bu kısaltmalar kullanılarak daha hızlı ve etkili teslimin sağlanmasını amaçlamıştır.

Incoterms’in tarihi sürecine bakıldığında, uluslararası alım satım işlemlerinde, satım türüne göre bazı özelliklerin birtakım kısaltmalarla ifade edildiği ve bunların “Uluslararası Ticari Terimler”in (Incoterms) ortaya çıkmasını sağladığı görülmektedir. Milletlerarası Hukuk Derneği, 1924 yılında çalışmalara başlamış ve 1928 yılında “1928 Varşova Kuralları” olarak bilinen, CIF sözleşmelere ilişkin ilk uluslararası kurallarını ortaya çıkarmıştır. 1932 yılında Oxford’da yapılan konferansta “CIF sözleşmelerine İlişkin Milletlerarası Kurallar 1932” kabul edilmiştir ⁷.

Incoterms, uluslararası ticarete yaygın olarak kullanılan ticari terimlerdir ve Paris merkezli ICC tarafından yayınlanmaktadır. İlki 1936 yılında yayınlanan Incoterms, uluslararası ticarete kullanılan terimlerin farklı şekilde yorumlanmasını engellemek ve uluslararası düzeyde kabul gören kuralları koymayı amaçlamaktadır ⁸.

Gelişen teknoloji ile beraber ticari hayat hızla değişikliğe uğramış ve farklı yöntemlerle ticaret yapılmaya başlanmıştır. Bu doğrultuda Incoterms kurallarında 1953, 1967, 1976, 1980, 1990, 2000 ve 2010 yıllarında değişiklikler yapılmıştır. En son Incoterms 2020 adı altında bazı değişiklikler yapılmış ve 1 Ocak 2020’de yürürlüğe girmiştir. Bütün bu güncellemelerin ortak özelliği, her bir düzenlemenin belli bir noktaya yoğunlaşmasıdır ⁹.

Incoterms kuralları esas olarak, malların satıcıdan alıcıya tesliminde tarafların sorumluluklarını, masraflarını, hasarın geçişini ve belgelerle ilgili yükümlülüklerini düzenlemektedir. Mal bedelinin ödenmesi ve ödeme şekilleri, mülkiyetin ve mala ilişkin fikri hakların geçişi, taşıma sözleşmesi, sigorta sözleşmesi, satım sözleşmesinin yerine

⁶ Ağaoglu, Cahit, “Incoterms 2020”, Public and Private International Law Bulletin, Y. 40, S. 2 (2020), s. 1116.

⁷ Özkan, Ömer, “Incoterms 2010 ile Getirilen Yenilikler”, Akademik Bakış Dergisi, S. 31 (2012), s. 3.

⁸ Aydın, Öztürk, “Hasarın Geçişine İlişkin Viyana Konvansiyonu Hükümleri ile 818 Sayılı Borçlar Kanunu ve 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Karşılaştırılması”, İstanbul Barosu Dergisi, Y. 87, S. 2013/6 (2013), s. 227.

⁹ Ağaoglu, “Incoterms 2020”, s. 1118.

getirilmesine dair konular ve anlaşmazlıklar Incoterms kapsamına girmemektedir. Incoterms kuralları, yalnızca satım sözleşmesine konu olan malın teslimine ilişkin kuralları yorumlamaktadır ve bunun haricinde satım sözleşmesi ile ilgili herhangi bir düzenleme yapmamıştır. Daha net açıklanacak olursa, Incoterms, ödeme ve ödeme yöntemleri, mülkiyet geçişi, varyantla, uyuşmazlıkların çözümü ve sözleşmenin ifası ile ilgili konularda düzenleme yapmamaktadır ve Incoterms kuralları kapsamındaki konular şu şekilde sıralanmaktadır ¹⁰:

- Malların teslimi
- Hasarın geçişi
- Masrafların paylaşılması
- Belgelerle ilgili yükümlülükler

Viyana Satım Antlaşması'nın 6. maddesi hükümleri çerçevesinde taraflar, Antlaşma kurallarının geçerli olacağı ticari ilişkilerinde Incoterms kurallarına başvurabilirler. Antlaşma kapsamında sağlanan bu sözleşme serbestisinden faydalanan taraflar Antlaşma'da düzenlenen teslim şekillerini ya da hasar intikal anını belirleyen kuralları uygulamazlar. Fakat Incoterms'e atıf yolu ile başvurulduğunda, Antlaşma'daki düzenlemeler de uygulanabilir ¹¹.

Incoterms, dönemin ticari uygulamalarını takip etmek ve bu kapsamda gereksinimlere cevap verebilmek için belirli dönemlerde gözden geçirilerek güncellenmektedir. Incoterms kuralları, 1980 yılından itibaren her on yılda bir değişikliğe uğramıştır. Ancak ticari uygulamalarda yaşanan değişiklikleri on yılda bir değil, teknolojik gelişmelere paralel olarak çok daha hızlı gerçekleşmektedir. Incoterms kurallarının ticari değişikliklerle aynı sıklıkta değişmemesinin nedeni, kuralların bilinirliğini ve uygulanabilirliğini azaltmamaktır. Bu sebeple, Incoterms kuralları yeni ve önemli ticari uygulamalar söz konusu olduğunda güncellenmektedir. Incoterms kurallarının düzenli olarak gözden geçirilmesinin ve yenilenmesinin nedenlerinden biri de kuralların kullanımını ve anlaşılmasını basitleştirmek üzere sunum ve metinde değişiklikler yapmaktır ¹².

Incoterms kuralları, yalnızca fiziki varlığı olan malların ticareti için geçerlidir. Bilgisayar yazılımı gibi fikri mülkiyet konusu olan malların fiziki varlığı olmadığından bu kuralların kapsamına girmemektedir. Aynı durum hizmet sektörü için de geçerlidir ¹³.

¹⁰ Erdem, Ercüment, "Viyana Satım Antlaşması Uyarınca Teamüllerin Önemi", Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi, Y. 22, S. 3 (2016), s. 1033.

¹¹ Turan, Barış, "Uluslararası Mal Satışında Incoterms", (2019), <https://www.ita-law.com/tr/yayinlar/uluslararasi-mal-satisinda-incoterms> (Erişim Tarihi: 21.12.2020).

¹² Ağaoğlu, "Incoterms 2020", s. 1126.

¹³ Caner, Oğuz, "Incoterms 2010 (ICC Rules For The Use of Domestic and International Trade Terms)", İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, Y. 10, S. 22 (2012 Güz), s. 232.

Incoterms, kurallar gereği taraflar sözleşmeye eklenmesini kararlaştırmadıkları sürece bağlayıcı olmamaktadır. Dolayısıyla Incoterms'in hukuki niteliğinin belirlenmesi gerekmektedir. Incoterms kapsamında yer alan konular, uluslararası ticari sözleşmelerde taşıma ve teslim ile ilgili yıllardır devam eden yerleşik kuralların yansımaları şeklindedir. Bu sebeple uluslararası hukuk kişilerinin davranışları sonucu ortaya çıkan yazılı olmayan uluslararası hukuk kuralları şeklinde ifade edilen örf ve adet kurallarına benzemektedir. Incoterms ancak taraflar anlaşmaya varıp sözleşmeye eklediklerinde uygulanabilmektedir. Incoterms kanuni nitelikte olmadığından taraflar, yapılacak sözleşmede bu kuralların geçerli olacağına karar vermelidirler. Sonuç olarak Incoterms'in sözleşmeye dahil edilmesi ile uygulanan kurallar bütünüdür. Uluslararası örf ve adet kuralları ise uyumsuzluk durumunda herhangi bir hükmün uygulanamaması sonuç kendiliğinden uygulanmaktadır. Bu fark, uygulama açısından Incoterms'in uluslararası örf ve adet hukuku olarak değerlendirilmesini engellemektedir¹⁴.

Incoterms, mülkiyetin devri, mücbir sebep, sözleşmenin ihlali ve sorumluluktan kurtulma durumları için düzenlemeler içermemektedir. Yalnızca malın hasar ve masraflarının alıcıya geçtiği anı ve malların teslim şekli ile ilgili konularda kurallar belirlemektedir. Incoterms kapsamında sözleşmenin uyumsuzluğa yol açacak tüm yönleri için düzenleme yapmamaktadır. Yapılan bir sözleşmede Incoterms kurallarına atıf yapılırsa kullanılan ticari terimin çeşidine göre hasarın geçişi, teslim anı gibi faktörlerle beraber sigorta ve taşıma maliyetleri gibi konular düzenlenmiş olsa da bunlar haricinde sözleşmede bir hüküm bulunup bulunmadığına, taraflar anlaşamamışsa Viyana Antlaşması gibi uyumsuzluk durumlarında başvurulacak uluslararası sözleşmeler ve kanunlar ihtilafı kapsamında uygulanacak maddi hukuk bulunarak buna göre uyumsuzluklar çözülecektir¹⁵.

2.1.2. Incoterms Kapsamında Teslim Şekillerine İlişkin Kurallar

Incoterms 2020 kapsamında yer alan teslim şekilleri aşağıdaki tabloda belirtilmektedir. Çalışmanın devamında bu teslim şekilleri detaylı olarak incelenecektir:

Tablo 1. Incoterms 2020 Teslim Şekilleri

¹⁴ Ağaoğlu, "Incoterms 2020", s. 1120.

¹⁵ Bıçak, Vahdet Talha, "Uluslararası Ticarete Teslim Şekilleri", [Uluslararası-Ticarete-Teslim-Şekilleri.pdf \(bicakhukuk.com\)](#) (Erişim Tarihi: 03.01.2021), s. 5.

Tüm Taşıma Türlerinde Kullanılan Teslim Şekilleri	
EXW - Ex Works	İşletmede Teslim
CIP - Carriage and Insured Paid To	Navlun ve Sigorta Ödenmiş
FCA - Free Carrier	Belirlenen Yerde Taşımacıya Teslim
DAP - Delivered At Place	Belirtilen Yerde Teslim
DDP - Delivered Duty Paid	Gümrük Vergileri Ödenmiş
CPT- Carriage Paid To	Taşıma Ödenmiş
DPU – Delivered At Place Unloaded	Belirtilen Yerde Eşya Boşaltılmış Teslim
Deniz ve İç Su Yolu Taşımacılığında Kullanılan Teslim Şekilleri	
FAS - Free Alongside Ship	Gemi Doğrultusunda Teslim
FOB - Free On Board	Gemi Bordasında Teslim
CFR - Cost And Freight	Mal Bedeli ve Navlun Ödenmiş
CIF - Cost, Insurance and Freight	Mal Bedeli, Sigorta ve Navlun Ödenmiş

Kaynak: Doğan, Ö. (2020, Mart). Incoterms 2020 ve TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinin Hasılat Standardı Kapsamında Raporlanması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(1), 313-341.

Belirtilen bu teslim şekilleri, teslimin nasıl gerçekleşeceğini, malın risk ve kontrolünün ne zaman kimin sorumluluğunda olacağını ve malın sigortalanması hakkında hükümleri düzenlemektedir.

2.1.2.1. Tüm Taşıma Yöntemlerini Kapsayan Kurallar

2.1.2.1.1. Ex Works (EXW) – İşyerinde Teslim

EXW (Ex Works-İşyerinde Teslim), satıcının yükümlülüğünün ve riskinin en az olduğu teslim yöntemidir. Hatta Incoterms 2020’de bu konuya değinilmiş ve alıcıya uyarı niteliğinde bir bölüme yer verilmiştir. Incoterms 2020 versiyonunda, EXW kuralında değişiklik yapılmamış önceki hali korunmuştur. Bu kurala göre satıcı, alıcı ile daha önce kararlaştırmış oldukları yere malı götürmekle yükümlüdür. Teslimat için satıcının malları bir araca yüklemesine ya da gümrük işlemlerini yapmasına gerek yoktur. EXW kuralı

çerçevesinde belli bir taşıt kullanımını mecburi değil satıcı istediği araçla teslimatı gerçekleştirebilir ¹⁶.

EXW kuralında tarafların sorumlulukları şu şekildedir ¹⁷:

Satıcının Sorumlulukları:

- Satıcı sözleşmede belirtildiği şekilde söz konusu malı, hazırlayarak kararlaştırılan tarihte ya da sürede kararlaştırılan yerde (fabrika, depo, büro gibi) alıcının emrine sunar ve bunu alıcıya bildirir.

- Alıcıya ihracata ilişkin belgeleri almasında yardımcı olur.

- Alıcının talebi olursa, masraf ve riski alıcıya ait olmak üzere taşıma acentesi ile anlaşarak, düzenlemiş olduğu taşıma belgesini alıcının malların ulaşacağı yerde teslim alması için gönderir.

Alıcının Sorumlulukları:

- Sözleşmede belirtilen şekilde mal bedelini öder.

- Masraf ve risklerin tamamını karşılamak koşulu ile ihracat ve ithalat işlemleri için gereken lisans gibi idari ve ticari belgeleri düzenler.

- İhracat ve ithalata ilişkin gümrük işlemlerini yaptırır ve gümrük vergilerini öder.

- Malları satıcının işletmesinde teslim aldığı anda malla ilgili bütün risk ve masrafları üstlenmiş olur. Bu sebeple alıcı malları sigortalamalıdır. Malların taşınması için taşıma acentesiyle anlaşıp navlunu öder.

EXW, satıcı açısından asgari yükümlülüğü ifade etmektedir. Bu terim kullanılırken aşağıdaki konulara dikkat edilmelidir ¹⁸:

- Uygulamada satıcının konumu malları yüklemek için daha uygun olsa dahi alıcı karşısında buna ilişkin bir yükümlülüğü yoktur. Satıcı eğer ki malları yüklerse yük ve masrafları yine alıcıya ait olacaktır. Satıcı malları yüklemek için daha uygun bir konumda olduğunda masrafları ve riskleri üstlenerek malları yükleme borcu öngören FCA kuralını tercih edebilir.

- EXW temelinde ihracat amacıyla mal alan alıcı, satıcının yalnızca ihracat yapmak üzere alıcının talep edeceği oranda yardım sağlama borcu olduğunu, ihracat için gümrük işlemlerini yapmak gibi bir görevinin olmadığını bilmelidir. Bundan dolayı eğer alıcı

¹⁶ Demirci, Celal Şamil / Yalçın, Kemal Burak / Okur, Mustafa Sait, "Incoterms 2020", https://www.goksusafiisik.av.tr/Articleletter/2020_Summer/GSI_Articleletter_2020_Summer_Article2.pdf (Erişim Tarihi:30.12.2020), 2020, s. 27

¹⁷ Açıl, Fethullah, Dış Ticaret İşlemleri, İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi, 2015, [Microsoft Word - dis tic islemleri.docx \(istanbul.edu.tr\)](https://www.istanbul.edu.tr/Word-dis-tic-islemleri.docx) (Erişim Tarihi: 25.12.2020), s. 31.

¹⁸ Dış Ticarete Ödeme ve Teslim Şekilleri, İstanbul Sanayi Odası Yayınları, http://www.iso.org.tr/sites/1/upload/files/Teslim_Sekilleri_29Ekim-5370.pdf (Erişim Tarihi: 03.01.2021), 2015, s. 18.

doğrudan veya dolaylı ihracat için gereken gümrük işlemlerini gerçekleştiremeyecekse bu kuralı tercih etmemesi daha iyi olacaktır.

- Alıcının, malların ihracına ilişkin satıcıya bilgi verme yükümlülüğü sınırlıdır. Fakat satıcının, vergilendirme gibi sebeplerden dolayı bu bilgilere ihtiyacı vardır.

2.1.2.1.2. *Free Carrier (FCA) – Taşıyıcıya Masrafsız Teslim*

FCA (Free Carrier-Taşıyıcıya Masrafsız Teslim), malların gümrük çıkış işlemlerinin tamamlanıp, alıcı tarafından belirtilen taşıyıcıya kararlaştırılan yerde teslimi ile satıcının sorumluluğunun tamamlandığı teslim şeklidir. Alıcı, teslim için herhangi bir yer belirtmemiş ise satıcı, önceden sınırları belirlenmiş bir alan içinde ya da yerde malların taşıyıcıya devredileceği yeri belirleyebilir. Taşıyıcı ile taşıma sözleşmesi yapılması için satıcının desteği gerekiyorsa risk ve masraflar alıcıya ait olmak üzere satıcı harekete geçebilir¹⁹.

FCA yönteminde, tüm taşıma yöntemlerinde kullanılabilen ve duruma göre malın gelen araca yüklenmesi ya da malın ilk bir taşıyıcıya teslim edilmesi ile satıcının teslim yükümlülüğü sona ermekte, risk ve hasar alıcıya geçmektedir. Bu sistemde iki şekilde teslim mevcuttur, ilki satıcının işyerinde, ikincisi ise satıcının iş haricinde belirlenen herhangi bir yerde. FCA’da, ihraç eden tarafın gümrük işlemleri, izin ve maliyetleri satıcıya aitken, varış yerinde aynı işlemler alıcının sorumluluğundadır. Bu taşıma kavramında teslim yükümlülüğünü tamamlamayan iki esas durum vardır. Bunlar, alıcının satıcının işyerine gönderdiği araca satıcının kendi iş yerinde yükleme yapması ve tarafların kararlaştırmış olduğu ve sözleşmede yer verilen satıcının işyerinden başka yere malı getirmesi ve alıcının emrine sunulması şeklindedir. Alıcının emrine sunulması esas olarak satıcının aracının üzerindedir, duruma ve satıcıya bağlı olarak belirlenen yere farklı bir şekilde getirilmiş ya da bırakılmış olabilir. FCA diğer teslim şekillerine nazaran daha makul ve pratiktir²⁰.

Uluslararası ticari işlemlerin yaklaşık %40’ında FCA teslim yöntemi kullanılmaktadır. Bu yöntemde satıcı gümrük prosedürlerinin tamamladığı anda malları kararlaştırılan tarih ve yerde ilk taşıyıcının gözetimine aktarmakta ve böylece mallara ilişkin tüm maliyet ve riskler alıcıya devredilmiş olur. FCA, tüm taşıma türlerinde kullanılabilen ve özellikle denizyolu ile yapılan taşımalarda mallar yüklenmeden satıcının sorumluluğu sona ermektedir. Fakat

¹⁹ Sayım, Ferhat / Zengin, Halil İbrahim, “Dış Ticarete Kullanılan Finansman ve Teslim Şekillerinin Türkiye'nin Sınır Ticareti Uygulamalarında Kullanılabilirliği”, Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Y. 8, S. 17 (2012), s. 218.

²⁰ Özalp, Abdurrahman, Ticaretin Mal Teslim Yöntemleri (Incoterms 2020), Ticaretin Mal Teslim Yöntemleri (Incoterms 2020), s. 16-17.

akreditifli ödeme yönteminde bankalar satıcıdan yükleme bildirimini kapsayan bir konşimento istemekte ve satıcının teslimat yükümlülüğünün malların gemiye yüklenmesinden önce sona ermesi nedeniyle bu durum sorun yaratmaktadır. Incoterms 2020 kapsamında yapılan düzenlemeler ile ek bir alternatif belirlenmiştir. Taraflarca kabul edildiği takdirde, satıcı alıcıdan malların yüklendiğini gösteren taşıma belgesi içeren bir konşimento talebinde bulunabilir. Bu durumda, satıcı yükleme kaydı olan bir konşimento alabilir ve bunu bankalar vasıtasıyla alıcıya göndermekle yükümlüdür²¹.

FCA, DAP, DPU ve DDP teslim şekillerinin önceki versiyonlarında, malların satıcıya taşınması için, satıcının ya da alıcının taşımayı kendi aracı ile yapabileceği göz ardı edilerek, her zaman üçüncü bir kişiyle taşıma sözleşmesi yapılacağı öngörülmekteydi. Ancak her zaman durum bu şekilde olmadığından, Incoterms 2020’de bu taşıma yöntemlerinde, satıcı veya alıcının malların taşınması için taşıma sözleşmesi yapması ya da malların bu şekilde taşınmasını ayarlaması gerektiği düzenlemesi yapılarak buna imkan verilmiştir²²

FCA kapsamında satıcının sorumlulukları şu şekildedir²³:

- Satıcı, malları sözleşmede kararlaştırılan şartlarda ve tarihte teslim etmeli ve buna ilişkin masrafları karşılamalıdır.
- Basılı ya da elektronik şekilde, taraflar arasındaki uygulamalar çerçevesinde fatura düzenlemelidir.
- Alıcının isteği üzerine taşıma ve sigortaya ilişkin işlemleri yapmalıdır.
- Malların teslimini yaptığına dair kanıtları masraflarını kendi üstlenmek üzere alıcıya sunmalıdır.
- İhracat için gerekli gümrük işlemlerini masraflarını üstlenmek üzere karşılamalıdır.
- Ambalajlama / kontrol işlemlerini ve malın alıcıya teslim edilene kadar ortaya çıkan tüm masrafları karşılamalıdır.
- Alıcı malların teslim edildiğine ya da teslim alacak kişinin teslim almadığına ilişkin ihbarda bulunmalıdır.

Incoterms 2010 ve daha önceki versiyonlarda FCA ile ilgili esas sorun, çoklu taşımalarda ve özellikle denizyolu taşımalarında mallar gemiye yüklenmeden önce, örneğin liman girişinde satıcının teslimat yükümlülüğünün sona ermesiydi. Örneğin, akreditifli satış gerçekleşmişse banka, ihracat yapan taraftan konşimento belgesini istiyor ve bu belge

²¹ <https://www.globelink-unimar.com/incoterms-2020-ve-getirdigi-degisiklikler> (Erişim Tarihi:31.12.2012)

²² Erdem, Ercüment, “Milletlerarası Ticari Terimler Yenilendi”, 2019, <http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/milletlerarası-ticari-terimler-yenilendi-incoterms-2020/> (Erişim Tarihi:31.12.2020).

²³ Demirci / Yalçın / Okur, “Incoterms 2020”, s. 30.

üzerinde yazılı olması gerekenlerden de bu kişiyi sorumlu olarak görüyordu. Ancak satıcının nakliyecisi ile ilişkisi mal teslim edildiği an sona erdiğinden sorumlu olmadığı bir belgede ortaya çıkan eksiklik ya da hatalardan sorumlu olması problemlere yol açmaktaydı. Incoterms 2020 ile alıcı, taşıma riskini üstlenmek üzere konşimento benzeri taşıma senetlerini nakliyecinin satıcı firmaya teslim etmesini sözleşmede belirtebilmekte ve böylece bu sorun ortadan kalkmaktadır²⁴.

FCA kapsamında alıcının sorumlulukları ise şu şekildedir²⁵:

- Malların bedelini kararlaştırılan şekilde ödemelidir.
- Teslimatın gerçekleştirileceği yeri ve zamanı bildirmek, bu bildirim kapsamında malları satıcı teslim ettiği anda teslim almalıdır.
- Malların taşınma işlemlerini masrafları karşılayarak yapmalıdır.
- Malların teslim edildiğini gösteren kanıtları kabul etmelidir.
- İhracat işlemlerinde satıcıya yardımcı olmalıdır ve ithalat ülkesinin istediği tüm işlemleri masraflarını karşılayarak gerçekleştirmelidir.
- Malları teslim alacak kişiye, teslim zamanını ve teslim yeri ile ilgili ihbarda bulunmalıdır.

2.1.2.1.3. Carriage Paid To (CPT) – Taşıma Ödenmiş Olarak

CPT (Carriage Paid To-Taşıma Ödenmiş Olarak) taşıma yönteminde, satıcının mal taşıma sözleşmesi yapma yükümlülüğü vardır. Satıcı, varış teslim yeri belirtmediği takdirde kendisi için uygun bir yer belirleyebilir ve riski alıcıya ait olur. Belirlenen yer alıcı için sorun oluşturabilir ve transit geçişler için de aynı durum söz konusudur. Bundan dolayı, teslim yerinin alıcı ve satıcı için makul bir yer olması ve kesin, açık ve ayrıntılı şekilde belirtilmesi önemli bir konudur. Satıcı malın tesliminden sonra malın varış yerine ulaşip ulaşmamasından sorumlu tutulmamaktadır ve bu durum transit geçiş yerleri içinde aynı şekildedir. Ancak yine de satıcı varış yerine kadar malın taşınması için uygun ve alışılmış koşullar ile rota ve masrafları karşılamak üzere bir taşıma sözleşmesi yapmaktadır. Satıcı yalnızca malların çıkış tarafındaki gümrük izinlerini ve lisansları alır, işlemleri tamamlar, vergi, resim gibi maliyetleri karşılar. Varış ve geçiş yerlerindeki gümrük işlemleri ile ilgilenmez²⁶.

²⁴ <https://www.ihracat.co/2019/12/icc-incoterms-2020-teslim-sekilleri.html> (Erişim Tarihi:31.12.2020).

²⁵ Demirci / Yalçın / Okur, "Incoterms 2020", s. 30.

²⁶ Özalp, Ticaretin Mal Teslim Yöntemleri, s. 22-23.

“Taşıma Ödenmiş Olarak” terimi, satıcının kendisinin belirlemiş olduğu taşıyıcıya ya da diğer kişiye, taraflarca kararlaştırılan yerde malları teslim edeceğini ve satıcının malları teslim noktasına getirmesi için gereken taşıma sözleşmesini yapmayı ve bu taşıma masraflarını karşılamak zorunda olduğunu ifade etmektedir ²⁷.

CPT kapsamında satıcının yükümlülükleri şu şekildedir ²⁸:

- Satıcı sözleşmede belirtilen şekilde malları, ticari faturayı ve sözleşme kapsamında gerekebilecek uygunluk kanıtlarını sağlamalıdır.

- Satıcı malları kararlaştırılan zamanda sözleşme yapılan taşıyıcıya teslim etmelidir.

- Hasarı ve masrafları karşılamak üzere, malların ihracatı için gerekli izinleri almalı ve gümrük işlemlerini yapmalıdır. Bu gümrük işlemlerine ilişkin masrafları, ihracat için ödenmesi gereken resim, vergi ve harçları, malların herhangi bir ülkeden geçişinde satıcıya ait olan masrafları karşılamalıdır.

- Satıcı, masraflarını karşılamak üzere, malların teslim yerinden varış yerine kadar taşınması için taşıma sözleşmesi yapmalı ya da böyle bir sözleşmeyi temin etmelidir.

- Satıcının alıcıya karşı sigorta sözleşmesi yapma sorumluluğu bulunmamaktadır. Fakat alıcının isteği üzerine satıcı, hasar ve masrafları alıcıya ait olmak üzere alıcının sigorta yaptırabilmesi için gereken bilgileri ona sunar.

- Satıcı malların teslim edildiğine dair alıcıya ihbarda bulunmalıdır.

- Satıcı, malların ambalajlama / kontrol işlemlerine ilişkin masrafları ve ihracat ülkesinde yükleme öncesi zorunlu olan muayene masraflarını karşılamalıdır.

- Satıcı, alıcının talebi üzerine hasar ve masrafları alıcıya ait olmak üzere malların ithali ve en son varış yerine taşınması için alıcıya lazım olan her türlü belge ve bilgiyi sağlamalıdır.

CPT teslim sistemine göre alıcının yükümlülükleri ise şu şekildedir ²⁹.

- Sözleşme koşullarına uygun şekilde mal bedelini ödemelidir.

- İthalat için gerekli gümrük belgelerini düzenleyerek gümrük işlemlerini yapmalıdır.

- Gümrük vergilerini ödemelidir.

- Malın ilk taşıyıcıya tesliminden itibaren navlun haricinde mala ilişkin oluşan masraf ve riskleri karşılamalıdır.

- Transit taşımadan dolayı ortaya çıkabilecek gümrük masrafları alıcı tarafından karşılanmalıdır.

²⁷ Dış Ticarete Ödeme ve Teslim Şekilleri, s. 26.

²⁸ Dış Ticarete Ödeme ve Teslim Şekilleri, s. 26-27.

²⁹ Kaya, Feridun / Turguttopbaş, Neslihan, Dış Ticaret İşlemleri, ed. Ayşe Banu Başar, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları, 2012, s. 62.

- Navlun bedeline dahil değilse boşaltma masraflarını ödeyerek cirolu konşimentoyu acenteden teslim almalıdır.

- İhraç ülkesinde yapılması zorunlu olan yükleme öncesi masraflar dışında kalan diğer yükleme öncesi masrafları karşılamalıdır.

2.1.2.1.4. *Carriage and Insurance Paid To (CIP) – Taşıma ve Sigorta Ödenmiş Olarak*

CIP (Carriage and Insurance Paid to-Taşıma ve Sigorta Ödenmiş Olarak) taşıma sistemi, satıcının malları sözleşme yaptığı taşıyıcıya devretmesi ya da bu şekilde teslim edilmiş malları tedarik ederek teslim etmesini ve hasarı alıcıya devretmesi olarak ifade edilmektedir. Satıcı malların taşınacağı araca uygun şekilde ve zamanda malların zilyetliğini taşıyıcıya geçirerek bunu sağlamaktadır. Ayrıca bu işlemleri yapan satıcı malların teslimi için gereken kontrol işlemlerine ilişkin masrafları karşılamalıdır. Malların alıcıya tesliminden sonra satıcı, mallar taşıyıcıya tevdi edilerek alıcıya ulaştırıldığından, malların varış noktasına hasar ve ziya olmadan ulaşacağına garantisini vermemektedir. Fakat satıcı, her durumda malların varış noktasına taşınması için gereken taşıma sözleşmesini yapmalıdır. Bu teslim sisteminde, malların tesliminin gerçekleştiği yer risklerin transferinden, malların varış noktası ise satıcının söz konusu yere kadar taşıma sözleşmesi yapacağından dolayı önem arz etmektedir³⁰.

Incoterms 2010’da satıcı asgari düzeyde teminat sağlayan bir sigorta yaparken, Incoterms 2020’de, satıcının sorumluluğundaki süreç için yapılan sigortanın geniş kapsamlı sigorta şartlarını taşıması koşulu getirilmiştir. Fakat taraflar farklı kapsamlı sigorta seçebilmektedirler³¹.

CIP teslim şeklinde satıcının sorumlulukları şu şekildedir³²:

- Malların belirlenen şartlarda ve zamanda teslimini gerçekleştirmeli ve bununla ilgili masrafları ödemelidir.

- Basılı ya da elektronik şekilde tacirler arası uygulama kapsamında fatura düzenlemelidir.

- Aksine karar verilmedikçe ya da aksi bir ticari teamül olmadıkça Enstitü Kargo Kuralları klozları çerçevesinde sözleşmede belirtilen satış bedelinin %10 fazlasını kapsayan,

³⁰ Ağaoğlu, “Incoterms 2020”, s. 1135.

³¹ Ortakarpuz, Uluslararası Ticaretin Gelişimine, s. 111.

³² Demirci / Yalçın / Okur, “Incoterms 2020”, s. 32.

minimum teslim noktasından varış noktasına kadar taşınması süreci için bir yük sigortası yapmalıdır.

- Masraflarını karşılamak üzere mutada uyum bir taşıma sözleşmesi yapmalıdır.

- Malların teslim edildiğinin ispatını, taşıma belgesini ve belgelerini, masraflarını karşılamak üzere alıcıya vermelidir.

- Masraflarını karşılamak üzere ihracata ilişkin gümrük işlemlerini yerine getirmelidir.

- Paketleme / kontrol işlemleri ile malın taşıyıcıya teslim edilmesine kadarki süreçte oluşan tüm masrafları karşılamalıdır.

- Malların taşıyıcıya teslim edildiğine dair ve alıcının malları teslim alabilmesi için gerekli ihbarları yapmalıdır.

CIP teslim şeklinde alıcının sorumlulukları ise şu şekildedir ³³:

- Mal bedelini, satış sözleşmesine uygun şekilde ödemelidir.

- Risk ve masrafları karşılamak üzere, ithalat için gerekli izinleri ya da resmi yetki belgelerini almalıdır

- Malların ithalatı için gerekli gümrük işlemlerini ve ihtiyaç olduğu takdirde herhangi bir ülkeden transit geçiş için işlemleri yapmalıdır.

- İthalat için gümrük belgelerini düzenlemeli ve gümrük işlemlerini yapmalıdır.

- Gümrük vergilerini ödemeli ve varış limanında boşaltma masrafları ile liman ücretlerini ödeyerek malı boşaltmalıdır

- Teslim sonrasında navlun ve sigorta primi haricindeki tüm masrafları karşılamalıdır.

2.1.2.1.5. *Delivered at Place Unloaded (DPU) – Eşyanın Boşaltılacağı Yerde Teslim*

Incoterms 2010’da DAT kısaltması “Terminalde Teslim” olarak değerlendirilse de Rehber Açıklama terminal terimini rıhtım, depo, konteyner sahası ya da yol, demiryolu veya hava kargo istasyonu gibi üstü açık veya kapalı olabilecek herhangi bir yeri olarak kabul edilmiştir. Ancak Incoterms 2020’de, terminalin herhangi bir yer olabileceğini vurgulamak için terminal adı bu ifadeyi kapsamayacak şekilde değiştirilmiştir. Ayrıca terimin adının “boşaltılmış olarak” ifadesini içermesiyle, DAP satıcısının aksine, DPU (Delivered at Place-

³³ Kaya, Feridun, Dış Ticarete Teslim Şekilleri, http://archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/MevzuatSerisi/Mevzuat10/003_bolum%203_%204_ve_5.pdf (Erişim Tarihi: 01.01.2021), s. 80.

Eşyanın Boşaltılacağı Yerde Teslim) satıcısının malları gelen taşıma aracından boşaltılmış şekilde teslim edilmesi gerektiği vurgulanmıştır³⁴.

DPU teslim yönteminin en önemli özelliği, mallar boşaltıldığında tüm risk ve masrafların satıcıya geçmesidir. Diğer bir ifade ile risk sorumluluğunun satıcıya geçmesi için malların boşaltılmış olması gerekmektedir. Malların boşaltılmasından sonra, alıcıya teslim yapılana kadar tüm vergi, işlem ve riskler satıcının sorumluluğundadır. DPU’da sigortanın hangi tarafa ait olduğu konusu ihtilafıdır. D’li teslim yöntemlerinde taraflar herhangi bir sigorta mecburiyeti olmayıp Incoterms 2020’de de bu konu açıklığa kavuşturulamamıştır³⁵.

Bu teslim şekli diğer tüm teslim şekillerinden farklı olarak satıcıya varış noktasında malları boşaltma yükümlülüğü vermektedir. Satıcı belirtilen noktada boşaltma işlemini gerçekleştirecek bir yapıda olmalıdır. DPU terimi, Incoterms 2010 ile kullanılmaya başlanan ve Incoterms 2000’deki DEQ teriminin yerine geçen DAT kavramının, ilk olarak Incoterms 2020’de değiştirilmesiyle ortaya çıkmıştır³⁶.

DPU teslim şekli kapsamında satıcının yükümlülükleri şu şekildedir³⁷:

- Satıcı, malları sözleşmede belirtilen şekilde ve zamanda taşıma aracından boşaltıp teslim etmeli ve buna ilişkin masrafları üstlenmelidir.
- Basılı ya da elektronik şekilde tacirler arası uygulama çerçevesinde fatura düzenlemelidir.
- Mutada uygun bir taşıma sözleşmesi yapmalı ya da masraflarını karşılamak üzere malları bizzat kendisi teslim etmelidir.
- Alıcının malları teslim alabilmesi için gereken tüm belgeleri temin etmeli ve ihbarda bulunmalıdır.
- Masraflarını karşılamak üzere ihracat için gereken gümrük işlemlerini gerçekleştirmeli ve ithalat işlemleri için alıcıya yardımcı olmalıdır.
- Ambalajlama/kontrol işlemleri ile malın taşıyıcıya teslimine kadar oluşan masrafları karşılamalıdır.

2.1.2.1.6. *Delivered at Place (DAP) – Belirlenen Yerde Teslim*

³⁴ <http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/milletlerarasi-ticari-terimler-yenilendi-incoterms-2020/> (Erişim Tarihi:25.12.2020).

³⁵ Doğan, Özlem, “Incoterms 2020 ve TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinin Hasılat Standardı Kapsamında Raporlanması”, Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi, Y. 14, S. 1 (Mart 2020), s. 320-321.

³⁶ Ortakarpuz, Uluslararası Ticaretin Gelişimine, s. 111.

³⁷ Demirci / Yalçın / Okur, “Incoterms 2020”, s. 34

DAP (Delivered at Place-Belirlenen Yerde Teslim) teslim yöntemi, tüm taşıma şekillerinde kullanılabilen ve satıcının, malları teslim noktasında aracın üzerinde alıcıya teslim etmesi şeklinde gerçekleşmektedir. Mallar alıcıya araç üzerinde teslim edildikten sonra alıcının sorumluluğu başlamaktadır ³⁸.

DAP teslim şeklinde “belirlenen teslim yeri” kavramı ile satıcının malları varış yerinde, taşıma aracından boşaltmaya hazır şekilde ve taşıma bedelini ödeyerek teslim etmesi ifade edilmek istenmiştir. Mallar varış noktasına ulaşana kadar oluşacak tüm hasar ve masraftan satıcı, varış noktasında alıcıya teslim edildikten sonra ise alıcı sorumlu olmaktadır. Dolayısıyla varış olarak kararlaştırılan yer önemlidir ve sözleşmede açık bir şekilde ifade edilmelidir ³⁹.

DAP kapsamında satıcının yükümlülükleri şu şekildedir ⁴⁰:

- Satıcı, malların sözleşmede belirtilen şartlarda ve tarihte teslimini gerçekleştirmeli ve bununla ilgili masrafları üstlenmelidir.

- Basılı ya da elektronik şekilde olmak üzere tacirler arası uygulama çerçevesinde fatura düzenlemelidir.

- Masraflarını karşılamak üzere mutada uygun şekilde taşıma sözleşmesi yapmalı veya malları kendisi teslim etmelidir.

- Alıcının malları teslim alabilmesi için gereken belgeleri sağlamalıdır ve ihbarlarda bulunmalıdır.

- Masraflarını karşılamak üzere ihracat için gerekli gümrük işlemlerini yapmalı ve ithalat işlemleri için alıcıya yardımcı olmalıdır.

- Ambalajlama/kontrol işlemleri ile taşıyıcıya malı teslim edene kadar oluşacak masrafları karşılamalıdır.

DAP kapsamında alıcının yükümlülükleri ise şu şekildedir ⁴¹:

- Mal bedelini sözleşmeye uygun ödeme şekli ile, belirlenen tarihte ve eksiksiz bir şekilde ödemelidir.

- Risk ve masraflarını karşılamak şartıyla mallar için gereken izin, lisans, sertifika gibi işlemleri yapmalı ve ihtiyaç olursa satıcıdan yardım alır.

- Malın teslim alınacağı yer ve tarih konusunda satıcı ile anlaşmalıdır.

³⁸ Başlangıç, “Uluslararası Lojistik Uygulamalarında Teslim Şekilleri”, s. 60.

³⁹ Gürgeç, Bahar, “Incoterms Uygulamalarının Gelişimi ve Incoterms 2020 Düzenlemesine İlişkin Bir Değerlendirme”, (Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Ankara, 2020, s. 74.

⁴⁰ Demirci / Yalçın / Okur, “Incoterms 2020”, s. 33.

⁴¹ Başlangıç, “Uluslararası Lojistik Uygulamalarında Teslim Şekilleri”, s. 61-62.

- Satıcının hazırlamış olduğu ve nakliyesini planladığı malın takibini yapmalı ve varış yerinde tahliye ederek teslim almalıdır. Mallar varış noktasına ulaştıktan sonra mallara ilişkin tüm masraflar alıcıya ait olur.

- Mallar teslim alındıktan sonra satıcıya eksiksiz teslim alındığına ilişkin belgeleri iletmelidir.

- Mallar varış noktasına ulaştığında tahliye, gümrük ve lojistik işlemleri tam, hızlı ve minimum maliyetle gerçekleştirilmelidir.

2.1.2.1.7. Delivered Duty Paid (DDP) – Gümrük Vergileri Ödenmiş

DDP (Delivered Duty Paid-Gümrük Vergileri Ödenmiş) teslim şeklinde satıcı, malları alıcıya teslim edileceği yere kadar taşımakta ve mallar ihraç ve ithal gümrüğünden geçirilirken ödenmesi gereken vergi, resim, harç ve diğer tüm masrafları ödemektedir. Ayrıca teslimat gerçekleşene kadar muhtemel risklerden de sorumludur. EXW yöntemi, satıcıya ne kadar az sorumluluk yükleyorsa DDP yöntemi de bunun aksine bir o kadar fazla sorumluluk vermektedir ⁴².

DDP teslim şekli, DAP teslim şekli ile aynı ilkelere sahiptir. Diğer bir ifade ile mallar taraflarca belirlenen boşaltma yerinde (liman iskelesi, gümrük noktası gibi) boşaltmaya hazır şekilde nakliye aracında alıcının emrine sunulmaktadır. Ancak bu teslim şeklinde satıcı gümrük vergilerini de ödemekle yükümlüdür. İthal ülkesindeki herhangi bir satıcı gibi malları devretmektedir. Malların ithalatı için gerekli gümrük işlemlerine ilişkin tüm hasar ve masrafları alıcı üstlendiği takdirde DAP teslim şekli kullanılmalıdır ⁴³.

DDP teslim şeklinde tarafların sorumlulukları DAP yöntemi ile aynı olduğundan burada tekrar yer verilmeyecektir.

2.1.2.2. Deniz ve İçsu Taşımalarına Özgü Kurallar

Bu grupta dört teslim kuralı vardır. Bunlar; FAS, FOB, CFR ve CIF teslim kurallarıdır. Bu teslim kurallarının ortak noktası hepsinde sadece denizyolu taşıma yönteminin kullanılıyor olmasıdır.

2.1.2.2.1. Free Alongside Ship (FAS) – Gemi Doğrultusunda Masrafsız

⁴² Doğan, “Incoterms 2020 ve TFRS 15”, s. 320-321.

⁴³ Kaya / Turguttopbaş, Dış Ticaret İşlemleri, s. 62.

FAS (Free Alongside Ship-Gemi Doğrultusunda Masrafsız) terimi, satıcının teslim yükümlülüğünü malların belirlenmiş olan yükleme limanında, gemi doğrultusunda rıhtıma veya mavnaya yerleştirilmesi ile tamamlamasıdır. Satıcı, malları geminin yanına kadar getirmelidir ve o andan sonra mallarla ilgili ortaya çıkan kayıp veya hasarın masraf ve riskleri alıcıya geçmektedir. Aynı zamanda mallara ilişkin masraf ve navlun da alıcının sorumluluğuna geçmektedir. Bu teslim şeklinde alıcı malların ihracat işlemlerini tamamlamaktadır. Alıcının eğer bu işlemleri doğrudan ya da aracı ile tamamlaması imkansız ise FAS ifadesi kullanılamaz. Bu teslim yönteminden, sadece deniz ya da iç su taşımacılığında faydalanılabilir⁴⁴.

FAS teslim yöntemi kapsamında satıcının yükümlülükleri şu şekildedir⁴⁵:

- Satıcı sözleşmeye göre malları hazırlamalıdır
- Alıcının talep etmesi ve bütün masrafları ve riskleri üstlenmesi ile ithalat ülkesinde gereken belgelerin alınmasında yardımcı olmalıdır.
- Satıcı, alıcıya karşı taşıma sözleşmesi ve sigorta sözleşmesi yapmak zorunda değildir.
- Satıcı, sözleşmeye konu malları, belirlenen limanda ve tarihte alıcının belirlemiş olduğu geminin yanına getirerek teslimi gerçekleştirmektedir.
- Teslimden sonra mala ilişkin tüm masraf ve riskler alıcının yükümlülüğündedir.
- Alıcı talep ettiği takdirde, masrafları kendisine ait olmak üzere, satıcı yükleme belgesini düzenler ve varış limanında malların teslim alınması için alıcıya bu belgeleri gönderir ve gereken bildirimleri yapar.
- Satıcı, ihracat için gereken gümrük işlemleri ile ilgili masrafları ve ödenmesi gereken resim, vergi ve diğer borçları ödemekle yükümlüdür.

Alıcının yükümlülükleri ise şu şekildedir⁴⁶:

- Alıcı, mal bedelini ödemelidir.
- İthalatla ilgili belgeleri hazırlar ve gümrük masraflarını karşılamalıdır.
- Taşıma acentesi ile anlaşır ve satıcıya geminin yükleme limanına tahmini varış zamanını bildirmelidir.
- Yükleme limanında emrine sunulan malı alır ve teslim anından itibaren tüm masraf ve riskleri üstlenmelidir.

⁴⁴ Kaya, "Dış Ticarete Teslim Şekilleri", s. 75.

⁴⁵ Kaya / Turguttopbaş, Dış Ticaret İşlemleri, s. 57.

⁴⁶ Açıl, Fethullah, Dış Ticaret İşlemleri, s. 46.

2.1.2.2.2. Free on Board (FOB) – Gemide Masrafsız Teslim

FOB terimi, İngilizce “Free on Board” kelimelerinin baş harflerinin bir araya getirilmesi ile oluşmuştur. Türkçede ise “Gemide masrafsız teslim” olarak ifade edilmektedir. FOB’da satıcı, sözleşmede kararlaştırılan kalite ve miktardaki malı, alıcının belirlemiş olduğu gemiye bütün gümrük çıkış işlemlerini yaparak yükleyip teslim etmekle yükümlüdür. FOB, satıcının malları limana getirip teslim etmekle birlikte gemiye yükleme zorunluluğu olması açısından kendinden önce kullanılan FAS teriminden farklılaşmaktadır. Bu durumda mallar gemiye yüklenirken oluşan hasar ve maliyet tamamıyla satıcının yükümlülüğünde ve alıcının yükümlülüğü mallar gemiye yüklendikten sonra başlamaktadır ⁴⁷.

Alıcı, satıcıya taşıma ile ilgili bilgileri, geminin adı, yükleme yeri ve teslim tarihi için bildirimleri yapmazsa, alıcının organize ettiği gemi olması gereken zamanda limana yanaşmazsa, malları teslim almazsa ya da süre bitmeden yük alımını durdurursa, alıcı malların sözleşmede belirtilen mallar olduğu net bir şekilde ifade edilerek kararlaştırılmış olan tarihten itibaren, süre belirtilmemiş ise teslim için belirlenen süre sonundan itibaren mallarla ilgili bütün hasar ve ziyayı üstlenir ve sebep olduğu gecikme ile malların alınmaması sebebiyle oluşan masrafları karşılar ⁴⁸.

FOB teslim şeklinde satıcının yükümlülükleri şu şekildedir ⁴⁹:

- Satıcı malları alıcının belirlemiş olduğu yerde gemiye teslim etmeli ve bu sürecin masraflarını üstlenmelidir.
- Ürünlerin ihracı için gerekli izni almalıdır.
- Malların gemiye yüklenmesinden önce ortaya çıkacak hasar, kayıp ve ziyandan satıcı sorumludur.
- Malların gemiye teslim edildiğini ve teslim sırasında ortaya çıkan olumsuzlukların hepsini alıcıya bildirmelidir.
- Satış notları verir.
- İhracat izni ve buna ilişkin maliyetler satıcının sorumluluğundadır.

FOB teslim şeklinde alıcının yükümlülükleri ise şu şekildedir ⁵⁰:

⁴⁷ Başlangıç, Sadık Özgür, “Uluslararası Lojistik Uygulamalarında Teslim Şekilleri ve Teslim Şekli Seçimini Etkileyen Unsurların Belirlenmesi”, (Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi), Aydın, 2015, s. 67.

⁴⁸ Ağaoğlu, “Incoterms 2020”, s. 1141.

⁴⁹ Ceylan, Seyfettin, “Deniz Taşımacılığı ve Incoterms: Fob'a İlişkin Bir Değerlendirme”, Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi, Y. 2, S. 2 (2020), s. 26.

⁵⁰ Ceylan, “Deniz Taşımacılığı ve Incoterms”, s. 26-27.

- Malların gemiye yüklenmesi sonrasında oluşacak kayıp, hasar ve ziya alıcının yükümlülüğündedir.

- Alıcı, taşıma sözleşmesi yapmak, ithalatla ilgili izinleri almak ve masrafları ödemek zorundadır.

- Belirlenmiş olan boşaltma limanını, geminin adını ve teslimat tarihini satıcıya bildirmelidir.

2.1.2.2.3. Cost and Freight (CFR) – Masraflar ve Navlun

CFR (Cost and Freight-Masraflar ve Navlun), satıcının kendisinin ya da alıcının organize ettiği gemide malları alıcıya teslim ettiği ve uluslararası navlun bedelini ödediği teslim sistemidir. Mallar gemiye yüklendiği anda alıcının sorumluluğu başlamaktadır. CFR’de satıcı, malların yükleme yapılacağı limana kadar olan risk ve masrafları karşılar, gümrük işlemlerini tamamlar, uluslararası taşıyıcıya navlun bedelini öder ve o andan sonraki sorumlulukları alıcıya teslim eder. Bu kavram yalnızca denizyolunda kullanılmaktadır⁵¹.

CFR kapsamında satıcının ve alıcının yükümlülükleri şu şekildedir⁵²:

Satıcının yükümlülükleri:

- Satıcı sözleşmeye uygun malları ve alıcının ithalat ülkesinde kullanacağı gerekli belgeleri hazırlamalıdır.

- Gümrük işlemlerini tamamlar, taşıma acentesi ile sözleşme yapmalı ve varış yerine ulaşana kadar olan navlunu ödemelidir.

- Satıcı, masrafları karşılamak üzere, malların kararlaştırılan terminale kadar taşınması için taşıma sözleşmesi yapmalıdır.

- Satıcının sigorta sözleşmesi yapma borcu yoktur.

- Mallar gemi küpeştesine yüklendikten sonra, navlun haricinde ortaya çıkacak masraf ve riskler alıcının yükümlülüğündedir.

- Satıcı, yüklemenin yapıldığını ve tahmini varış zamanını alıcıya haber verir ve düzenlemiş olduğu taşıma belgesini ve diğer gerekli evrakları alıcıya gönderir.

Alıcının yükümlülükleri ise şu şekildedir:

- Alıcı sözleşmeye uygun şekilde mal bedelini öder.

- İthalat için gerekli gümrük belgelerini düzenler ve gümrük işlemlerini yapar.

⁵¹ Ortakarpuz, “Uluslararası Ticaretin Gelişimine”, s. 110.

⁵² Kaya / Turguttopbaş, Dış Ticaret İşlemleri, s. 59.

- Gümrük vergilerini öder ve varış noktasına gelen malların boşaltma masraflarını ve liman ücretlerini ödeyerek en kısa sürede malları boşaltır.

- Taşıma sırasında navlun haricinde mala ilişkin yapılan masrafları öder.

- Uygulandığı kadarıyla, ithalata ilişkin resimleri, vergileri ve gümrük işlemlerinin masraflarını ve taşıma sözleşmesi kapsamında olmaması şartıyla, herhangi bir ülkeden transit geçiş masraflarını öder.

- İhraç ülkesinde yükleme öncesi muayene masrafları dışında kalan zorunlu muayene öncesi masraflarını öder.

2.1.2.2.4. Cost, Insurance, Freight (CIF) – Masraflar, Sigorta ve Navlun

CIF (Cost, Insurance, Freight-Masraflar, Sigorta ve Navlun) satış sözleşmeleri, alıcının malın taşınması ve sigorta ettirilmesi ile ilgili sözleşmelerin yapılması sürecinde fiili olarak bulunmaktansa bu işlemlerin masraflarını karşılamayı tercih ettiği, ihraç ülkesinin gümrük işlemlerini gerçekleştirme mecburiyetinden kurtulmak istediği durumlarda kurulmaktadır. Bu açıdan alıcı için satış bedeli yüksek olmasına rağmen yapılacak işlemler diğer satış türlerine nazaran daha azdır. CIF teslim şeklinde, satıcının öncelikli yükümlülükleri; malların tedarik edilmesi, malların ihraç işlemlerinin yapılması, taşıma ve sigorta sözleşmelerinin kurulması, malların teslimi, kontrolü, ambalajlanması ve işaretlenmesidir. Alıcı ise temel olarak satış bedelini ödemek ve ithalat işlemlerini yapma yükümlüdür. Bu uygulamada Satıcı teslim borcunu yükleme limanında yerine getirdiğinden yükleme, satış olarak değerlendirilmektedir⁵³.

CIF kapsamında satıcının sorumlulukları şu şekildedir⁵⁴:

- Satıcı, malların gemide sözleşmeye uygun tarihte teslimini sağlamalı ve bununla ilgili masrafları üstlenmelidir.

- Basılı ya da elektronik olarak tacirler arasında uygulanan şekle göre fatura düzenlemelidir.

- Masraflarını karşılamak üzere malların teslim noktasından varış limanına kadar taşınması için taşıma sözleşmesi yapmalıdır.

- Masraflarını karşılamak üzere, malların teslimini gösterir kanıtları ve taşıma belgelerini alıcıya iletmelidir.

⁵³ Kuyucu, Aslıhan Sevinç, “CIF Satışlarda Kurulacak Sigorta Sözleşmesi ve Satış Bedelinin Ödenmemesinin Sigorta Konusu Menfaat Bakımından Değerlendirilmesi”, İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 11, S. 2 (2020), s. 726.

⁵⁴ Demirci / Yalçın / Okur, “Incoterms 2020”, s. 39-40.

- Satıcının sigorta yapma zorunluluğu yoktur ancak alıcının sigorta sözleşmesi yapabilmesi için gerekli olan bilgileri temin etmelidir.

- Masraflarını karşılamak üzere ihracat için gerekli gümrük işlemlerini yapmalı ve ithalat işlemleri için alıcıya gereken yardımı sağlamalıdır.

- Ambalajlama/kontrol işlemleri ile malın taşıyıcıya teslim edilmesine kadar olan masrafları karşılamalıdır.

- Taşıma sözleşmesi kapsamında malların boşaltılmasına ilişkin satıcının sorumluluğunda olan masrafları üstlenmelidir.

- Enstitü Kargo Kuralları klozları doğrultusunda, sözleşmede belirtilen satış bedelinin %10 fazlasına denek gelen, asgari teslim yerinden varış yerine kadar taşınmasını kapsayan yük sigortası tapmalıdır.

- Malların taşıyıcıya teslim edildiğini ve alıcın malları teslim alabilmesi için gerekli ihbarlarda bulunmalıdır.

CIF kapsamında alıcının yükümlülükleri ise şunlardır⁵⁵:

- Satış sözleşmesinde belirtilen mal bedelini ödemelidir.

- Risk ve masrafları karşılamak üzere ithalat içi gerekli izin veya resmi yetki belgelerini almalı, gümrük işlemlerini ve ihtiyaç duyulacaksa malların başka ülkeden transit geçiş işlemlerini yapmalıdır.

- Alıcı malları kabul etmeli ve varış limanında taşıyıcıdan teslim almalıdır. Mallar, yükleme limanından gemiye aktarıldıktan sonra tüm kayıp ve hasar riskleri alıcının sorumluluğundadır.

- Alıcı eğer malların yükleme tarihini ve varış limanını belirleme hakkında sahipse, satıcıya bunlarla ilgili bilgi vermelidir.

- Teslim alınan mallar sözleşmeye uygunsu satıcının teslimi gerçekleştirdiğine dair taşıma belgesini kabul etmelidir.

- Başka şekilde anlaşma yapılmadıysa ve ihracat ülkesinde denetim zorunluluğu yoksa, yükleme öncesi denetimin masraflarını karşılamalıdır.

- Taşıma ve sigorta sözleşmesi maddesi kapsamında malların tesliminden itibaren mallara ilişkin tüm masrafları karşılamalıdır.

Yukarıda sırayla ifade edilen bu teslim şekillerinde alıcının ve satıcının sorumlulukları aşağıdaki tabloda görüldüğü şekilde özetlenebilir:

⁵⁵ <https://tr.wikipedia.org/wiki/CIF>, (Erişim Tarihi: 03.01.2021)

Tablo 2. Incoterms 2020 Teslim Şekillerinde Tarafların Sorumlulukları

	Tüm Taşıma Türlerini Kapsayan		Deniz/İç Su Taşımalarını Kapsayan				Tüm Taşıma Türlerini Kapsayan					
	EXW	FCA	FAS	FOB	CFR	CIF	CPT	CIP	DAP	DPU	DDP	
	İş Yeri Teslim	Taşıyıcıya Masrafsız Teslim	Gemi Doğrultusunda Masrafsız Teslim	Gemide Masrafsız Teslim	Masraflar ve Navlun Dahil Teslim	Masraflar Sigorta ve Navlun Dahil Teslim	Taşıma Ücreti Ödenmiş Teslim	Taşıma Ücreti ve Sigorta Ödenmiş Teslim	Belirten Yerde Teslim	Belirten Yerde Eşya Boşaltılmış Teslim	Gümrük Resmî Ödenmiş Olarak Teslim	
Riskin Geçişi	Alicinin Tasarrufunda	Alicinin Taşıma Aracında	Gemi Doğrultusunda	Gemi Güvertesinde	Gemi Güvertesinde	Gemi Güvertesinde	Gemi Güvertesinde	Taşıyıcıda	Taşıyıcıda	Belirlenen Yerde	Belirlenen Yerde Boşaltılmış	Belirlenen Yerde
ÜCRETLER / MASRAFLAR												
Paketleme	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı
Yükleme Ücretleri	Alıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı
Liman veya Belirlenen Yerde Teslim	Alıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı
İhracat Prosedürleri	Alıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı
Çıkış Terminal Ücretleri	Alıcı	Alıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı
Araca Yükleme	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı
Taşıma Masrafları	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı
Sigorta	*	*	*	*	*	Satıcı	*	Satıcı	*	*	*	*
Vanş Terminal Ücretleri	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı	Satıcı
İthalat Prosedürleri	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Alıcı	Satıcı

*Satıcının alıcıya karşı sigorta sözleşmesi yapmak yükümlülüğü yoktur.

Kaynak: <http://www.ulsoysealines.com/wp-content/uploads/2020/01/incoterms2020-1024x373.gif> (Erişim Tarihi: 25.12.2020)

2.1.3. Tahsiller İçin Birörnek Kurallar-URC 522

Vesaik mukabili ödeme, ihrac edilecek malın ihrac ülkesinden nakliye aracına yüklenerek sevk edilmesi ve sevk edildiğini gösteren belgeleri ihracat bedelinin karşılığında bankadan teslim alınması şeklinde yapılmaktadır. Diğer bir ifade ile banka, ihrac bedelini aldıktan sonra vesaikleri ithalatçıya teslim eder ve alıcı bu belgeler ile malları gümrükten çeker. Bu yöntem uluslararası ticarete sıkça kullanılmaktadır. Tahsil vesaiki satıcı için açık hesaba göre nispeten daha güvenlidir. Ancak akreditifle karşılaştırılacak olursa daha az güvenlidir. Vesaik mukabili ödeme şeklinde ithalat hesabı, alıcının gümrük beyannamesi ile yapacağı başvuru ile transferini gerçekleştiren banka tarafından kapatılır⁵⁶.

Vesaik mukabili ödeme yönteminin, işleme aracılık eden bankalara sorumluluk yüklemesi bu yöntemin en önemli farklarından biridir. Alıcının bankası, satıcının bankasının evrak seti ile birlikte iletmiş olduğu talimat mektubu çerçevesinde hareket etmek mecburiyetindedir. Çünkü alıcı, malın mülkiyetinin temsili olan ve gümrükten malı kolay bir şekilde çekebilmesi için gereken evrak setini mal bedelini ödmeden alamaz⁵⁷.

⁵⁶ Kaya / Turguttopbaş, Dış Ticaret İşlemleri, s. 82.

⁵⁷ Bayram, Orkun, "Uluslararası Ticarete Tahsil Esasına Dayalı Ödeme Şekilleri (Collection Basis) ve Uygulama Adımları", İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi, Y. 2, S. 2 (2019), s. 227.

ICC'nin 522 sayılı broşürünün (URC 522) ilk maddesinde tahsiller konusunda şu şekilde bir düzenleme yer almaktadır:

“Tahsiller için Yeknesak Kuralların 1995 Revizyonunu içeren MTO'nun 522 sayılı yayını tahsil talimatında, işlemin bu kurallara tabi olacağı hususuna yer verildiği takdirde, broşürde tanımlaması yapılan bütün tahsillere uygulanacakları ve aksine açıkça anlaşma sağlanmadığı veya uyulması şart ulusal, eyalet veya yerel yasa ve/veya mevzuatına aykırılık oluşturmadıkları sürece ilgili bütün taraflar için bağlayıcı olacaktır.”

1956'da ilk olarak “Ticari Senetlerin Tahsili için Yeknesak Kurallar” adıyla yayınlanan bu kurallar, 1967, 1979 ve 1996 yıllarında ticari özelliğinin yanında mali özelliğe de sahip olması sebebi ile revize edilmiş ve adı “Tahsiller İçin Yeknesak Kurallar” (Broşür No: 522) olmuştur ⁵⁸.

522 sayılı broşürde vesaik ifadesi iki bölümde değerlendirilmiştir ⁵⁹.

- Mali Vesaik (Financial Documents): Poliçeler, çekler, ödeme taahhütleri, ödeme makbuzları gibi para tahsilatında yararlanılan belgelerdir.

- Ticari Vesaik (Commercial Documents): Faturalar, konişmentolar, FCR gibi nakliye belgeleri, navlun belgeleri ve mali olmayan herhangi bir senet.

Broşürde tahsilat sözcüğü, alınan talimat ile bankaların yukarıda ifade edilen mali ve ticari belgeleri ödeme ya da kabul karşılığında işleme almaları şeklinde tanımlanmış ve iki bölüme ayrılmıştır ⁶⁰.

- Temiz Tahsil (Clean Collection): Ticari belgelerin olmadığı sadece mali senetlerin tahsilidir.

- Vesaik Karşılığı Tahsilat: Ticari belgeler adı altındaki mali belgelerin tahsilidir. Örneği, konşimento ve ticari fatura ekindeki poliçe bedelinin tahsili. Ayrıca ekinde mali belge olmayan ticari belgelerin bedelini tahsilidir. Buna da poliçesi olmayan yükleme belgesinin fatura bedelinin tahsili örnek verilebilir.

Tahsiller İçin Bir Örnek Kurallar 522 sayılı broşürün 3. maddede yer alan hükme göre vesaik mukabili ödeme işleminin tarafları; amir, gönderi bankası, tahsil bankası, ibraz bankası ve muhataptır. Fakat uygulamada genelde tahsil bankası ve ibraz bankasının görevlerini aynı

⁵⁸ Dış Ticarete Bankacılık İşlemleri ve Akreditif, s. 13.

⁵⁹ Şahin, Arif, “Uluslararası Ticarete Ödeme Şekilleri”, İGEME-İhracatı Geliştirme Merkezi, 2002, s. 18.

⁶⁰ Şahin, “Uluslararası Ticarete Ödeme Şekilleri”, s. 18.

banka yaptığı için vesaik mukabili ödemenin dört taraftan oluştuğunu söylemek mümkündür⁶¹.

522 sayılı broşürün yukarıda ifade edilen 3. Maddesi şu şekildedir:

“Amir (İhracatçı–Principal), bir tahsili işleme alması için bir bankaya tevdi eden taraftır.

Gönderi Bankası (Remitting Bank), amirin tahsili tevdi ettiği bankadır.

Tahsil Bankası (Collecting Bank), tahsil işleminin yürütülmesinde devreye sokulan ve gönderi bankası dışındaki herhangi bir bankadır.

İbraz Bankası (Presenting Bank), muhataba ibrazda bulunan tahsil bankasıdır. Uygulamada çoğunlukla tahsil bankası ile aynı bankadır.

Muhatap (İthalatçı–Drawee), tahsil talimatı uyarınca kendisine ibrazın yapılacağı kişidir.”

Vesaik mukabilinde işlem süreci şu şekilde ilerlemektedir⁶²:

- Alıcı ve satıcı satım sözleşmesi yapar.
 - Satıcı malı hazırlar ve yasal işlemleri tamamlayarak malı ithalatçıya gönderir.
 - Satıcı; fatura, konşimento, kontrol sertifikası gibi belgeleri talimat ekinde bedeli tahsil edilmek/kabul edilmek üzere tahsil bankasına gönderilmesi için bir talimat mektubu ekinde kendi bankasına gönderir.
 - Banka römiz mektubu hazırlar ve ekinde belgelerle tahsil bankasına iletir. Poliçe veya konşimento ciro gerektiriyorsa uygun şekilde cirolar verilir.
 - Tahsil bankası, alıcıya gönderilmek üzere ihbar mektubu hazırlar. Ayrıca ihracatçının bankasına belgenin alındığını ve tahsilatın tahsil talimatına uygun yapılacağını bildirir.
 - Alıcı, bankaya gelir, bedelini ödeyerek ya da poliçeyi kabul ederek belgeyi alır ve malını çeker.
 - Tahsil bankası, vesaik bedelini ihracatçının bankasının talimatlarına uygun şekilde gönderir.
 - İki tarafın bankası da alıcıyı vesaikin alınması ve bedelin ödenmesi için zorlayamaz yalnızca aracılık işlevi görür.
- Vesaik mukabili ödeme yönteminin aşamaları aşağıda yer alan şekildeki gibi özetlenebilir.

⁶¹ Kılıç, Şengül Al, “Uluslararası Ticarete Vesaik Mukabili Ödeme Yöntemi”, Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 14, S. 2 (2010), s. 4.

⁶² Bağcıoğlu, Reşat, “Dış Ticaretteki Riskler V”, Satınalma Dergisi, Y. 7, S. 80 (2019), s. 52.

Şekil 1. Vesaik Karşılığı Ödeme

Kaynak: <http://www.iso.org.tr/sites/1/upload/files/dis-ticarette-bankacilik-islemleri-5369.pdf> (Erişim Tarihi: 08.01.2021)

Vesaik mukabili ödeme yönteminde ihracat yapan taraf için bazı riskler mevcuttur. Bu riskler⁶³:

- İthalatçının malları kabul etmemesi: Bu durum, söz konusu malın piyasa fiyatının belirlenen fiyatın altına düşmesinden kaynaklanmış olabilir. Alıcı, malları kabul etmeyerek yeni ve daha karlı olacağı fiyattan mal alabilir ve bu satıcı için problem oluşturabilir. Mallar yabancı bir ülkede depoda tutulduğundan depolama giderleri artar ve mallar yeni bir satıcıya satılacak olsa bile fiyatta düşüş yaşanabilir. Satıcı, göndermiş olduğu malları ithal ülkesinden geri getirmek zorunda kalacaktır.

- Poliçenin Vadesinde Ödenmemesi: Satıcı bu ödeme şeklinde, görüldüğünde ödemeli bir poliçe karşılığında satış yapma şekline göre daha dezavantajlıdır. Çünkü ithalatçı poliçeyi kabul ettiğinde belgeleri alma hakkı elde etmiş olacak ve malları çekebilecektir. Görüldüğünde ödemeli bir poliçenin bedelini ödemeyen ithalatçı belgeleri alamayacak, malları çekemeyecek ve ihracatçı da malların sahibi olmayı sürdürecektir.

- Kambiyo Kısıtlamaları: İthalatçı iyi niyetli olsa bile bulunduğu ülkedeki döviz tahsisi uygulaması, satıcının parasını geç almasına ya da hiç alamamasına neden olabilir. Bu yüzden ihracatçı, ülke riski konusu üzerinde değerlendirme yapmalıdır.

⁶³ Kaya / Turguttopbaş, Dış Ticaret İşlemleri, s. 83-84.

- Alıcının Mali Güçlük İçinde Olması: Alıcı belgeleri almak için gereken bedeli ödeyemeyecektir.

- Alıcının Basiretli Bir Tacir Gibi Davranmaması: Satıcı ticari ahlaka uygun davranmayan bir alıcı ile ticaret yapıyor olabilir. Bu alıcı, herhangi geçerli bir sebep olmaksızın satıcıyı malları almamakla tehdit ederek fiyatı düşürmeye çalışabilir.

Vesaik mukabili ödeme şeklinde, işlemi satıcı başlatmaktadır. Banka ise ihracatçıdan aldığı talimat doğrultusunda belgelerin alıcıya teslimini yapar. Dolayısıyla akreditifte olduğu gibi malın bedelinin ödenmesinden bankanın sorumluluğu yoktur. Bankalar, belgelerin gerçek olup olmadığı ile ilgili herhangi bir yükümlülük altına girmez. Vesaik mukabili ödeme şeklinin akreditiften bir farkı da vesaik mukabili ithalatta işlemi satıcı, akreditifte ise alıcı başlatmaktadır ⁶⁴.

Vesaik mukabili ödeme şeklinde yaşanacak uyumsuzluklar, taraflar arasındaki hukuki durum çerçevesinde çözümlenmelidir. Bu ödeme şeklinde, taraflar arasında uluslararası bir ticari satım sözleşmesi ilişkisi mevcuttur. Satıcı ile gönderi bankası arasında hizmet akdine dayanan bir ilişki olduğunu savunanlar olsa da bu ilişkinin vekalet ilişkisi olarak değerlendirilmesi bu yöntem için daha makuldür. Satıcı ile ibraz bankası arasındaki ilişki ise vekalet ilişkisi olarak kabul edilmektedir. Bankalar arasındaki ilişki ise 522 sayılı Yeknesak Kuralların 5. maddesinin (d) bendinden yola çıkarak alt vekalet ilişkisi olarak ifade edilebilir. Alıcı ile tevdi bankası arasında doğrudan bir ilişki yoktur. Alıcı ile tahsil bankası arasında, vesaikin teslimi ile ödeme yapıldığından bir ilişki ortaya çıkmaktadır ⁶⁵.

2.1.4. Akreditiflere İlişkin Birörnek Usuller ve Uygulamalar-UCP 600

Akreditifler, uzak yerlerde bulunan alıcı ve satıcılar arasındaki ticareti kolaylaştırmakta ve geçmişi uzun ticari yıllara dayanmaktadır. Bir satıcı, dünyanın başka yerindeki bir alıcıya güvenmeyebilir ve aynı durum alıcı için de geçerlidir. Bu noktada banka akreditifleri devreye girmektedir. Akreditif kısaca bankanın yazılı şekilde yükümlülüğe girerek ödeme işlemlerinde aracı olmasını ifade etmektedir. Başka bir tanıma göre ise

⁶⁴ Gököz, Ahmet / Özdemir, Hilal, “Dış Ticarete Teslim ve Ödeme Şekillerinin TMS 18 Hasılat Standardı Çerçevesinde İnceleme”, Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, Y. 1, S. 3 (2015), s. 111.

⁶⁵ Deyneki, Adnan, “Uluslararası Ticarete Vesaik Mukabili Ödeme”, International Conference on Eurasian Economies 2014, s. 5.

akreditif, bankanın üçüncü bir kişiye vermiş olduğu kesin taahhüt içeren bir kredi mektubu niteliğindedir⁶⁶.

Akreditifli ödeme, uluslararası ticarete sıkça kullanılan bir ödeme şekli olup alıcı ve satıcı için mal teslimi ve mal bedelinin ödenmesi açısından riskleri en aza indirmektedir. İthalatçı, satın alacağı malın bedelini sözleşme şartlarına uygunluğun tespitinden sonra ödeyerek güvence altında tutmaktadır. İhracatçı ise, satılacak malların sözleşmeye uygun şekilde ihraç edildiği takdirde mal bedelini alacağını banka vasıtasıyla garanti altına almaktadır⁶⁷.

Akreditif işlemlerinin özellikleri⁶⁸:

- Akreditif, dış ticarete en sık kullanılan ödeme yöntemidir ayrıca ihracatçı ve ithalatçı için güvenlidir.

- İthalatçının talimatı ile bankası belirli tutara kadar ve belirli bir vade için talep edilen şartların yerine getirilmesi ve satıcının malların ihracı ile ilgili belgeleri ibraz etmesiyle ödemenin gerçekleşeceği taahhüt edilir.

- Bu ödeme yöntemi diğerlerine göre daha maliyetli olsa da güvenilirliği oldukça yüksektir ve iki taraf için de yararlıdır.

- Mal bedelinin bankanın taahhüdünde olması, transfer riskini önemli ölçüde azaltmaktadır.

- Taraflara kredi imkanı sağlamaktadır.

- Akreditif işlemleri mallarla değil hizmet ve işlerle ilgili olduğundan akreditifte işlemler bankalar ve belgeler üzerinden yapılmaktadır.

- Akreditifler dayanmış oldukları satış ve diğer sözleşmelerden farklı işlemlerdir.

Akreditifli ödemelerle ilgili gelişmeler, uluslararası ticaretin gelişmesine katkıda bulunmuştur. ICC'nin çalışmaları, akreditifli ödeme sisteminin bugünkü haline ulaşmasında oldukça etkili olmuştur. Akreditif uygulamasının genel hatları ilk olarak 1933'te ICC'nin UCP-Uniform Customs and Practice for Documentary Credit broşürü ile belirlenmiştir. Daha sonra 1951, 1962, 1974, 1983 (UCP 400), 1993 (UCP 500) ve son olarak 2007 (UCP 600) revizyonu ile günümüzdeki halini almıştır⁶⁹.

Günümüzde UCP, dünyanın pek çok ülkesinde uygulanmaktadır. Ülkeler, UCP'de belirtilen kurallara katıldıklarını ICC'ye bildirirler, katıldığını resmen bildirmeyen ülkeler,

⁶⁶ Yurtsever, Hatice, "Uluslararası Ödeme Şekillerinde Bankalarca Alınan Komisyon ve Vergi Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım", Ege Akademik Bakış, Y. 10, S. 3 (2010), s. 859.

⁶⁷ Doğan, "Incoterms 2020 ve TFRS 15", s. 324.

⁶⁸ Ağsakal, Ahmet / Erkan, Mustafa Kenan, "Türkiye'de Dış Ticarete Ödeme Şekilleri ve Faiz Oranları", Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi, Y. 12, S. 12 (2016), s. 585.

⁶⁹ Ortakarpuz, "Uluslararası Ticaretin Gelişimine", s. 113.

uluslararası bankacılık uygulamalarını bu kurallar çerçevesinde gerçekleştirirler. Dolayısıyla, UCP'nin "tereddütsüz, akreditiflere ilişkin düzenlemelerin temel taşı olduğu" kabul edilmektedir. Ayrıca, UCP 600'ün 124. Maddesinde belirtildiği üzere bu kurallar kanun niteliğinde değildir. Ancak taraflar bu yönde iradelerini beyan ettikleri takdirde uygulanabilir

ICC'nin düzenlemiş olduğu yeknesak kurallar, genel kabul görmüş kurallardır ve en son 1 Temmuz 2007 tarihli 600 No'lu yayımla oluşmuştur. 600 sayılı broşürde, akreditif bir araç olarak, satış ve diğer sözleşmelerden ayrı olarak değerlendirilmiştir. Akreditifte ne şekilde olduğu önemli olmaksızın bir sözleşmeye değinilmiş olsa dahi bankalar öyle bir sözleşme ile ilgilenmezler ve ona bağlı olmazlar. Broşüre göre, bankalar mallar, hizmetler ya da yapılan işlerle değil belgeleri dikkate alarak işlem yapmaktadırlar. Belirtilen bu iki hüküm, bankaların taraflar arasındaki ilişkiye, mala ve diğer konulara bakmaksızın akreditif sözleşmesi çerçevesinde yapılması gerekenleri kontrol etme yükümlülüğünde olduğunu öngörmektedir⁷¹.

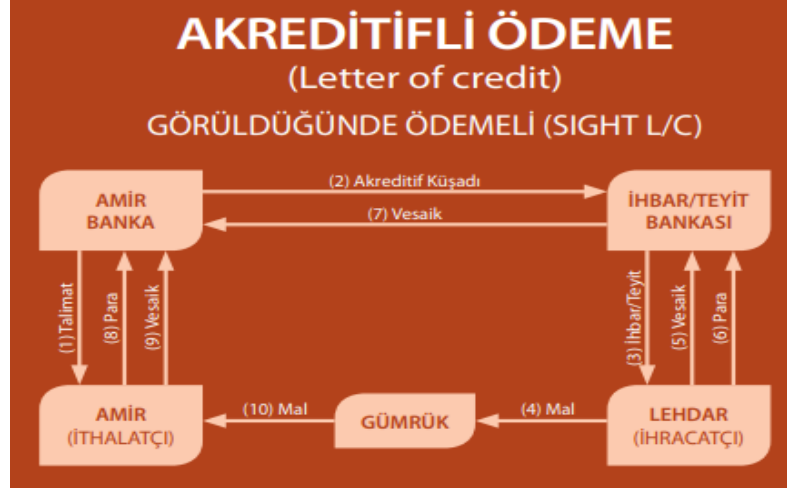
Akreditifin tarafları şu şekildedir⁷²:

- Akreditif Amiri: İthalat yapan firmadır ve işlemleri bankasına akreditif açma talimatı vererek başlatır.
- Amir Banka: Akreditif amirinin talimatı ile akreditif açan bankadır.
- İhbar Bankası: Amir bankanın verdiği akreditif metninde belirtilen görevi kapsamında lehtara veya onun bankasına akreditif ihbarında bulunur.
- Akreditif Lehtarı: İhracatçı firmadır ve kendisine ihbar edilen akreditif şartları çerçevesinde malı gönderir ve vesaiki bankasına ibraz eder.
- Teyit Bankası: Akreditifte yer alan şartların tam olarak sağlanması halinde ödeme yapma ya da poliçe kabul etme taahhüdünde bulunan bankadır.
- İştirah Bankası: İştirah satın alma anlamına gelmesine rağmen dış ticarete, yetkili bankanın akreditif şartlarına uygun vesaik karşılığında ödeme yapması veya taahhütte bulunması olarak kullanılır. Bunu yapan banka ise iştirah bankası olarak ifade edilmektedir.
- Rambursman Bankası: Amir bankanın ödeme talebinde bulunması ile akreditif bedelini ödeyen ve amir bankaya borç kaydeden ödeme ajanıdır.

⁷⁰ Atabaş, Nuşen Pelin Dalgıç, "UCP 600 Açısından Bankaların Belgelerle Bağlı Olması Kuralı", TBB Dergisi, S. 134, s. 492-493.

⁷¹ Kaya / Turguttopbaş, Dış Ticaret İşlemleri, s. 89.

⁷² Kodalak, Oğuzhan / Topal, Bayram / Dizkırıncı, Ahmet Selçuk, "Dış Ticarete Akreditifli Ödemeler: UCP 600'e Göre Bankalarda Güncel Örnek Uygulamalar", Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies, Y. 1, S. 3 (2015), s. 71.

Şekil 2. Akreditifli Ödeme

Kaynak: <http://www.iso.org.tr/sites/1/upload/files/dis-ticarette-bankacilik-islemleri-5369.pdf> (Erişim Tarihi: 08.01.2021).

Akreditifli ödeme şeklinde işlem süreci ile yukarıda yer alan şekil çerçevesinde şu şekilde ilerlemektedir ⁷³:

- Alıcı ve satıcı, şartlar hakkında görüşür ve bir akreditif düzenlenmesine karar verirler.
- Alıcı, kendi bankasına satıcı lehine akreditif açılması için talimatta bulunur.
- Alıcının bankası aldığı talimat doğrultusunda akreditif metni hazırlar ve muhabir bankaya iletir.
- Satıcının bankası, gönderilen akreditifi en kısa sürede satıcıya bildirir.
- Satıcı ihbar edilen akreditif şartları çerçevesinde ürünü hazırlar ve sevkiyatını yapar.
- Sevkiyattan sonra satıcı akreditifte kendisinden istenilen belgeleri bankaya sunar.
- Satıcının bankası, satıcının iletmiş olduğu belgeleri inceler ve bir sorun yoksa:

Teyitli akreditifte satıcının parasını öder.

Adi akreditifte ise kontrol edilmek üzere alıcının bankasına iletir.

- Satıcının bankası teyitli akreditifte kontrolden sonra satıcıya ödeme yapar.
- Alıcının bankası satıcının bankasına ödeme yapar.
- Alıcının bankası alıcıya belgeleri teslim eder.
- Alıcı gümrükten ürünleri teslim alır.

Akreditifler genel olarak; güvenlik, ödeme sorumluluğu, ödeme şartları ve kullanım amacına gruplandırılmaktadır.

⁷³ Akın, Hakan, Yeni İşimiz Dış Ticaret, İstanbul, Elma Yayınevi, 2019.

Güvenlik Açısından Akreditifler: Temmuz 2007'ye kadar akreditifler güvenlik açısından dönülebilir (kabili rücu) ve dönülemez (gayrikabili rücu) olarak ikiye ayrılmaktaydı. Ancak UCP 600 kuralları ile beraber dönülebilir akreditifler kaldırılarak akreditiflerin hepsi dönülemez şartı edinmiştir. Dönülebilir akreditifler, işlemin herhangi bir anında lehtara haber vermeksizin değiştirilebilen akreditiflerdir. UCP 600 kapsamında akreditifler dönülemez olarak açılmış olsa da taraflar anlaşığı takdirde dönülebilir şekilde de açılabilir ⁷⁴.

Ödeme Sorumluluğu Açısından Akreditifler: Bu açıdan akreditif türleri teyitli ve teyitsiz olmak üzere ikiye ayrılmaktadır. Teyitli akreditifler, UCP 600'ün 2. maddesine göre, lehtar onaylamadıkça değiştirilemeyen ve iptal edilemeyen akreditiflerdir. Akreditif açan bankanın ödeme taahhüdüne ilave olarak genelde ihracatçının ülkesinde bir bankanın daha akreditifi açan bankanın talebini kabul eden, bankanın teyidini eklemesi ile ikinci bankanın yani akreditifi açan bankanın yanı sıra, teyit bankasının da akreditif açan banka ödeme yükümlülüğünden dolayı lehtar, ödeme konusunda hem akreditif açan banka hem de teyit bankası tarafından güvenceye sahip olmaktadır. Teyitli akreditifler genelde ihracatçının, yalnızca ithalatçıya güven duymadığı değil aynı zamanda akreditifi açan bankaya (ithalatçı bankaya) da güvenmediği durumlarda talep edilmektedir ⁷⁵.

Akreditif metninde teyitsiz olduğu bildirilir ya da bu konuda herhangi bir açıklamaya yer verilmemişse, akreditif teyitsiz açılmış olur. Teyitsiz akreditiflerde, lehtarın bankası yalnızca akreditifi lehtara ihbar etme yükümlülüğündedir, ödeme konusunda herhangi bir sorumluluğu bulunmamaktadır. Alıcının bankası, akreditif metninde akreditifin teyitsiz olduğunu belirtmiş ya da teyit konusuna değinilmemişse akreditif teyitsiz olarak açılır. Lehtarın ülkesindeki bankanın uygun sevk vesaikinin ibrazı halinde ödeme yapılacağına ilişkin taahhüt ya da sorumluluğu bulunmamaktadır ⁷⁶.

Ödeme Şartları Bakımından Akreditifler: Bu kapsamdaki akreditifler, İbrazda (Görüldüğünde) Ödemeli Akreditif (At Sight L/C), Vadeli Akreditif (Deffered Payment L/C) ve Kabul Kredili Akreditif (Acceptance L/C) şeklinde üçe ayrılmaktadır.

İbrazda (Görüldüğünde) Ödemeli Akreditiflerde ödeme, amir bankanın verdiği yetki ile lehtarın akreditif şartlarına uygun olarak vesaiki teyit ya da ihbar bankası vasıtasıyla ibraz

⁷⁴ Zeynalzade, Seymur / Topal, Bayram / Dizkırıcı / Ahmet Selçuk, "İhracatta Akreditifli Ödeme Yönteminin Değerlendirilmesi", İşletme Bilimi Dergisi, Y. 4, S. 1 (2016), s. 130-131.

⁷⁵ Meral, Yurdagül, "Uluslararası Ticaret, Ülke Riski ve Finansman Metodu Olarak Teyitli Akreditifler: Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar", In Traders International Trade Academic Journal, Y. 2, S. 1 (2019), s. 13.

⁷⁶ Meral, Yurdagül, "Uluslararası Ticaret, Ülke Riski", s. 12.

etmesidir. Diğer bir ifade ile ödemenin amir banka ya da teyit bankası evrakları görüldüğünde yapılması gerektiğini belirtmektedir ⁷⁷.

Vadeli Akreditif; uygulamada en sık karşılaşılan ve genelde gelişmiş ülkelerin ithalatçıların tercih ettiği bir ödeme yöntemidir. Bu akreditif türü, ithalatçı ve ihracatçının yapmış olduğu satış sözleşmesi kapsamında akreditif bedelinin, belgelerin ibrazında değil ibrazdan belli bir süre sonra ihracatçıya ödenmesini öngörmektedir. Söz konusu süre vesaikin ibrazından, fatura tarihinden ya da sevk tarihinden itibaren 60, 90, 120 ve 180 gün olabilmektedir ⁷⁸.

Kabul Kredili Akreditif, vadeli bir ödeme taahhüdü olup ödeme aracı olarak poliçe kullanılmaktadır. Poliçe, akreditifte talep edilen belgelerdendir. Vadeli alım satımlarda kabul kredisi, satılan mal bedelinin vadeli poliçeye bağlandığı ve poliçe bedelinin satıcıya poliçenin vadesinde ödendiği ödeme yöntemidir. Kabul kredisi, ithalatçının sattığı malın bedelinin malın alımında değil ileri bir vadede, ihracatçının keşide edeceği vadeli bir poliçeyi ithalatçının kabul etmesi ya da ithalatçının kabul ettiği poliçeye bankasının aval vermesi ya da amir / teyit bankasının kabul etmesi koşuluyla vadede ödeneceğine dair ihracatçıya garanti veren kredi türüdür. Fakat kabul kredili akreditiflerde, poliçeler her zaman amir ya da teyit bankası üzerine keşide edilmektedir. Dolayısıyla asla ithalatçının üzerine keşideli poliçe düzenlenmemektedir. Poliçenin dahil olduğu ödeme şekilleri kabul kredili işlemler, söz konusu işlemler bir akreditif ise kabul kredili akreditif olarak ifade edilmektedir ⁷⁹.

Kullanış Amacına Göre Akreditifler: Bu kapsamda yer alan akreditifler; Devredilebilir Akreditif (Transferable L/C), Karşılıklı Akreditif (Back to Back L/C), Basit Akreditif (Fixed L/C), Bölünebilir Akreditif (Divisible L/C), Kırmızı Şartlı Akreditif (Red Clause L/C), Yeşil Şartlı Akreditif (Green Clause L/C), Rotatif (Döner, Yenilenen) Akreditif (Revolving L/C) şeklinde sıralanmaktadır.

Devredilebilir Akreditif, akreditif metninde “transferable” yazılması mecburi olan ve akreditif açılan lehtarın (ihracatçı) talimatı doğrultusunda akreditifin açıldığı bankadan bir ya da daha fazla lehtarın kullanımına imkan veren akreditif türüdür. Aksine bir ifade olmadığı sürece bir akreditif yalnızca bir defa devredilebilir. Devir yapıldığında ilk akreditifteki esasların değişmemesi koşulu ile akreditif tutarı, birim fiyatı, vade tarihi, vesaik ibraz süresi ve sevkiyat süresinde değişiklik yapılabilir. İkinci lehtar üçüncü lehtara açılan akreditifi

⁷⁷ Kızıl, Cevdet / Akman, Vedat / Demir, Nazan, “Dış Ticaret Uygulamalarında Akreditif İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi”, Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi, Y. 3, S. 2 (Aralık 2014), s. 26.

⁷⁸ Zeynalzade / Topal / Dizkırıcı, “İhracatta Akreditifli Ödeme”, s. 131.

⁷⁹ Dış Ticarete Bankacılık İşlemleri ve Akreditif, s. 43.

devredemez ve yalnızca gayri kabili rücu akreditifler devredilebilmektedir. Devredilebilir akreditif, genelde üretici olmayan, düşük kar marjı ile komisyon üzerinden işlem yapan ve sermayesi yetersiz firmalar tarafından tercih edilmektedir. Bu akreditif, aracı ihracatçıların kendileri için açmış oldukları akreditifi, malları aldıkları kuruluşlara devretmelerine imkan vermektedir⁸⁰.

Karşılıklı Akreditif, genel olarak transit ticarete aracı vasıtasıyla gerçekleştirilen satışlarda kullanılmaktadır. Devredilebilir akreditifteki gibi ilk lehtar aracı olarak ihracatı yapmakta ve ithalatçının malların imalatçısı ile tanışmasını, imalatçı ya da asıl satıcı ile satış ilişkisine girmesini istememektedir. Karşılıklı akreditif şeklinde bankaların riski yüksek olduğundan komisyonda o oranda artmaktadır bu sebeple sınırlı düzeyde uygulanmaktadır⁸¹.

Basit Akreditif, tek sefer uygulanan ve tekrarlanmayan akreditif türüdür. Akreditif metninde rotatif ifadesine yer verilmemişse o zaman adi (basit) akreditif söz konusu olmaktadır.

Bölünebilir Akreditif; devredilebilir akreditifte “bölünebilir” ifadesine yer verilmişse, akreditif birden fazla ihracatçıya devredilebilmektedir. İthalatçılar bu uygulamayı genelde birden fazla ihracatçıdan mal ithal etmeleri gerektiğinde kullanmaktadırlar ve akreditifi ihracatçı ülkede yer alan temsilcileri açmaktadırlar⁸².

Kırmızı Şartlı Akreditif, akreditif tutarının bir kısmının veya tamamının ihracatçıya peşin ödenmesini sağlamaktadır. Bu akreditif şeklinde, ihracatçıya malı yüklemeye önce bir çeşit avans ya da ön finansman sağlanmaktadır. Bu durumda akreditifi alan ihracatçı bankası (teyit bankası) ya da görevli banka ödeme yapmaktadır. Amir banka üstlenmiş olduğu riske ilişkin, konusu avans ödenen tutara karşılık sözleşmede belirtilen sürede yüklemenin yapılması ve malların gönderilmesi olan bir garanti mektubu isteyebilir⁸³.

Yeşil Şartlı Akreditif, peşin ödeme imkanı sunan akreditif çeşididir. Mal bedeli, ihracatçının malları sevk etmeden önce, bankanın kontrol ettiği ambar / antrepoya koymasından sonra düzenlenmiş olan, malların mülkiyetini bankaya devreden ambar teslim makbuzları / antrepo makbuzları ile garanti altına alınmaktadır. Ambar teslim makbuzlarını / antrepo makbuzlarını ambar şirketi düzenlemekte ve bu makbuzlar depolanmış malların değerini göstermektedir. Bu akreditif türü, belirtilen değerlerin bir kısmının ya da tamamının ihracatçıya ödenmesine ve ihracatçıya malların sevkiyatından önce akreditiften tahsilat

⁸⁰ Aydın, Nurhan / Şen, Mehmet / Berk, Niyazi, Finansal Yönetim-I, ed. Güven Sevil / Mehmet Başar, Eskişehir, Anadolu Üniversitesi Yayınları, 2012, s. 211.

⁸¹ Zeynalzade / Topal / Dizkırıcı, “İhracatta Akreditifli Ödeme”, s. 132.

⁸² Zeynalzade / Topal / Dizkırıcı, “İhracatta Akreditifli Ödeme”, s. 132.

⁸³ Dış Ticarete Bankacılık İşlemleri ve Akreditif, s. 45.

yapmasına imkan vermektedir. Amir banka, ambar makbuzu karşılığında ihracatçı bankasına ödeme yapmaktadır⁸⁴.

Rotatif Akreditif; şartlara göre kısmen ya da bütünüyle kullanıldığında değişikliğe gerek olmadan akreditifin daha önce belirlenen tutarda yenilenmesidir. Bu yenileme ile ihracatçının ilk akreditif şartlarına uygun olarak aynı şartlardan yararlanarak tekrardan ihracat yapması amaçlanmaktadır. Rotatif akreditifte ithalatçı aynı şirketten düzenli olarak mal aldığı için uzun vadeli bir akreditif açılmasını ve bankadan uzun vadeli kredi alımında yüksek maliyetlerden kurtularak küçük partiler halinde akreditif açılması ve kendiliğinden yenilenmesi imkanı sunmaktadır⁸⁵.

2.1.5. Talep Garantilerine İlişkin Birörnek Kurallar-URDG 758

Talep Garantilerine İlişkin Birörnek Kurallar (Uniform Rules for Demand Guarantee-URDG), ICC tarafından garantiler ve kontrgarantiler için belirlenmiş kurallardır. Incoterms ve UCP benzeri kurallar 1930'larda ortaya çıkmışken URDG, 1990'lı yıllarda ortaya çıkmıştır. UCP'nin kullanıldığı dönemlerde garantiler de kullanılmıştır ancak ülkelerin kendi yasalarında akreditiflerin aksine garantilerle ilgili düzenlemeler yer aldığından ve uluslararası kurallara ihtiyaç duyulmadığından URDG diğerlerine göre daha geç ortaya çıkmıştır. Ancak ülkelerin bu konuda yasalarının olması sorunları azaltmamıştır. Yapılan bir ICC seminerinde, URDG'nin gecikmiş olmasının kuralların benimsenmesi sürecini yavaşlattığını ve UCP'nin uzun yıllar önce kullanılmaya başlanması ile akreditiflerin UCP'ye tabi olarak açılmasının normalleştiğini ancak banka garantilerinde URDG'nin henüz bu noktaya gelemediği belirtilmiştir. Bu sebeple ICC, UCP 600'den esinlenerek URDG 758'i yayınlamıştır⁸⁶.

ICC, banka teminatlarıyla ilgili ilk olarak 1978'de Akdi Teminatlar İçin Yeknesak Kurallar (Uniform Rules for Contract Guarantees-URCG 325) adıyla bir düzenleme yapmış ve 325 sayılı broşür olarak yayınlamıştır. Bu broşürde yer alan kuralları daha sonra ICC tarafından gözden geçirilmiş ve Talep Garantiler İçin Yeknesak Kurallar (Uniform Rules Demand Guarantees-URDG 458), 27 Ekim 1992'de yürürlüğe girmiştir. URDG 458'in yerine 1 Temmuz 2010'da Garantilere İlişkin Birörnek Kurallar Model Formları Kapsayan 2010

⁸⁴ Dış Ticarete Bankacılık İşlemleri ve Akreditif, s. 45.

⁸⁵ Aydın / Şen / Berk, Finansal Yönetim-I, s. 210.

⁸⁶ Özalp, Abdurrahman, "ICC'nin Yeni Uluslararası Garanti Kuralları; URDG 758", https://www.abdurrahmanozalp.com/FileUpload/as927292/File/urdg_makale_hukuk_dergisi_a.ozalp_2.pdf (Erişim Tarihi: 09.01.2021), s. 1.

Revizyonu (ICC Uniform Rules for Demand Gurantees Including Model Forms 2010 Revision-URDG 758) kullanılmaya başlanmıştır⁸⁷.

ICC'nin ilk olarak 1991 yılında kabul ettiği URDG, amirin, lehtarın ve garantörün hukuki menfaatlerini en uygun şekilde dengelemeyi amaçlamaktadır. Bu kurallar, talep garantilerinin oluşturulmasını daha basit hale getirerek garantiler konusunda küresel düzeyde bir model sunmaktadır. Talep garantileri, bir amirin talimatları ile, lehtara, garantide belirlenen maksimum tutara kadar talep edilebilecek herhangi bir meblağın ödenmesi için garantör tarafından verilen gayrikabili rücu taahhütler olup asıl sözleşmesel ilişkilerden ayrıdır. Belgeli krediler, ihracatçıya yüklemenin yapıldığına dair uygun belgelerin ibrazı ile ödeme yapılacağına teminatını verirken, talep garantileri ithalatçıyı ihracatçının geç ya da ayıplı ifası veya hiç ifa etmemesine karşı korumaktadır⁸⁸.

Teminat mektupları, ICC'nin URDG 758 sayılı kuralları çerçevesinde açılmaktadır. İlgili yayının orijinali "Guide to ICC Uniform Rules for Demand Guarantees (URDG 758)" şeklindedir. Ancak bu yayın Türkçede Garantilere İlişin Birörnek Kurallar (URDG 758) olarak kullanılmaktadır. Demand Guarantees, Türkçeye Talep Garantileri olarak çevrilmiş olsa da ülkemizde bunun yerine Teminat Mektubu kavramı kullanılmaktadır. Keza Türkiye'de bir teminat mektubunun ödenmesi için garanti lehtarının (muhatap), satıcı ya da yüklenicinin yükümlülüğünü yerine getirmediğinde tazmin talebini imzalı yazılı beyan ile garantör bankaya sunması gerekmektedir⁸⁹.

Teminat mektubu genel olarak, bankanın lehtarın ödeme gücü konusunda garanti vermesi, lehtarın ödeme yapmaması halinde muhataba ödemeyi bankanın yapacağını teminatının verildiği sözleşmedir. Teminat sözleşmesinde banka, sonucun sorumluluğunu üzerine almaktadır. Dolayısıyla burada bir garanti fonksiyonu görmektedir⁹⁰.

Teminat mektuplarına ilişkin URDG 758 kapsamında tarafların sorumlulukları şu şekildedir⁹¹:

Garantörün Sorumluluğu Dışındaki Durumlar:

- Belgelerin geçerliliği için sorumluluk alınmaması: Garantörün, kendisine sunulan belgelerin geçerliliği ile ilgili bir yükümlülüğü yoktur. Belgelerin şekil olarak eksiksiz, doğru, gerçek ya da sahte olması veya belgelerin hukuki sonuçları dolayısıyla, belgedeki ya da

⁸⁷ Koç, Himmet, "Hukuki Açıdan Banka Teminat Mektupları", Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, Y. 69, S. 2 (2020), s. 573.

⁸⁸ Talep Garantilerine İlişin Birörnek Kurallar, 2010, <http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/talep-garantilerine-iliskin-birornek-kurallar/> (Erişim Tarihi: 09.01.2021).

⁸⁹ Meral, "Stratejik Finansal Yönetiminde", s. 520-521.

⁹⁰ Koç, Himmet, "Hukuki Açıdan Banka Teminat Mektupları", s. 570.

⁹¹ Palacıoğlu, Tezer, "Banka Teminat Mektupları", İstanbul Kalkınma Ajansı, (Temmuz 2018), s. 9-10.

sonradan eklenen genel/özel şartlar sebebiyle sorumluluk üstlenmez. Herhangi bir belgenin temsil ettiği malın, hizmetin ya da yapılan işlerin mevcut olup olmadığı, tanımı, miktarı, ağırlığı, kalitesi, durumu, ambalajı, teslimatı ya da değerine, herhangi bir kişinin iyi niyetine, ihmeline, eylemlerine, mali durumlarına, ticari itibarlarına ilişkin sorumluluğu yoktur.

- Belgelerin iletilmesinde ve çevirisinde sorumluluğu bulunmamaktadır.

- Üçüncü kişilerin eylemlerinden sorumlu olmaması: Garantör, üçüncü şahsın hizmetinden faydalandığı durumlarda amir ya da kontrgarantör hesabına hizmetten faydalandığından risk bu kişilere aittir.

Amirin Sorumlulukları: Teminat mektubuna ilişkin masraflardan sorumludur. Hatta masrafların lehtara ait olacağı belirtilmiş olsa da lehtarın ödemediği masraflar amirin sorumluluğundadır.

Lehtarın Sorumlulukları; kurallar gereği teminat mektubundan kaynaklanan masraflar amirin sorumluluğunda olmakla birlikte masrafları lehtarın ödeyeceği kararlaştırılmış olabilir.

SONUÇ

Bağımsız ülkeler arasında gerçekleştirilen ticaret işlemleri, dış ticaret olarak adlandırılmaktadır. Günümüzde küreselleşmenin yoğun biçimde hızlandığı rekabet ortamı, dış ticaretin de yoğunlaşmasına yol açmıştır. Bu yoğunluk, ticari hareketlenmeyi ve pek çok transferi sağladığı gibi çeşitli problemleri de beraberinde getirmiştir. Uluslararası ticarete pek çok uyumsuzluğun ortaya çıktığı görülmektedir. Ülkelerin artık birbirlerine neredeyse tamamıyla bağımlı olduğu günümüzde, uluslararası ticarete yeknesak kurallar çerçevesinde hareket edilmesi zorunlu hale gelmiştir. Ülkelerin her birinde ayrı hukuki uygulamaların olması dış ticarete sorunlar yaratmaktadır. Yapılan bu çalışmada, uluslararası ticarete kullanılan satım sözleşmesine, teslim şekillerine ve bazı ödeme yöntemlerine ilişkin genel kabul görmüş kurallara yer verilmiştir.

Uluslararası ticaretin geliştirilmesi için olası uyumsuzlukların çözüme kavuşturulması gerekmektedir. Bu kapsamda uluslararası taşınır mal satımı için düzenlenen satış sözleşmesi en önemli sözleşme olup anlaşmazlık halinde tarafların farklı uygulamalara başvurusu sorunun büyümesine yol açacaktır. Dolayısıyla uluslararası ticari kuralların birörnek hale getirilmesi, küresel düzeyde kabul görmüş etkili bir düzenlemenin yapılması ticaretin gelişmesi için yararlı olmuştur.

Uluslararası ticarete yapılan satım sözleşmesinde hangi kuralların geçerli olduğunun netleştirilmesi tarafların lehine bir durum yaratmaktadır. Viyana Antlaşması, satım sözleşmelerinde yer alan kuruluş, ifa ve sonra erme süreçlerine ilişkin ve yalnızca taşınır mal ile uluslararası satışlarda geçerli olan düzenlemeler yapmıştır. Antlaşma çerçevesinde tarafların hak ve yükümlülükleri belirlenmiş ve sözleşmenin ve hükümlerinin geçerliliği ile sözleşme konusu mallara etkisine değinilmemiştir. Dolayısıyla Antlaşma şartlarının geçerli olacağı kesin olsa bile Antlaşma'da belirtilmeyen konularda iç hukuk ile beraber çözüm sağlanacaktır.

Taşınır mal ticaretinde yapılacak satım sözleşmesi için düzenlenmiş olan Viyana Antlaşması haricinde ICC'nin belirlemiş olduğu birtakım kurallar vardır. Bunlardan en önemlisi teslim şekillerine ilişkin düzenlemelerin yer aldığı Incoterms kurallarıdır. Bu kurallar malların alıcıya tesliminde tarafların yükümlülükleri, masrafları, hasarın geçişi ve belgelere ilişkin sorumlulukları düzenlemektedir. Ödeme şekilleri, mülkiyetin geçişi, taşıma ve sigorta sözleşmesi, satım sözleşmesine ilişkin konular ve anlaşmazlıklar hakkında herhangi

bir kural belirlememektedir. Dolayısıyla Incoterms kuralları, sadece satım konusu malın teslimi ile ilgili kurallar koymaktadır.

ICC'nin düzenlemiş olduğu kurallardan biri diğeri de vesaik mukabili ödemeye ilişkin olan Tahsiller İçin Birörnek Kurallardır (URC 522). Vesaik mukabili ödeme özetle, bankanın, ihraç bedelini aldıktan sonra vesaikleri ithalatçıya teslim etmesi ve alıcının da bu belgelerle malını gümrükten alması şeklinde gerçekleşmesidir.

ICC'nin düzenlediğı kurallardan biri de Akreditiflere İlişkin Birörnek Usuller ve Uygulamalardır (UCP 600). ICC'nin 600 sayılı broşüründe akreditif, bir araç olarak satış ve diğeri sözleşmelerden ayrı tutulmuştur. Broşür, bankaların mal, hizmet ya da işleri değil belgeleri göz önünde bulundurarak işlem yapmalıdır. Akreditifler genel olarak güvenlik, ödeme sorumluluğu, ödeme şartları ve kullanım amacına göre sınıflandırılmaktadır.

Talep Garantilerine İlişkin Birörnek Kurallar (URDG 758), ICC'nin, talep garantilerinin oluşturulmasını basitleştirerek küresel anlamda bir model oluşturmak amacıyla yaptığı düzenlemelerden biridir. Ülkemizde talep garantileri yerine teminat mektupları ifadesi kullanılmaktadır. Teminat mektubu bankanın, lehtarın ödeme gücü ile ilgili garanti vermesi ve lehtar ödeme yapmadığı takdirde ödemeyi kendisinin yapacağını belirttiği sözleşmedir. Kısaca bu sözleşmelerde banka ortaya çıkacak sonucun yükümlülüğünü üstlenmektedir.

Çalışmada detaylı biçimde ele alındığı üzere, küreselleşme sonucunda rekabetin uluslararası anlamda da artması ile beraber uluslararası ticarete çeşitli sorunların ve uyuşmazlıkların ortaya çıktığı görülmektedir. Viyana Antlaşması, uluslararası taşınır mal satımına ilişkin sözleşmelerin kuruluş, ifa ve sona erme süreçleri ile ilgili maddi hukuk kurallarını düzenleyerek, sözü edilen uyuşmazlıkların çözümünde önemli bir anahtar niteliğindedir. Çalışmada, bu antlaşmanın uluslararası ticarete meydana gelen uyuşmazlıkların çözümü noktasında fonksiyonları açıklanmıştır.

KAYNAKÇA

- Açıl, F. (2015). Dış Ticaret İşlemleri. İstanbul Üniversitesi Açık ve Uzaktan Eğitim Fakültesi. 12, 25, 2020 tarihinde http://auzefkitap.istanbul.edu.tr/kitap/bankacilik_ve_sigortacilik_onlisans_ue/dis_tic_islemleri.pdf adresinden alındı
- Ağaoğlu, C. (2020). Incoterms 2020. *Public and Private International Law Bulletin*, 40(2), 1113-1149.
- Ağsakal, A., & Erkan, M. K. (2016). Türkiye'de Dış Ticarete Ödeme Şekilleri ve Faiz Oranları. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 12(12), 581-588.
- Akın, H. (2016). *Yeni İşimiz Dış Ticaret*. İstanbul: Elma Yayınevi.
- Aktürk, İ. Y. (2015). Viyana Satım Sözleşmesi Kapsamında Satıcının Ayıptan Doğan Sorumluluğu. *Ankara Barosu Dergisi*(1), 211-238.
- Atabaş, N. P. (2018). UCP 600 Açısından Bankaların Belgelere Bağlı Olması Kuralı. *TBB Dergisi*(134), 487-518.
- Ataseven, B., & Döğler, H. (2018). Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması Uyarınca Satıcının Tazminat Sorumluluğu. 21-36. 12, 16, 2020 tarihinde https://www.goksusafiisik.av.tr/Articletter/2018_Winter/GSI_Articletter_2018_Winter_Article2.pdf adresinden alındı
- Ateş, D. (2006). Küreselleşme: Ne Kadar Tek Boyutlu. *Doğuş Üniversitesi Dergisi*, 7(1), 25-38.
- Aydemir, C., & Kaya, M. (2007, Bahar). Küreselleşme Kavramı ve Ekonomik Yönü. *Elektronik Sosyal Bilimler Dergisi*, 6(20), 260-282.
- Aydın, N., Şen, M., & Berk, N. (2012). *Finansal Yönetim-I*. (G. Sevil, & M. Başar , Dü) Eskişehir: Anadolu Ünivesitesi Yayınları.
- Aydın, Ö. (2013, Kasım-Aralık). Hasarın Geçişine İlişkin Viyana Konvansiyonu Hükümleri ile 818 Sayılı Borçlar Kanunu ve 6098 Sayılı Türk Borçlar Kanunu'nun Karşılaştırılması. *İstanbul Barosu Dergisi*, 87(2013/6), 200-235.
- Ayhan, H. L. (2011). Birleşmiş Milletler Viyana Sözleşmesi'ne Göre Uluslararası Satım Sözleşmelerinde Satıcının Ayıba Karşı Tekeffül Borcu. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 15(2), 1-57.

- Aytekin, İ. (2013, Haziran). Küreselleşme ve Ekonomik Küreselleşme. *Bitlis Eren Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2), 123-134.
- Aytüre, S., & Berki, Ö. (2018). Uluslararası Ticarete Denizyolu Taşımacılığı ve Ticaret Hukuku Bakımından Önemi. *IV. International Caucasus-Central Asia Foreign Trade and Logistics Congress*, (s. 1234-1248). Aydın.
- Babayiğit, S. (2010). Uluslararası Ticarete Kullanılan Belgeler. *Erzincan Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(1-2), 199-229.
- Bağcıoğlu, R. (2019, Ağustos). Dış Ticaretteki Riskler V. *Satınalma Dergisi*, 7(80), 49-57.
- Baş, E. (2013). Satım Hukukunda Aynen İfa Talebinin Birinci Yaptırım Olması Sorunu. *Journal of Yaşar University*, 8(Özel), 623-655.
- Başlangıç, S. Ö. (2015). Uluslararası Lojistik Uygulamalarında Teslim Şekilleri ve Teslim Şekli Seçimini Etkileyen Unsurların Belirlenmesi. *Adnan Menderes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Doktora Tezi*. Aydın.
- Bayram, O. (2019). Uluslararası Ticarete Tahsil Esasına Dayalı Ödeme Şekilleri (Collection Basis) ve Uygulama Adımları. *İzmir Katip Çelebi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 223-230.
- Baytar, O. (2011). Küreselleşme Dinamiklerinin Medya Sektörüne Etkileri. *Karadeniz Teknik Üniversitesi İletişim Araştırmaları Dergisi*, 1(1), 45-66.
- Beysülen, B. (2015, Aralık). Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) ve Türk Borçlar Kanunu Kapsamında Kısmen İfa ve Kısmen Ayıplı İfa Halinde Alıcının Hakları. 12 25, 2020 tarihinde <https://docplayer.biz.tr/63078651-Milletlerarasi-mal-satimina-iliskin-sozlesmeler-hakkinda-birlesmis-milletler-antlasmasi-cisg-ve-turk-borclar-kanunu-kapsaminda-kismi-ifa-ve-kismen.html> adresinden alındı
- Bican, B. (2015). Milletlerarası Ticaret Odası Tahkimi, Görev Belgesi ve Usulü. *Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*(21), 1-21.
- Bıçak, V. T. (tarih yok). *Uluslararası Ticarete Teslim Şekilleri*. 01 03, 2021 tarihinde <https://www.bicakhukuk.com/wp-content/uploads/2020/06/Uluslararası-C4%B1-Ticarete-Teslim-%C5%9Eekilleri.pdf> adresinden alındı
- Caner, O. (2012, Güz). Incoterms 2010 (ICC Rules For The Use of Domestic and International Trade Terms). *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(22), 223-262.

- Ceylan, Ö. (2016). Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler (Viyana) Antlaşması Uyarınca Sözleşmenin İhlali Halinde Alıcının Hakları. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.
- Ceylan, S. (2020). Deniz Taşımacılığı ve Incoterms: Fob'a İlişkin Bir Değerlendirme. *Uygulamalı Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(2), 13-39.
- Coşkun, A. (2014, Nisan). Dış Ticaret Teorileri Kapsamında Türkiye'nin Rekabet Gücü Üzerine Bir Değerlendirme. *Tekirdağ S.M.M.M Odası Sosyal Bilimler Dergisi*(3), 1-10.
- Çelik, M. Y. (2012, Nisan). Boyutları ve Farklı Algılarıyla Küreselleşme. *Dumlupınar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 32(2), 57-74.
- Çetiner, B. (2007, Ekim). Türk Borçlar Kanunu Tasarısı ile BM Satım Hukuku'nun Satıcının Sorumluluğu Bakımından Karşılaştırmalı İncelenmesi. *Legal Hukuk Dergisi*, 5(58), 3139-3152.
- Demir, Z. R. (2019). Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Uyarınca Alıcının Aynen İfa Talebi ve Türk Borçlar Hukuku İle Karşılaştırılması. *Public and Private International Law Bulletin*, 39(2), 553-584.
- Demirci, C. Ş., Yalçın, K. B., & Okur, M. S. (2020, Summer). Incoterms 2020. 25-41. 12 30, 2020 tarihinde https://www.goksusafiisik.av.tr/Articleletter/2020_Summer/GSI_Articleletter_2020_Summer_Article2.pdf adresinden alındı
- Develioğlu, H. M. (2013). CISG'nin Sözleşmelerin Konusu ve Niteliği Bakımından Uygulama Alanı. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*(Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı), 53-71.
- Deviren, N. V. (2004, Eylül). Yeni Dış Ticaret Teorileri. *Mevzuat Dergisi*, 7(81). 01 12, 2021 tarihinde <https://www.mevzuatdergisi.com/2004/09a/05.htm> adresinden alındı
- Deynekli, A. (tarih yok). Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Uygulama Alanı. *International Conference On Eurasian Economies 2015*, 606-609.
- Deynekli, A. (tarih yok). Uluslararası Ticarete Vesaik Mukabili Ödeme. *International Conference on Eurasian Economies 2014*, 1-5.
- Dikkaya, M., & Deniz , F. (2006). Ekonomik Küreselleşmenin Yol Açtığı Problemler: Teorik Bir Bakış. *ZKÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, 2(3), 163-181.

- Dış Ticarete Bankacılık İşlemleri ve Akreditif. (2015). İstanbul Sanayi Odası Yayınları. 01 08, 2021 tarihinde <http://www.iso.org.tr/sites/1/upload/files/dis-ticarete-bankacilik-islemleri-5369.pdf> adresinden alındı
- Dış Ticarete Ödeme ve Teslim Şekilleri. (2015, Ekim). İstanbul Sanayi Odası Yayınları. 01 03, 2021 tarihinde http://www.iso.org.tr/sites/1/upload/files/Teslim_Sekilleri_29Ekim-5370.pdf adresinden alındı
- Doğan, Ö. (2020, Mart). Incoterms 2020 ve TFRS 15 Müşteri Sözleşmelerinin Hasılat Standardı Kapsamında Raporlanması. *Muhasebe ve Vergi Uygulamaları Dergisi*, 14(1), 313-341.
- Dönmez, C. (2019). CISG Uyarınca Alıcı ve Satıcının Sorumluluktan Kurtulması ve Türk Borçlar Hukuku ile Karşılaştırması. *Public and Private International Law Bulletin*, 39(1), 111-143.
- Dura, C. (2000). Yeni Dış Ticaret Teorileri: Genel Bir Bakış. *Erciyes Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*(16), 1-16.
- Ekizceleroğlu, C. (2011). Türkiye'de Bilgi Ekonomisi ve Bilgi Yoğun Malların Dış Ticareti. *Marmara Üniversitesi İ.İ.B.F. Dergisi*, 30(1), 209-228.
- Elçin, A. B. (2012). *Küreselleşmenin Tarihçesi*. 12 15, 2020 tarihinde <http://www.meritymm.com/wp-content/uploads/2013/05/kuresellesme.pdf> adresinden alındı
- Erdem, E. (2012). Viyana Satım Antlaşması'na Genel Bakış ve Maddi Uygulama Alanı. Ş. Şıpka, & A. C. Yıldırım (Dü) içinde, *Yeni Türk Borçlar Kanunu ve CISG'a göre Satış Sözleşmeleri: Sales Contracts Under the New Turkish Code of Obligations and The CISG* (s. 117-156). İstanbul: On İki Levha.
- Erdem, E. (2016). Viyana Satım Anlaşması Uyarınca Teamüllerin Önemi. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 22(3), 1025-1043.
- Erdem, E. (2019, Eylül). *Milletlerarası Ticari Terimler Yenilendi: Incoterms 2020*. 12 25, 2020 tarihinde <http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/milletlerarasiticari-terimler-yenilendi-incoterms-2020/> adresinden alındı
- Erdoğan, M. (2002). Küreselleşme, Hukuk ve Türkiye. *Liberal Düşünce*(25-26), 53-65.
- Eşen, M. (2020, 12 15). *Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) ve Uygulama Alanı*. www.academia.edu: https://www.academia.edu/42773987/CISG_VE_UYGULAMA_ALANI adresinden alındı

- globelink-unimar.com. (tarih yok). *Incoterms 2020 ve Getirdiği Değişiklikler*. 12 30, 2020 tarihinde <https://www.globelink-unimar.com/incoterms-2020-ve-getirdigi-degisiklikler> adresinden alındı
- Gökgöz, A., & Özdemir , H. (2015). Dış Ticarete Teslim ve Ödeme Şekillerinin TMS 18 Hasılat Standardı Çerçevesinde İnceleme. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 1(3), 105-122.
- Göngen, M. A. (2013, Ağustos). Küreselleşmenin Ekonomik Boyutu Küreselleşmeyi Yöneten Üç Ana Kurum: IMF, Dünya Bankası, Dünya Ticaret Örgütü. *SDÜ Fen Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*(29), 117-134.
- Günel, İ. (2019, Nisan). Viyana Satım Sözleşmesinin (CISG) İfa Engelleri Sistemi ve Bu Sistemde Alıcının Sahip Olduğu Haklar. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 11(38), 163-200.
- Gürgen, B. (2020). Incoterms Uygulamalarının Gelişimi ve Incoterms 2020 Düzenlemesine İlişkin Bir Değerlendirme. *Atılım Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*. Ankara.
- Gürkan, Ö. (2001). Küreselleşme ve Yeni Ekonomik Düzen. *Sosyal ve Beşeri Bilimler Araştırmaları Dergisi*(3), 1-15.
- ihracat.co*. (2019). 12 31, 2020 tarihinde <https://www.ihracat.co/2019/12/icc-incoterms-2020-teslim-sekilleri.html> adresinden alındı
- İşintan, P. (2013). Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması ve Borçlar Kanunu Düzenlemelerinde Aynen İfa Kavramı. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 1(Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı), 161-181.
- Karaca, H. A. (2019). CISG'in Milletlerarası Uygulama Alanı, İrade Serbestisi ve Bazı Yorum Meseleleri. *Public and Private International Law Bulletin*, 39(1), 189-215.
- Karacan, H. (2007). Uluslararası Satım Sözleşmelerine İlişkin Birleşmiş Milletler Konvansiyonu'nda (CISG) Satıcı Açısından İfa Yeri ve Zamanı. *ERciyes Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 2(3-4), 243-270.
- Karaman, T. A. (2013). Borçlar Kanunu ve Viyana Satım Antlaşması (VSA) Çerçevesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu ve Alıcının Hakları. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*(Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Antlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı), 225-258.

- Kaya, F. (tarih yok). *Uluslararası Ticarete Teslim Şekilleri*. 01 01, 2021 tarihinde http://archive.ismmmo.org.tr/docs/yayinlar/MevzuatSerisi/Mevzuat10/003_bolum%20_3_%204_ve_5.pdf adresinden alındı
- Kaya, F., & Turguttopbaş, N. (2012). *Dış Ticaret İşlemleri*. (A. B. Başar, Dü.) Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi Yayınları .
- Keskin, A. (2007). İthalat İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi ve Bir Uygulama. *İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul.
- Kılıç, Ş. A. (2010). Uluslararası Ticarete Vesaik Mukabili Ödeme Yöntemi. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 14(2), 1-44.
- Kıvılcım, F. (2013). Küreselleşme Olgusu ve Çokuluslu Şirketlerin Küreselleşme Süreci Üzerindeki Rolü. *Ekonomi Bilimleri Dergisi*, 5(2), 1-16.
- Kızıl, C., Akman, V., & Demir, N. (2014, Aralık). Dış Ticaret Uygulamalarında Akreditif İşlemlerinin Muhasebeleştirilmesi. *Trakya Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi E-Dergi*, 3(2), 21-45.
- Kızılay, A. (2017). Türk Borçlar Kanunu ile Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Hükümleri Çerçevesinde Satış Sözleşmesinde Ayıptan Sorumlulukta Alıcının Seçtiği Hakkın Değiştirilebilirliği Sorunu. *Hacettepe Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(2), 193-2010.
- Kocasakal, Ö. (2015). Viyana Konvansiyonu'nun Milletlerarası Özel Hukuk Bakımından Uygulanma Alanı. *Galatasaray Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*(Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Anlaşması'nın (CISG) Türk Borçlar Kanunu Çerçevesinde Değerlendirilmesi Sempozyumu Özel Sayısı), 19-52.
- Koç, H. (2020). Hukuki Açından Banka Teminat Mektupları. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 69(2), 567-602.
- Kodalak, O., Topal, B., & Dizkırıcı, A. S. (2015). Dış Ticarete Akreditifli Ödemeler: UCP 600'e Göre Bankalarda Güncel Örnek Uygulamalar. *Journal of Accounting, Finance and Auditing Studies*, 1(3), 68-90.
- Koroğlu, B. (2013). Milletlerarası Mal Satım Sözleşmeleri Hakkında Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (CISG) Madde 79 ve 80 Kapsamında Sorumluluktan Kurtulma. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1-2), 775-804.
- Köse, Y. E. (2017, Mayıs). Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi. *Uluslararası Hukuk Bülteni*(11), 22-24. https://diabgm.adalet.gov.tr/arsiv/makaleler/sayi11makaleler/y_emrekose.pdf adresinden alındı

- Kurşat, P. (2018, Ekim). Viyana Satım Sözleşmesi Madde 74 Vd. Uyarınca Sözleşme İhlalinden Doğan Sorumluluk. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 9(36), 313-340.
- Kuyucu, A. S. (2020). CIF Satışlarda Kurulacak Sigorta Sözleşmesi ve Satış Bedelinin Ödenmemesinin Sigorta Konusu Menfaat Bakımından Değerlendirilmesi. *İnönü Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 11(2), 724-739.
- Meral, Y. (2019). Stratejik Finansal Yönetiminde Teminat Mektupları ve Teminat (Standby) Akreditiflerinin Rolü. *İstanbul Ticaret Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 18(35), 517-527.
- Meral, Y. (2019). Uluslararası Ticaret, Ülke Riski ve Finansman Metodu Olarak Teyitli Akreditifler: Uygulamada Dikkat Edilmesi Gereken Hususlar. *In Traders International Trade Academic Journal*, 2(1), 1-31.
- Müftüoğlu, S. (2018, Aralık). *CISG Altında Ayıplı İfa Halinde Alıcının Seçimlik Hakları*. 12 18, 2020 tarihinde <http://www.yaziciiao.com/tr/cisg-altinda-ayipli-ifa-halinde-alicinin-secimlik-haklari/> adresinden alındı
- Ortakarpuz, M. (2020). Uluslararası Ticaretin Gelişimine ve Kolaylaştırılmasına Yönelik Güncel Gelişmeler. A. Gedik, & A. Antepli (Dü) içinde, *Sosyal Bilimlerde Güncel Konular* (s. 101-128). Konya: Eğitim Yayınevi.
- Ortakarpuz, M. (2020). Uluslararası Ticaretin Gelişimine ve Kolaylaştırılmasına Yönelik Güncel Gelişmeler. A. Gedik, & A. Antepli (Dü) içinde, *Sosyal Bilimlerde Güncel Konular*. Konya: Eğitim Yayınevi.
- Özalp, A. (2019). Ticaretin Kuralları. *Uluslararası Ticaret Dergisi*(4), 4-5.
- Özalp, A. (2020). *Ticaretin Mal Teslim Yöntemleri (Incoterms 2020)*. 12 31, 2020 tarihinde https://books.google.com.tr/books?hl=tr&lr=&id=4prUDwAAQBAJ&oi=fnd&pg=PA6&dq=fca+ta%C5%9F%C4%B1ma+y%C3%B6ntemi&ots=fLssFU5cdy&sig=XVYjWaUZNf0jkmy1zcJVYp8RC2g&redir_esc=y#v=onepage&q=fca%20ta%C5%9F%C4%B1ma%20y%C3%B6ntemi&f=false adresinden alındı
- Özalp, A. (tarih yok). *ICC'nin Yeni Uluslararası Garanti Kuralları; URDG 758*. 01 09, 2021 tarihinde https://www.abdurrahmanozalp.com/FileUpload/as927292/File/urdg_makale_hukuk_dergisi_a.ozalp_2.pdf adresinden alındı
- Özalp, A. (tarih yok). *Teminat Akreditifleri (Standby Letter Of Credit)*. 01 12, 2021 tarihinde https://www.abdurrahmanozalp.com/FileUpload/as927292/File/teminay_akreditifleri_standby_letter_of_credit_makale_.pdf adresinden alındı

- Özel, H. A. (2012). Küreselleşme Sürecinde Ticari ve Finansal Açıklığın Ekonomik Büyüme Üzerine Etkisi: Türkiye Örneği. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 10(19), 1-30.
- Özkan, Ö. (2012, Temmuz-Ağustos). Incoterms 2010 ile Getirilen Yenilikler. *Akademik Bakış Dergisi*,(31), 1-15.
- Öztürk, E. (2015, Nisan). Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması'na (CISG) Göre Satıcının Malları ve Belgeleri Teslim Yükümlülüğü. *Türkiye Adalet Akademisi Dergisi*, 6(21), 549-603.
- Palacıoğlu, T. (2018, Temmuz). Banka Teminat Mektupları. İstanbul Kalkınma Ajansı.
- Sayım, F., & Zengin, H. İ. (2012). Dış Ticarete Kullanılan Finansman ve Teslim Şekillerinin Türkiye'nin Sınır Ticareti Uygulamalarında Kullanılabilirliği. *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 8(17), 215-236.
- Selanik, A. A., Bayram, O., & Işılay, T. D. (2018). Viyana Antlaşması'nın (CISG) Tarihsel Gelişimi ve Uygulama Alanı. *Gaziantep University Journal of Social Sciences*, 17(4), 1353-1367.
- Sunay, N. A. (2012, Eylül). "Incoterms 2010" Kuralları Hakkında Genel Bilgi ve Bu Kurallar Kapsamında "DAT ve DAP" Ticari Terimleri. *Hukuk, Ekonomi ve Siyasal Bilimler Aylık İnternet Dergisi*(127), 1-26.
- Şahin, A. (2002, Mart). İhracatta Ödeme Şekilleri. İGEME-İhracatı Geliştirme Etür Merkezi. 01 08, 2021 tarihinde <https://kisi.deu.edu.tr/ikbal.aksulu/IhracattaOdeme%C5%9Eekilleri.pdf> adresinden alındı
- Şahin, G. Ö. (2020). Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Sözleşmeler Hakkında Birleşmiş Milletler Antlaşması (CISG) Madde 79/1 Hükmü Uyarınca Sorumluluktan Kurtulma. *Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 69(2), 665-707.
- Şen, M. (tarih yok). www.muratsen.org. 12 15, 2020 tarihinde <http://www.muratsen.org/wp-content/uploads/CISG-Giri%C5%9F.pdf> adresinden alındı
- Tağraf, H. (2002). Küreselleşme Süreci ve Çokuluslu İşletmelerin Küreselleşme Sürecine Etkisi. *C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi*, 3(2), 33-47.
- Talep Garantilerine İlişkin Birörnek Kurallar*. (2010). 01 09, 2021 tarihinde <http://www.erdem-erdem.av.tr/yayinlar/hukuk-postasi/talep-garantilerine-iliskin-birornek-kurallar/> adresinden alındı
- Tarman, Z. D. (2013). Türk Satım Hukukunda Yeni Bir Dönem: Viyana Satım Antlaşması'nın Milletlerarası Satım Sözleşmelerine Etkisi. *İpek Yolu Canlanıyor: Türk-Çin Hukuk Zirvesi Konferans Bildiri Kitabı*, (s. 169-186). Ankara.

- Taştan, F. G. (2018). Viyana Satım Sözleşmesi'ne Göre Alıcının Sözleşmeyi İhlali Halinde Satıcının Hakları. *Yıldırım Beyazıt Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 3(2), 359-404.
- Toker, A. G. (2013). Viyana Satım Sözleşmesi (CISG) Uyarınca Sözleşmenin Esaslı İhlali. *Public and Private International Law Bulletin*, 33(1), 213-250.
- Topaloğlu, M. (2015). Milletlerarası Mal Satımlarında Sözleşmeden Dönme. 615-619. 12 25, 2020 tarihinde <http://avekon.org/papers/1258.pdf> adresinden alındı
- tr.wikipedia.org*. (tarih yok). 01 03, 2021 tarihinde CIF: <https://tr.wikipedia.org/wiki/CIF> adresinden alındı
- Turan, B. (2019, 03 25). *Uluslararası Mal Satışında Incoterms*. 12 21, 2020 tarihinde ita-law.com: <https://www.ita-law.com/tr/yayinlar/uluslararasi-mal-satisinda-incoterms> adresinden alındı
- Uzun, T. B. (2014). CISG Uygulamasında Tazminat Sorumluluğunun Sınırlandırılması. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 16(1), 151-192.
- Ünlütepe, M. (2018, Haziran). Taşını Satış Sözleşmesinde Satıcının Ayıptan Sorumluluğu Bakımından Gözden Geçirme ve Bildirim Külfetinin Yerine Getirilmesinin Tabi Olduğu Süreler. *Marmara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Hukuk Araştırmaları Dergisi*, 24(1), 296-335.
- Yalçıntaş, S. (2011, Eylül). Viyana Satım Sözleşmesi'nin Kapsamı ve Sözleşme ile Türk Milletlerarası Satım Hukukunda Yaşanacak Değişiklikler. *Banka ve Ticaret Hukuku Dergisi*, 27(3), 281-308.
- Yaraş, I. (2017, Winter). *CISG ve Türk Hukuku Uyarınca Uluslararası Satım Hukukunda Ayıba Karşı Tekeffül ve Cezai Şarta İlişkin Hükümlerin Karşılaştırılması*. 12 25, 2020 tarihinde [goksusafiisik.av.tr: https://www.goksusafiisik.av.tr/Articletter/2017_Winter/GSI_Articletter_2017_Winter_Article16.pdf](https://www.goksusafiisik.av.tr/Articletter/2017_Winter/GSI_Articletter_2017_Winter_Article16.pdf) adresinden alındı
- Yeşilova, E. (2005). CMR-Taşıma Senedinin İspat Kuvveti. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 7(1), 237-273.
- Yıldırım, Z. (2013). Milletlerarası Mal Satımına İlişkin Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin (Viyana Satım Sözleşmesi) Uygulama Alanı. *Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 17(1-2), 1061-194.
- Yurtsever, H. (2010). Uluslararası Ödeme Şekillerinde Bankalarca Alınan Komisyon ve Vergi Üzerine Eleştirel Bir Yaklaşım. *Ege Akademik Bakış*, 10(3), 855-869.

- Yüksel, E., & Sarıdoğan, E. (2011, Ocak). Uluslararası Ticaret Teorileri ve Paul R. Krugman'ın Katkıları. *Öneri Dergisi*, 9(35), 199-206.
- Zeynalzade, S., Topal, B., & Dizkırıcı, A. S. (2016). İhracatta Akreditifli Ödeme Yönteminin Değerlendirilmesi. *İşletme Bilimi Dergisi*, 4(1), 123-140.

